

Vuonna 2017 uudistetun rahanpesulainsäädännön muutospaineet

Jasmin Majander

Tekijä Jasmin Majander	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Opinnäytetyön nimi Vuonna 2017 uudistetun rahanpesulainsäädännön muutospaineet	Sivu- ja liitesivumäärä 58 + 9
<p>Rahanpesu on osa päivittäistä arkea rahan liikkua henkilöltä toiselle. Haluan tällä opinnäytetyöllä tuoda esille ilmiön mittavuuden ja merkittävyyden talouden kannalta sekä lisätä ymmärrystä rahanpesuun liittyvistä ongelmista ja sen torjuntakeinoista.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia vuonna 2017 voimaan tullutta rahanpesulainsäädäntöä ja muutospaineita, jotka se jätti vielä jälkeensä. Opinnäytetyössä keskityn tarkastelemaan rahanpesua ilmiönä, lainsäädännön uudistamisprosessia yleisesti, rahanpesulainsäädännön historiaa sekä tilannetta ennen ja jälkeen viimeisimmän uudistuksen. Opinnäytetyössä on käsitelty asiantuntijoiden näkökulmia rahanpesulainsäädännöstä ja niistä muutostarpeista, joita asiantuntijat ovat esittäneet ennen rahanpesulainsäädännön uudistusta sekä sen jälkeen.</p> <p>Tutkimus on rajattu Verohallinnon, Finanssiala ry:n ja keskusrikospoliisin asiantuntijoiden näkökulmiin. Asiantuntijat ovat organisaatioissa johtavissa asemissa ja heillä on monien vuosien kokemus työskentelystä rahanpesulainsäädännön kanssa. Tutkimus aloitettiin syksyn 2017 alussa ja se valmistui talven 2018 loppupuolella.</p> <p>Tutkimuksessa on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Tutkimus on toteutettu haastattelulla sekä keräämällä asiantuntijoiden antamia kirjallisia lausuntoja hallituksen esityksestä 228/2016, verkkolehtien artikkeleista sekä blogeista. Aineiston analysointimenetelmänä olen käyttänyt aineistolähtöistä sisällönanalyysiä sekä teemoittelua. Teemoiksi nousivat tiedonjako eri viranomaisten ja muiden tahojen kesken kotimaisella ja kansainvälisellä tasolla, virtuaalivaluuttojen tuonti sääntelyn piiriin sekä lainsäädännön tiukentaminen sääntelyä lisäämällä.</p> <p>Tutkimuksen tuloksiksi saatiin, että tiedonjakoa pitäisi lisätä eri viranomaisten ja tahojen välillä sekä kotimaisella että kansainvälisellä tasolla. Lisäksi virtuaalivaluutat tulisi saattaa sääntelyn piiriin ja niiden ylläpitäjät sekä niiden kauppapaikkojen ylläpitäjät ilmoitusvelvollisiksi ja valvonnan alaisiksi. Rahanpesulainsäädäntöä pitäisi tiukentaa lisäämällä sääntelyä ja selvityksiä, mutta kyselyt asiakkailta pitäisi suorittaa kuitenkin riskikartoituksen kautta. Tiedot yritysten ja yhteisöjen tosiasiallisista edunsaajista pitäisi saada rekistereihin nopeammin ja rahanpesun vastaiseen työhön pitäisi määrätä enemmän resursseja ja välineitä.</p>	
Asiasanat Talousrikos, Rahanpesu, Lainsäädäntöprosessi, Laki, Asiantuntijalausunto, Haastattelu	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset	1
1.2	Tutkimuksen rakenne.....	3
1.3	Tutkimusmenetelmät.....	3
2	Rahanpesu ilmiönä	5
2.1	Rahanpesun määritelmä	5
2.2	Rahanpesun vaiheet	6
2.3	Virtuaalivaluuttojen rooli rahanpesussa.....	12
3	Lainsäädännön uudistamisprosessi.....	14
3.1	Hallituksen esityksen valmistelu ministeriössä	15
3.2	Hallituksen esityksen käsittely valtioneuvostossa	19
3.3	Lakiesityksen eduskuntakäsittely	20
3.4	Hyväksytyn lain käsittely valtioneuvostossa	20
4	Rahanpesulainsäädännön historia ja uudistukset.....	22
4.1	Rahanpesulainsäädännön historia	22
4.2	Rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistus 2017.....	25
5	Tutkimus ilmenneistä muutospaineista	29
5.1	Tutkimusmenetelmät.....	29
5.2	Asiantuntijalausunnot ilmenneistä muutospaineista	33
5.2.1	Tiedonjako eri viranomaisten ja muiden tahojen kesken kotimaisella ja kansainvälisellä tasolla.....	33
5.2.2	Virtuaalivaluuttojen tuonti sääntelyn piiriin	36
5.2.3	Lainsäädännön tiukentaminen sääntelyä lisäämällä	38
5.3	Tulosten yhteenveto.....	40
6	Pohdinta.....	45
6.1	Johtopäätökset.....	45
6.2	Tutkimuksen luotettavuus	48
6.3	Jatkotutkimus- ja kehittämis ehdotukset.....	50
6.4	Opinnäytetyöprosessin arviointi	51
	Lähteet	52
	Liitteet.....	59
	Liite 1. Lainsäädännön uudistamisprosessi	59
	Liite 2. Haastattelurunko.....	63
	Liite 3. Asiantuntijahaastattelu: Verohallinto, Jani Pylkäs	64

1 Johdanto

Rahanpesu on osa päivittäistä arkea rahan liikkeessa henkilöltä toiselle. Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselle tehtyjen ilmoitusten määrä kasvaa joka vuosi tuhansilla, kun lainsäädäntöä kiristetään ja ilmoitusvelvollisten tahojen valveutuneisuutta lisätään. Mediassa törmää jatkuvasti uutisointiin koskien paljastuneita rahanpesutapauksia ja pankkien kyselyt asiakkaiden poliittisesta vaikutusvallasta herättävät ihmettelyä. Rahanpesusta puhutaan yhä enemmän kansan keskuudessa ja välineitä sekä keinoja sen torjuntaan kehitetään jatkuvasti.

Tämän opinnäytetyön aiheena on rahanpesulainsäädäntö ja sen uudistus vuonna 2017. Työ on toteutettu kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä sekä käyttäen aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Työssä käsitellään rahanpesua ilmiönä, sen historiaa sekä lainsäädännön uudistamisprosessia. Lisäksi työssä syvennytään tarkastelemaan asiantuntijoiden näkökulmia rahanpesulainsäädännön uudistuksesta ja muutospaineista. Haluan tällä opinnäytetyöllä tuoda esille rahanpesuilmiön mittavuuden ja merkittävyyden talouden kannalta sekä lisätä ymmärrystä rahanpesuun liittyvistä ongelmista ja sen torjuntakeinoista. Tutkimuksen laadun varmistamiseksi olen syventynyt aiheeseen huolellisesti ja olen kerännyt lähdeaineistoa kattavasti kotimaisista ja kansainvälisistä lähteistä.

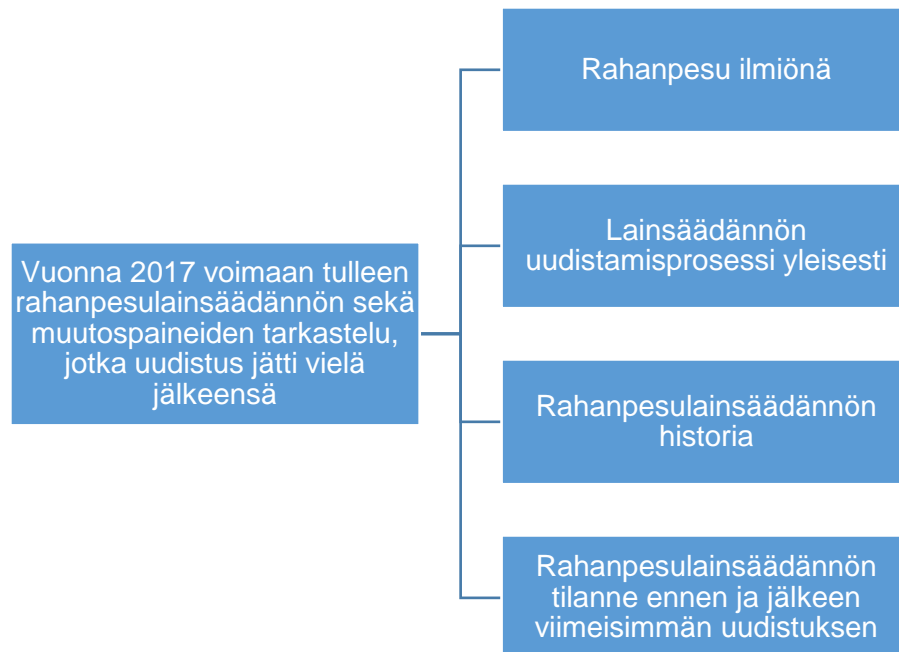
Valitsin aiheekseni rahanpesulainsäädännön tutkimisen, koska aihe on mielenkiintoinen ja ajankohtainen. Aika ajoin esille nousee rahanpesutapauksia, jotka herättävät ihmetyksen tunteita. Miten niiden on ollut mahdollista tapahtua? Miten niissä on onnistuttu? Tutkimuksen keinoin syvennyn rahanpesulain mahdollisuuksiin torjua mahdottomilta kuulostavia rahanpesutapauksia. Asiantuntijoiden näkökulmien avulla pystyn tarkastelemaan aihetta syvällisemmin ja monien vuosien kokemuksen kautta. Tutkimukseen on saatu monipuolisuutta ja luotettavuutta hyödyntämällä asiantuntijalausuntoja erilaisista organisaatioista.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia vuonna 2017 voimaan tullutta rahanpesulainsäädäntöä ja muutospaineita, jotka se jätti vielä jälkeensä. Opinnäytetyössä keskityn tarkastelemaan rahanpesua ilmiönä, lainsäädännön uudistamisprosessia yleisesti, rahanpesulainsäädännön historiaa sekä tilannetta ennen ja jälkeen viimeisimmän uudistuksen.

Opinnäytetyössä on käsitelty asiantuntijoiden näkökulmia rahanpesulainsäädännöstä ja niistä muutostarpeista, joita asiantuntijat ovat esittäneet ennen rahanpesulainsäädännön

uudistusta sekä sen jälkeen. Tavoitteiden jakautuminen pää- ja alatavoitteisiin on kuvattu kuviossa 1.

Kuvio 1. Opinnäytetyön tavoite ja sen jakautuminen alatavoitteisiin

Tutkimus on rajattu Verohallinnon, Finanssiala ry:n ja keskusrikospoliisin asiantuntijoiden näkökulmiin. Finanssiala ry:n näkökulma valittiin työhön yksittäisten pankkien sijaan, koska yhdistys edustaa pankkeja, vakuutusyhtiöitä, arvopaperivälittäjiä, työeläkeyhtiöitä, sijoitusrahastoyhtiöitä ja rahoitusyhtiöitä eli merkittävää osaa kaikista finanssialan toimijoista. Finanssiala ry:n asiantuntijoina on käytetty toimitusjohtajan Piia-Noora Kaupin sekä johtavan asiantuntijan Mika Linnan näkökulmia aiheeseen. Asiantuntijat ovat yhdistyksessä johtavissa asemissa ja heillä on monien vuosien kokemus työskentelystä rahanpesulainsäädännön parissa.

Verohallinnon näkökulma valittiin työhön, koska Verohallinto keskittyy ensisijaisesti estämään veropetoksia ja raportoi rahanpesuepäilyistä, jos niitä havaitsee. Verohallinnon näkökulma rahanpesuun on verotuksellinen. Verohallinnon asiantuntijana kuultiin Jani Pylkäästä, joka toimii Verohallinnolla verotarkastajana ja yhteyshenkilönä keskusrikospoliisin suuntaan. Pylkäs on toiminut Verohallinnolla 15 vuotta ja hänellä on vankka kokemus alalta.

Tutkimuksessa on käytetty lisäksi keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen päällikön, rikostarkastaja Pekka Vasaran sekä ylitarkastaja Anu Jaakkolan näkökulmaa aiheeseen, jotta on saatu myös lainvalvojan edustetuksi tutkimuksessa.

Työssä on käsitelty rahanpesulainsäädännön historiaa vain olennaisimmiksi katsottujen muutosten osalta ja lisäsääntelyt on jätetty käsittelemättä. Tutkimuksen ulkopuolelle on lisäksi jätetty hallituksen esitykseen (lyhenne HE) annettujen lausuntojen muutosehdotukset siltä osin kuin on nähty, että ne eivät ole olennaisia lain jatkokehityksen kannalta.

1.2 Tutkimuksen rakenne

Opinnäytetyössä on käytetty perinteistä raportointipohjaa. Opinnäytetyö koostuu johdannosta, tieteellisestä taustasta, empiirisestä osasta, analyysistä sekä lähteistä ja liitteistä. Opinnäytetyö alkaa rahanpesun määritelmän ja sen eri vaiheiden kuvaamisella. Tämän jälkeen käydään läpi lainsäädännön uudistamisprosessin vaiheet ja rahanpesuun liittyvä lainsäädäntö sekä sen historia. Historiaosiossa esitellään lain aikaisempia uudistuksia ja Euroopan unionin tasolta tulleita direktiivejä, jotka ovat ohjanneet rahanpesulain säädäntöprosessia. Seuraavaksi käsitellään rahanpesulainsäädännön uudistusta, joka astui pääosin voimaan 3.7.2017.

Teoriaosuuden jälkeen on vuorossa työn empiirinen osuus. Kerron ensin käyttämästäni tutkimusmenetelmästä, minkä jälkeen siirryn käsittelemään asiantuntijoiden näkökulmia muutostarpeista lainsäädäntöön. Muutostarpeet on jaettu teemoittain ja niistä on vedetty lopuksi yhteenveto. Yhteenvedon jälkeen siirryn pohtimaan asiantuntijoiden näkökulmia ja vertaan niitä teoriaan sekä esitän omia näkökulmiani aiheeseen. Johtopäätösten jälkeen pohdin tutkimuksen luotettavuutta ja esitän jatkotutkimus- ja kehitysehdotuksia, siitä miten opinnäytetyön aihetta voisi tutkia syvemmin ja mihin suuntaan tutkimusta kannattaisi viedä. Lopuksi arvioin omaa opinnäytetyöprosessiani ja työskentelyni onnistumista.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Tutkimus on toteutettu haastattelulla sekä keräämällä asiantuntijoiden antamia kirjallisia lausuntoja hallituksen esityksestä 228/2016, verkkolehtien artikkeleista sekä blogeista.

Tutkimusta varten on haastateltu Verohallinnon verotarkastaja Jani Pylkästä ja selvitetty hänen näkökulmiaan liittyen rahanpesulainsäädäntöön ja sen uudistukseen. Haastattelu valittiin yhdeksi aineistonkeruumenetelmäksi, koska haastattelu tarjosi mahdollisuuden saada syvällisempi lausunto osaksi tutkimusta. Haastattelu nauhoitettiin Verohallinnon tiloissa 23.10.2017. Tutkimuksessa käytettiin puolistrukturoitua haastattelua, jossa haastattelun otsikko jaettiin yksityiskohtaisiksi kysymyksiksi, mutta haastatteluun sisältyi lisäksi avoimia kysymyksiä. Haastattelua varten laadittiin haastattelurunko, joka on liitteessä 2. Aihe on hyvin laaja ja monipuolinen ja haastattelurunko vaati siksi tarkempaa rajausta.

Tutkimusta varten on kerätty lisäksi Finassiala ry:n ja keskusrikospoliisin asiantuntijoiden antamia kirjallisia lausuntoja. Tutkimusta varten on käyty läpi FA:n ja KRP:n antamat lausunnot Eduskunnalle hallituksen esityksestä 228/2016 sekä verkkolehtien artikkeleita ja blogikirjoituksia, joita varten on haastateltu FA:n ja KRP:n toimihenkilöitä.

Aineiston analysointimenetelmänä olen käyttänyt aineistolähtöistä sisällönanalyysiä sekä teemoittelua. Aluksi redusoin kerätyn aineiston eli pelkistin ja pilkoin sen osiin. Etsin aineistosta asiantuntijoiden esittämiä ongelmakohtia liittyen rahanpesuun ja sen valvontaan sekä muutosehdotuksia itse rahanpesulainsäädäntöön. Osiin pilkotun aineiston klusteroin eli ryhmittelin keskenään samankaltaiset ongelmakohdat ja muutosehdotukset omiin joukkoihinsa. Näistä joukoista abstrahoin ja mallinsin yleisimmät teemat, jotka nousivat useimmin esiin lausuntojen joukosta. Teemoiksi nousivat tiedonjako eri viranomaisten ja muiden tahojen kesken kotimaisella ja kansainvälisellä tasolla, virtuaalivaluuttojen tuonti sääntelyn piiriin sekä lainsäädännön tiukentaminen sääntelyä lisäämällä. Teemoja käsittelevissä kappaleissa esitin aluksi asiantuntijoiden esittämät ongelmat, joiden jälkeen siirryin käsittelemään asiantuntijoiden esittämiä muutosehdotuksia. Lopuksi esitin tutkimuksen tulokset yhteenvedon muodossa. Yhteenvedoa varten rakensin jokaisesta teemasta taulukon, johon keräsin kustakin teemasta nousevat ongelmat ja ratkaisuehdotukset. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 110-115.)

2 Rahanpesu ilmiönä

Kappaleessa käsitellään rahanpesun eri vaiheita ja toteutustapoja sekä määritellään rahanpesu käsitteenä. Kappaleessa kerrotaan lisäksi virtuaalivaluutoista ja niiden läheisestä suhteesta rahanpesumaailmaan.

2.1 Rahanpesun määritelmä

Rahanpesua on tietoinen rikoksella hankitun tai sen tilalle tulleen omaisuuden tai rikoksen tuottaman hyödyn vastaanottaminen, käyttäminen, muuntaminen, luovuttaminen, siirtäminen tai välittäminen, jossa on tarkoituksena omaisuuden laittoman alkuperän tai hyödyn peittäminen tai häivyttäminen taikka rikosentekijän avustaminen välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset. Lisäksi rahanpesua on rikoksella hankitun omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai siihen kohdistuvien määräämistointen tai oikeuksin peittäminen tai häivyttäminen. Terrorismin rahoittamista on varojen antaminen tai kerääminen joko suoraan tai välillisesti terrorismin rahoittamiseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan terrorismia. Olennaista on, että varat ohjataan terrorismin rahoittamiseen. (Finanssivalvonta 2015.)

Verohallinnon verotarkastaja Jani Pylkäs määrittelee rahanpesun olevan rikoksella hankitun taloudellisen hyödyn häivyttämisestä. Rahanpesussa häivytetään, peitetään tai muutetaan lailliseksi tulonlähteeksi alkurikoksella saatu taloudellinen hyöty. (Pylkäs 23.10.2017.)

Terrorismin rahoittamiseksi määritellään toiminta, jossa varoja annetaan tai kerätään suoraan tai välillisesti terrorismin rahoittamista varten. Riittää myös, että on tietoinen varojen käytöstä terrorismin rahoituksessa. (Finanssivalvonta 2015.)

Rahanpesusta langetettava tuomio määräytyy sen mukaan, onko tekijä tehnyt rahanpesun alkurikoksen vai osallistunut ainoastaan rahojen pesemiseen. Esimerkiksi tapaus, jossa henkilö harjoittaa huumekauppaa ja antaa puolisonsa käytettäväksi siitä saatuja varoja. Tässä huumekauppaa harjoittava henkilö syyllistyy alkurikokseen ja puoliso rahanpesuun. Koska huumekauppaa harjoittava henkilö on syyllistynyt alkurikokseen, josta hän on saanut taloudellista hyötyä, saa hän tuomion alkurikoksen perusteella, eikä häntä todennäköisesti tuomita enää erikseen rahanpesurikoksesta. Sen sijaan puolison katsotaan syyllistyneen varojen pesemiseen ja rikollisen alkuperän peittämiseen ja näin ollen hänet voidaan tuomita rangaistukseen rahanpesurikoksesta. Tällöin voidaan nojata rikoslain luvun 32 pykälään 6-10 §. (Poliisi 2017; Rikoslaki 19.12.1889/39.)

Jos huumekauppaa käynyt henkilö on harjoittanut rahanpesua jatkuvasti ja suunnitelmallisesti, voi kyseessä olla törkeä rahanpesu eli itsepesu. Tällöin henkilö voidaan tuomita sekä alkurikoksesta että törkeästä rahanpesusta. Itsepesu tuli rangaistavaksi teoksi muutoslailla rikoslain 32 luvun 11 §:n 1 momenttiin, joka tuli voimaan 1.5.2012. (Poliisi 2017; Ylinen 20.2.2017.) Alkurikokseksi lasketaan kaikki rikollinen toiminta, josta tämä rikoksen tehnyt henkilö on saanut taloudellista hyötyä. Suomessa pestävä raha on yleensä peräisin

talousrikoksista, esimerkiksi pyramidi- ja sijoitushuijauksista sekä huumausainerikoksista. (Poliisi 2017.) Maailmalla toimivien järjestäytyneiden rikollisryhmien lisäksi rahanpesua harjoittavat ammattilaiset rahanpesuliigat, jotka hoitavat rahanpesun muiden puolesta pääliiketoimenaan (Europol 2018). UNODC eli United Nations Office on Drugs and Crime arvioi, että vuosittainen maailmanlaajuinen rahanpesupotti on 2-5 prosenttia maailman bruttokansantuotteesta eli 800 biljoonan ja 2 triljoonan välillä Yhdysvaltain dollareina tarkasteltuna. UNODC:n mukaan rahanpesuprosessin läpi kulkevaa todellista rahamäärää on vaikea arvioida, koska rahanpesu on luonteeltaan niin salamyhkäistä. (UNODC 2018.)

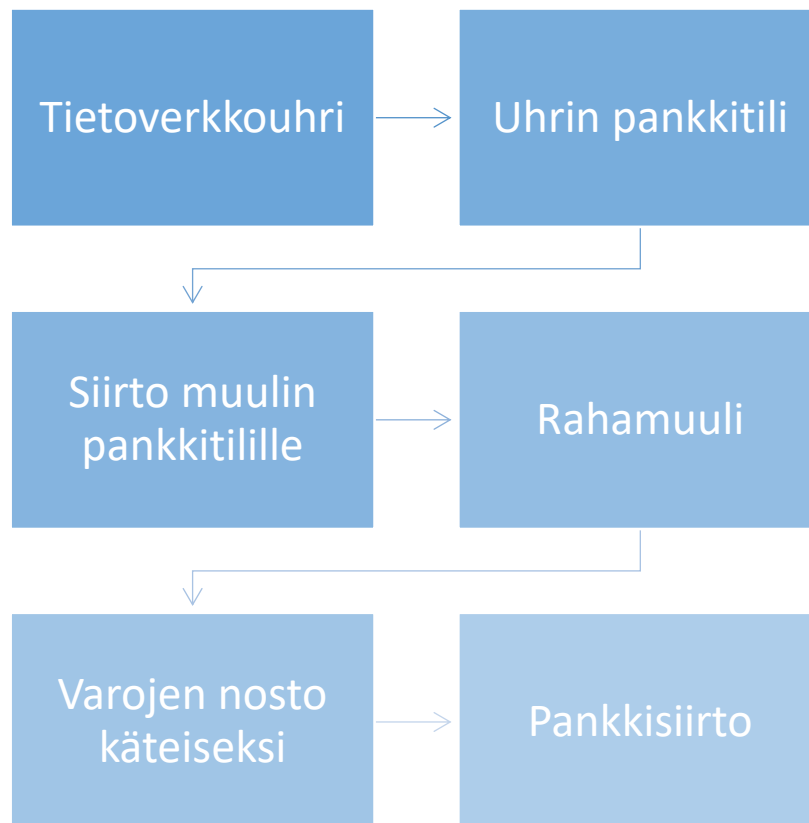
Europol on vuonna 2015 raportissaan *Why Is Cash Still King?* kyseenalaistanut tarpeen 500 euron seteleille ottaen huomioon sen suhteettoman suuren käytön osana rikollista toimintaa ja rahanpesuprosessia. 500 euron seteliä suositaan, kun varastoidaan rikollista alkuperää olevia varoja, koska se vie suuremman arvonsa takia vähemmän tilaa kuin pienemmät setelit. (Europol 2015, 16, 49.) Euroopan keskuspankki (EKP) kertoi vuoden 2016 keväällä aikovansa lopettaa 500 euron setelin painamisen ja liikkeeseenlaskun vuoden 2018 loppuun mennessä. Vaikka setelien painaminen loppuu, säilyttävät ne arvonsa kelpoisena maksuvälineenä. EKP perusteli luopumispäätöstä sillä, että seteli on rikollisten suosiossa suuren arvonsa, helpon liikuteltavuutensa ja säilöttävyytensä ansiosta. (Talous-sanomat 4.5.2016.)

Jani Pylkäs kuvailee rahanpesun tyypilliseksi riskiksi sen, että rahanpesu vääristää kilpailua, kun rikolliset häiriköivät yhteiskunnan rakenteissa, yhtiöissä ja valtioissa. Alkurikoksen Pylkäs nimeää kuitenkin huonoimmaksi ja pahimmaksi asiaksi. Yleensä suomalaisia yrityksiä käytetään rahanpesun häivyttämisvaiheessa. (Pylkäs 23.10.2017.)

2.2 Rahanpesun vaiheet

Ritva Sahavirta kertoo kirjassaan *Rahanpesu rangaistavana tekona*, että rahanpesemisessä käytetään hyödyksi sähköisiä tai fyysisiä menetelmiä. Näillä tarkoitetaan muun muassa sähköisiä siirtoja pankkijärjestelmässä esimerkiksi verkkopankin kautta tai rahojen fyysistä siirtoa paikasta toiseen. Rahoja voidaan yhdistää myös laillisiin varoihin ja näin piilottaa niiden todellinen alkuperä. Rahanpesuprosessissa hyödynnetään erilaisia kanavia esimerkiksi kasinoita, rahoituslaitoksia, vakuutusyhtiöitä, valuutanvaihtoyhtiöitä ja yrityksiä, joissa pyörii suuria summia käteistä rahaa. Sahavirta kertoo kirjassaan, että rahanpesua voidaan suorittaa monilla eri välineillä, esimerkiksi arvopapereilla, valuutalla ja kullalla. Kun rikoksen tehnyt henkilö sijoittaa varoja näihin välineisiin, saa hän ostettua laillisia omistussuosuuksia ja solutettua rikollisia varoja lailliseen järjestelmään. (Sahavirta 2008, 25.)

Rahanpesua voidaan harjoittaa niin, että rikollisilla varoilla ostetaan hyödykkeitä ja maksetaan elinkustannuksia. Kerralla käytettävät määrät ovat suhteellisen pieniä, joten niiden alkuperää ei aleta sen takia tarkemmin selvittää. Sahavirran tulkinnan mukaan tämä tekemuoto on rahanpesua sen väljimmässä merkityksessä ja se on yhteiskunnan kannalta vähiten haitallista. Jos rahanpesua harjoitetaan niin, että varoja sijoitetaan usean eri vaiheen kautta siten, että varat tai hankittu omaisuus palautuvat prosessin lopuksi alkurikoksen tekijän omistukseen tai hallintaan, on tekotapa haitallisempaa ja rahanpesua keskeisimmässä merkityksessä. Tämä toimintatapa on käytössä pääsääntöisesti ammattimaisesti toimivilla rikollisjärjestöillä. (Sahavirta 2008, 24-25.) Useimpia järjestäytyneen rikollisuuden järjestöjä yhdistää yhteinen nimittäjä, joka on taloudellinen motiivi. Järjestöt kasvattavat varallisuuttaan, jonka jälkeen ne siirtävät varallisuuden osaksi laillista taloutta erilaisten rahanpesuvaiheiden kautta. Jotta varat voidaan jäljittää, pitää kyetä jäljittämään koko rahanpesuun käytetty verkosto. (Europol 2018.) Kuviossa 2 on kuvattuna edellä mainittu tapahtumasarja.

Kuvio 2. Rahanpesuverkoston jäljittäminen (Europol 2018)

Kuviossa 3 esitetään rahanpesuprosessi niin kuin se on kuvattuna yleisesti kirjallisuudessa. Prosessi lähtee käyntiin alkurikoksesta, josta rikolliset varat saadaan, ja jatkuu va-

rojen sijoitus- ja harhautusvaiheisiin. Palautusvaiheessa pestyt rahat siirtyvät takaisin alkurikoksen tekijälle. Alla olen kertonut tarkemmin prosessin eri vaiheista. (Sahavirta 2008, 25-35.)

Kuvio 3. Rahanpesuprosessin vaiheet (Sahavirta 2008, 25-35)

Sijoitusvaiheessa alkurikoksesta saadut rikolliset varat pyritään saamaan lailliseen talouteen joko sijoittamalla varat rahoitusjärjestelmään tai siirtämällä varat fyysisesti paikasta toiseen. Varoja voidaan sijoittaa rahoitusjärjestelmään esimerkiksi talletuksien, tilisiirtojen ja sijoittamisen kautta. Varoilla voidaan ostaa esimerkiksi arvopapereita. Varoja voidaan siirtää fyysisesti paikasta toiseen, esimerkiksi kuljettamalla varat toiseen maahan, jossa ne sijoitetaan kyseisen maan rahoitusjärjestelmään. Viranomaiset eivät välttämättä onnistu kytkemään fyysisesti siirrettyjä rahoja eri maassa sijaitsevaan rikolliseen alkuperään. Jos varoilla ostetaan hyödykkeitä alkurikoksen tekijän käyttöön ja raha siirtyy tätä kautta laillisen vaihdannan piiriin, katkeaa rahanpesuprosessi tähän eikä prosessia jatketa enää harhautus- eikä palautusvaiheeseen. Jos varat sijoitetaan vaiheittain ja tarkoituksena on varojen palauttaminen alkurikoksen tekijän haltuun, jatketaan sijoitusvaiheesta harhautusvaiheeseen. Rahanpesijät saattavat hajauttaa rahoja monen ihmisen haltuun. He avaavat pankkitilit itselleen rahoituslaitokseen ja alkavat tallettaa rahaa pikkuhiljaa tileilleen. Näin rahoituslaitoksen on vaikeampaa huomata, että varat tulevat itse asiassa samasta lähteestä. (Sahavirta 2008, 26-27.)

Ennen sijoitusvaihetta saattaa ilmetä muuntamisvaihe, jossa rahat esipestään ennen kuin niitä aletaan varsinaisesti pestä. Tässä vaiheessa on olennaista vaihtaa rahanpesuvälineet toisenlaisiksi. Esimerkiksi käteiset varat pyritään vaihtamaan eri valuutaksi tai niillä pyritään hankkimaan arvoesineitä. Vaihdettu valuutta on helpompi tallettaa rahoituslaitokseen ja arvoesineet on helpompi vaihtaa eteenpäin eri esineiksi tai rahaksi tai kuljettaa eri

maahan. Toisessa maassa esine voidaan saattaa rahaksi ja tallettaa pankkitilille, koska sen alkuperä on jo hämärtynyt. Tällaisen toiminnan takia rahanpesulain ilmoitusvelvollisuus koskee myös arvotavaramyyjiä ja valuutanvaihtoyhtiöitä, jotta rahanpesua voitaisiin torjua yhä paremmin. (Sahavirta 2008, 30-31.)

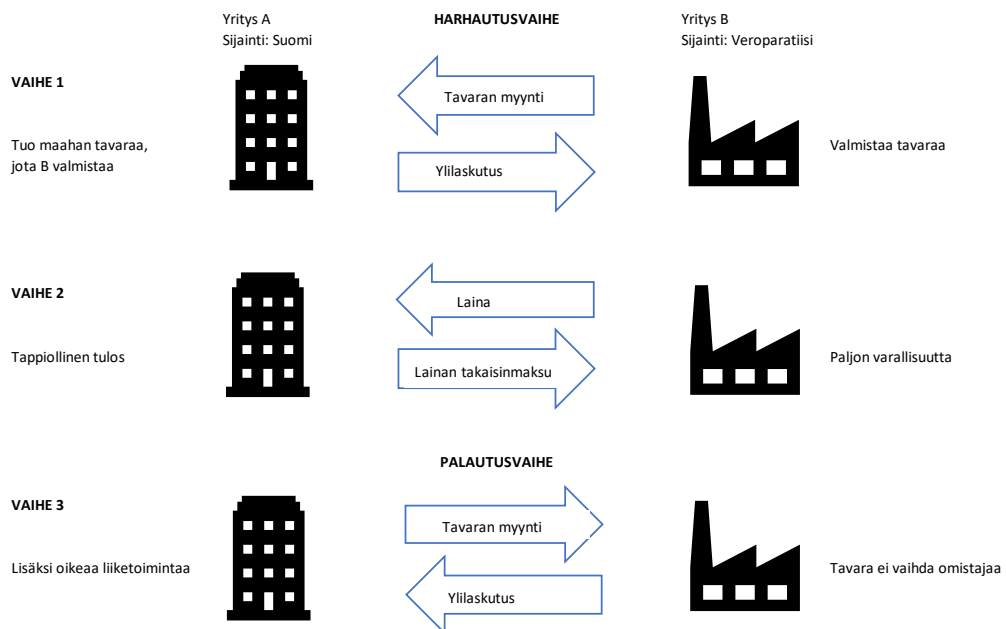
Harhautusvaiheessa pyritään häivyttämään varojen alkuperä ja niiden tosiasiallinen omistaja, esimerkiksi tallettamalla ja siirtämällä varoja rahoituslaitoksesta toiseen. Varoja saatetaan pyörittää myös takaisinlainauksen tai factoring- ja leasingtoiminnan kautta. Lisäksi remburssi ja varojen siirto ylilaskutuksella yritykseltä toiselle ovat mahdollisia toimintatapoja harhautusvaiheessa. Takaisinlainauksessa voidaan ottaa esimerkiksi pankista laina, jonka vakuudeksi tarjotaan rikollista alkuperää olevat varat, joiden todellinen alkuperä on piilotettu. Varoilla on voitu ostaa esimerkiksi kiinteistöjä, joita tarjotaan vakuudeksi. Jos rikollista rahaa on onnistuneesti talletettu toisessa maassa olevaan pankkiin, voidaan haetulle lainalle pyytää pankkitakausta tästä toisessa maassa olevasta pankista. Näin rikolliset varat toimivat vakuutena. Takaisinlainauksessa lainanottaja jättää lopulta lainan maksamatta takaisin pankille, jolloin pankki realisoi vakuuden. (Sahavirta 2008, 31.)

Remburssi tarjoaa mahdollisuuden rahanpesuun sekä myyjälle että ostajalle tai he voivat pestä rahaa yhteisen sopimuksen mukaisesti. Remburssissa myyjän ja ostajan valtioiden pankit valvovat sovitun maksun suorittamista ja tavaran toimitukseen liittyvien asiakirjojen luovuttamista. Remburssia käytetään maksutapana yleensä myyjän vaatimuksesta, koska remburssia käyttämällä myyjä voi varmistaa saavansa maksun myymästään tavarasta. Ostajan pankki tekee kirjallisen sitoumuksen maksaa kauppahinta tuotteen myyjälle ja myyjän tehtäväksi jää toimittaa tavara sekä esittää kauppaan liittyvät asiakirjat pankille ennen kuin hänelle maksetaan tuotteen ostohinta. Maksu myyjälle ja omistusoikeuden siirtyminen ostajalle perustuvat myyjän toimittamiin asiakirjoihin. Harvemmin on mahdollista saada vahvistusta myyjän asiakirjojen luotettavuudesta, mutta ostajan kohdalla tämä ei ole koskaan mahdollista. Jos ostaja pyrkii pesemään rahaa, hän voi ottaa pankistaan lainan, johon hän voi tarjota vakuudeksi talletuksen, joka on peräisin rikollisesta lähteestä. Kun ostaja maksaa myyjälle kauppakirjoja vastaavasta tavarasta, puhdistuvat samalla rikolliset rahat. Mikäli ostaja ja myyjä toimivat yhteistyössä, ei ostajalle todennäköisesti toimiteta ollenkaan asiakirjoja vastaavaa tavaraa tai sen määrä tai laatu poikkeavat asiakirjoista merkittävästi. (Aktia 2017; Sahavirta 2008, 32.)

Rahanpesuprosessissa rahanpesijät turvautuvat usein myös ylilaskutukseen yritykseltä toiselle. Alla on kuvattuna seuraava esimerkki ylilaskutuksesta. Esimerkiksi jos yritys A sijaitsee Suomessa ja yritys B on perustettu veroparatiisivaltioon, voi yritys A alkaa tuoda

maahan tavaraa, jota yritys B valmistaa. Yritys B voi tällöin laskuttaa yritys A:lta suuremman summan kuin tavaroiden todellinen arvo on. Kun yritys B:lle kerääntyy näin enemmän varallisuutta, voi se antaa lainan yritys A:lle, joka kamppailee tappiollisen tuloksen kanssa. Tällöin yritys A voi maksaa lainaa takaisin suoraan veroparatiisiin. Palautusvaiheessa yritys B voi palauttaa pestyjä varoja takaisin yritys A:lle, jos yritys A alkaa toimittaa tavaraa yritys B:lle ja yritys A alkaa laskuttaa tästä ylihintaa. Tällaisessa toiminnassa tavara ei välttämättä vaihda ollenkaan omistajaa vaan toimintaa käytetään vain kuorena rahanpesussa. Jos yritys A:n liiketoiminta pyörii pankin kautta, tarvitsee sen harjoittaa oikeakin liiketoimintaa kiinnijäämisriskin minimoimiseksi, jotta oudot tilitapahtumat eivät herättäisi epäilyksiä. (Sahavirta 2008, 32.) Kuvassa 1 on esitettyä edellä oleva esimerkki yli-laskutuksesta.

Esimerkki ylilaskutuksesta

Kuva 1. Esimerkki ylilaskutuksesta (Sahavirta 2008, 32)

Harhautusvaiheeseen liittyvät olennaisesti myös veroparatiiseihin perustetut yhtiöt. Sahavirta (2008, 32.) määrittelee veroparatiisivaltioiksi ”valtiot tai alueet, jotka tarjoavat verotuksellisia ja rahoituksellisia etuja luonnollisille ja oikeushenkilöille, lähinnä ulkomaalaisille”. Oikeushenkilöillä tarkoitetaan esimerkiksi osakeyhtiöitä, avoimia yhtiöitä, taloudellisia yhdistyksiä ja osuuskuntia (Tilastokeskus 2017). Veroparatiisit ovat poliittisesti vakaita valtioita, joista on helppo tavoittaa maailman finanssikeskukset kattavien kulku- ja tietoliikennetyhteyksien avulla. Niiden rahataloutta koskeva sääntely ja valvonta on vähäistä eikä valuuttamarkkinoilla ole rajoitteita. Veroparatiisien pankkeja koskee sama pankkialaisuus ja luottamuksellisuus kuin muissakin maissa sijaitsevia pankkeja eivätkä veroparatiiseissa

sijaitsevat pankit voi näin luovuttaa asiakkaidensa tietoja ulkopuolisille. Veroparatiisit ovat niiden yritysten ja yksityishenkilöiden suosiossa, jotka yrittävät kiertää kotimaansa veroja tai haluavat piilotella varojaan ulkomailla. Veroparatiiseissa on hyvin kevyt verotus ulkomaisia yhtiöitä ja yksityishenkilöitä sekä pääomaa kohtaan. Sijoittamalla rahansa veroparatiisiin voi paeta kotimaansa korkeaa verotusta ja viranomaisten selvityksiä. (Sahavirta 2008, 32-33.)

Veroparatiiseihin on mahdollista perustaa oikeushenkilöitä, joiden tosiasialliset edunsaajat ja omistajat eivät tule ilmi rekisteröintiasiakirjoista, koska veroparatiisien laissa ei ole otettu kantaa ulkomaalaisten perustamiin oikeushenkilöihin, jotka eivät harjoita lainkaan liiketoimintaa itse veroparatiiseissa. Esirikoksen tekijä saattaa perustaa peiteyhtiön veroparatiisiin, johon alkaa tallettaa rikoksesta saatuja varoja. Näin varat katoavat esirikoksen tekijän kotimaan viranomaisten tutkasta ja saavat olla rauhassa veroparatiiseissa ennen palautusvaiheen alkua, koska veroparatiiseissa ei ole yksiköitä, jotka suorittaisivat talousrikollisuuden tutkintaa. (Sahavirta 2008, 32-33.)

Rahanpesijän tavoitteena on, että rahalaitokset eivät pysty seuraamaan rikollista alkuperää olevien varojen kulkua rahoitusjärjestelmässä loogisena ketjuna. Esirikoksen tekijä voi ottaa esimerkiksi lainan pankista ja lyhentää sitä käteisellä. Tällöin rahat muuttuvat ”lainaksi pankista” eivätkä ole enää peräisin rikollisista toimista. Hän voi myös laittaa rahat sijoituksiin ja lunastaa hetken päästä pois sijoituksista, jolloin hän saa kuitenkin, että rahat ovat peräisin sijoituksista ja rahan todellinen alkuperä on saatu taas katoamaan. Kun varoja on liikuteltu tarpeeksi monen mutkan kautta, jäljitettävä ketju katkeaa eikä varoja pystytä enää yhdistämään esirikokseen, sen tekijään eikä varojen todelliseen alkuperään. Tällöin varat voi turvallisesti palauttaa takaisin esirikoksen tekijälle. (Sahavirta 2008, 31.)

Harhautusvaihetta seuraa palautusvaihe, jossa esirikoksen tekijä ottaa lainan perustamansa peiteyrityksen nimissä veroparatiiseissa sijaitsevasta toisesta peiteyrityksestä, johon rikollista alkuperää olevat rahat on talletettu aikaisemmin. Hän toimii perustamansa yrityksen toimitusjohtajana ja alkaa nostaa palkkaa ja muita luontaisetuja yrityksestä ikään kuin laillisena tulona. Tavoitteena on saada varat osaksi henkilön vakituista, laillista toimeentuloa. Rahat täytyy palauttaa pienissä erissä takaisin esirikoksen tekijälle, koska suuret summat saattaisivat herättää epäilyksiä. (Sahavirta 2008, 33-34.)

Rahanpesuprosessin jokaiseen vaiheeseen liittyy riski kiinnijäämisestä. Erityisesti sijoitusvaiheessa rikollisen rahan tallettaja kohtaa laillisen talouden edustajat, joilla on velvollisuus tuntea asiakkaansa ja tehdä ilmoitus viranomaisille epäilyttävästä liiketoiminnasta. Sijoitusvaiheessa viranomaisilla on paras mahdollisuus tunnistaa aikomus pestä rahaa ja

estää toiminnan jatkuminen sekä selvittää esirikos. Tästä syystä johtuen asiakkaan tunnistamisprosessi ja ilmoitus epäilyttävästä liiketoiminnasta ovat erityisen tärkeitä. (Sahavirta 2008, 34.)

Jos pankki ottaa suuren määrän käteistä vastaan selvittämättä riittävässä määrin varojen alkuperää ja paljastuu, että varat ovat peräisin rikollisesta alkuperästä, voi pankki syyllistyä rahanpesurikokseen. Rahanpesulain 6 luvussa 42 § on säädetty, että jos ilmoitusvelvollinen jättää tahallaan tai huolimattomuuttaan tekemättä ilmoituksen rahanpesuepäilystä, on hänet tuomittava sakkoon rahanpesun ilmoitusrikkomuksesta. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 503/2008.) Jos pankki on onnistunut jälkikäteen huomaamaan, että suuri määrä käteistä vaikuttaa epäilyttävältä eikä tehty varojen alkuperäselvitys vaikuta uskottavalta, voi pankki raportoida epäilyttävän liiketoimen keskusrikospoliisin rahanpesuselvittelykeskukselle. Kun pankki on itse huomannut erheensä ja raportoi epäilyksistään, on se täyttänyt rahanpesulain säättämän ilmoitusvelvollisuutensa, eikä sitä tuomita rangaistukseen. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 444/2017.) Esimerkiksi vuonna 2015 Ruotsin finanssivalvontalaitos FI määräsi Ruotsin Nordean maksettavaksi 5,4 miljoonan euron sakon sekä antoi varoituksen rahanpesun ehkäisyn laiminlyönnistä. FI katsoi, että pankin rahanpesunvalvonta oli puutteellista ja että rahanpesua ja terrorismin rahoittamista on voitu harjoittaa pankin tietämättä. (Santaharju 19.5.2015.)

2.3 Virtuaalivaluuttojen rooli rahanpesussa

Virtuaalivaluutat eli kryptovaluutat kuuluvat digitaalisten valuuttojen joukkoon. Digitaaliset valuutat ovat abstrakteja valuuttoja, jotka ovat olemassa ainoastaan digitaalisessa maailmassa numeroiden ja lukujen muodossa. Noin 90 prosenttia koko maapallon rahaliikenteestä koostuu digivaluutoista. Digitaalista rahaa käytetään tilisiirtoihin ja sitä pystytään muuttamaan fyysiseen muotoon seteleiksi ja kolikoiksi. Kryptovaluutat kuuluvat digivaluuttojen osajoukkoon. Kryptovaluutat ovat tunnettuja siitä, että niiden kulkema polku tietojärjestelmissä on kryptattu niin, että niitä ei voi jäljittää. Kryptovaluutoissa ihmisiä kiehtoo niiden yksityisyys, kun niiden ostaja ja myyjä pysyvät transaktiossa nimettöminä. Kryptovaluutat esitetään yleensä kolikkoina, sovellusalustoina tai palveluina. Esimerkkejä kryptovaluutoista ovat Bitcoin, Ethereum, Cash, Ripple ja Litecoin. Kryptovaluuttoja on useita ja niitä kehitellään jatkuvasti lisää. (Bitcoin Exchange Guide 2018.) Bitcoin oli ensimmäinen kryptovaluutta. Se syntyi vuoden 2008 finanssikriisin jälkimainingeissa ja se on tällä hetkellä suosituin kryptovaluutta. (Kettley 29.1.2018.)

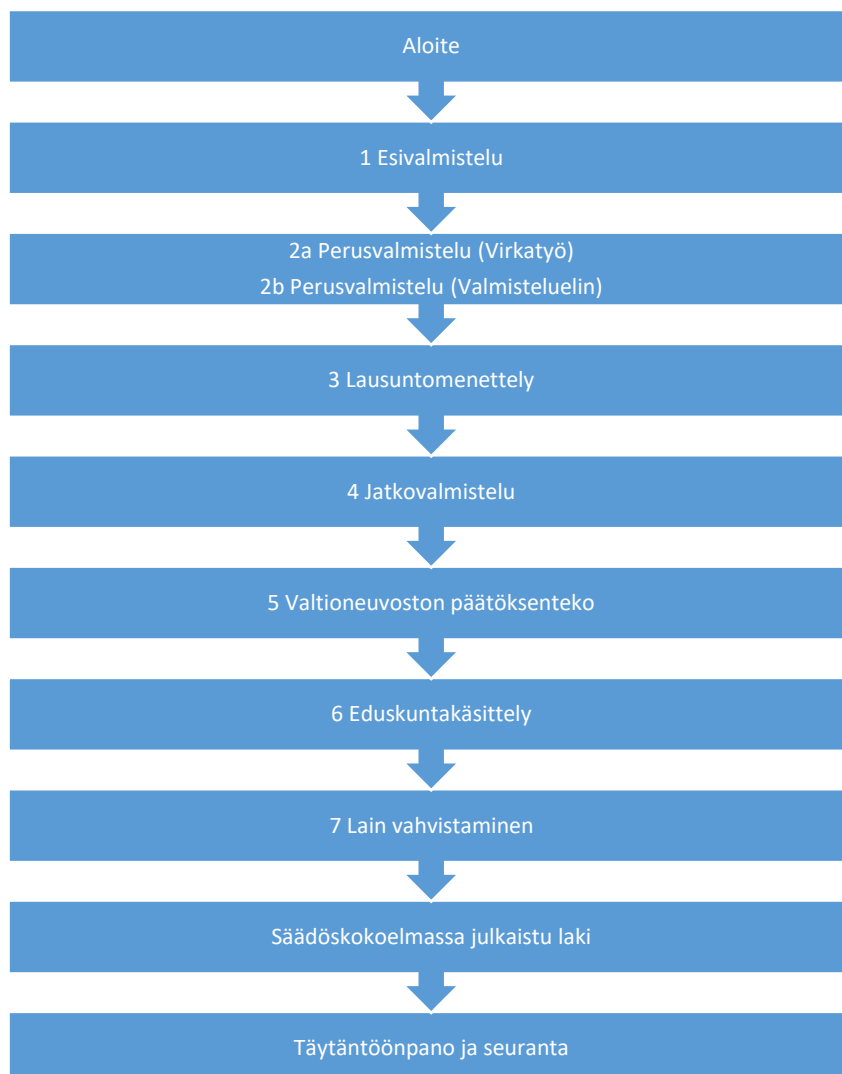
Useimmat kryptovaluutoista luodaan ja vaihdetaan käyttäen avuksi lohkoketjuteknologiaa, joka pohjautuu hajautettuun tilikirjaan ja avoimeen lähdekoodiin. Teknologia pyrkii muuttamaan tietoja valuutta-arvoon, jonka ihmiset kauppaavat tai vaihtavat eteenpäin. Kryptovaluuttamarkkinat ovat vielä todella epävakaat, koska teknologia on vasta alkuvaiheessa. Tämä näkyy hintojen ja kolikoiden arvojen suurina vaihteluina, keinotteluun perustuvana arvovaihteluna sekä epävarmuutena siitä, milloin valuuttojen arvo tasaantuu. Tällä hetkellä niiden arvoa on niin vaikea ennustaa, että niitä ei suositella käytettäväksi sijoittamiseen tai vaihtamiseen. Niiden arvo määräytyy kysynnän ja tarjonnan kautta. (Bitcoin Exchange Guide 2018.)

Valtaosaa digitaalisista valuutoista hallinnoivat valtioiden määrittämät organisaatiot ja instituutiot. Niillä tehtyjä transaktioita valvotaan jatkuvasti. Sen sijaan noin 99 prosenttia kryptovaluutoista ei ole säätelyn piirissä eikä niiden käyttöä valvo mikään tunnettu instituutio. Tämän johdosta kryptovaluuttoja voidaan käyttää rikollisiin tarkoituksiin tai niiden sovel-lusalueen kehittäjä katoaa yhtäkkiä markkinoilta. Sijoittajille voi koitua merkittäviä tappioita tällaisissa tapauksissa. Kryptovaluutat tarjoavat oivallisen keinon rahanpesuun kansallisella ja kansainvälisellä tasolla, koska siirtoja ei pystytä jäljittämään ja ne tapahtuvat anonyymisti. Rahanpesuilmoitusten määrä on lisääntynyt kryptovaluuttojen tultua markkinoille. Kryptovaluuttoja ei ole tunnustettu laillisiksi vaihdonvälineiksi minkään virallisen, arvostetun organisaation toimesta eikä niiden käyttöä ole määritelty lakien eikä direktiivien keinoin. Niiden käyttö ei vaadi minkäänlaista henkilökohtaista tunnistautumista eli käyttäjät pysyvät täysin tuntemattomina. (Bitcoin Exchange Guide 2018; Poliisi 2014, 14-15.)

3 Lainsäädännön uudistamisprosessi

Suomen perustuslaissa on määritelty, että eduskunta käyttää lainsäädäntövaltaa Suomessa. Lakien valmistelu tapahtuu ministeriössä, jonka toimialaan asia kuuluu. Tällä hetkellä ministeriöitä on valtioneuvostossa 12. Jos hanke on merkittävämpi kuin tavallisesti, valmistellaan se komiteassa tai toimikunnassa, jonka muodostavat eri hallinnonalojen, etutahojen ja puolueiden edustajat. Eri tahojen kuulemiset hoidetaan lausuntokierroksien ja kuulemistilaisuuksien avulla. (Finlex 2017a.)

Kuviossa 4 on kuvattuna lakien säätämisen prosessi, joka on jakautunut seitsemään eri vaiheeseen. Vaiheet itsessään jakautuvat moniin vaiheisiin ja taulukot näistä vaiheista löytyvät liitteestä 1. Lainsäädännön uudistamisprosessi.

Kuvio 4. Lakien säätäminen (Finlex 2017a)

Lainvalmistelu lähtee liikkeelle **aloitteesta**, joka voi olla

- kansalaisaloite
- eduskunnan lausuma
- hallitusohjelman kirjaus
- valtion talousarvioehdotus
- EU-säädöksen valmistelun alkaminen
- EU-tuomioistuimen ratkaisu
- komission tulkinta
- ministerin tai ministeriön oma aloite
- sidosryhmän tai täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen aloite (Finlex 2017b).

Kansalaisaloitteen jättämisen eduskunnalle toi mahdolliseksi maaliskuussa 2012 voimaan tullut perustuslain muutos. Mikäli kansalaisaloitteeseen onnistutaan keräämään vähintään 50 000 kansalaisen allekirjoitus, on eduskunta velvollinen ottamaan aloitteen käsittelyyn. Allekirjoitusten keräämisaika on kuusi kuukautta. (Eduskunta 2017.) Kansalaisaloitteella on mahdollista ehdottaa uutta lakia, olemassa olevan lain kumoamista tai olemassa olevan lain muuttamista (Kansalaisaloite 2017). Suurin osa säädetyistä laeista saa alkunsa hallituksen esityksistä, joita annetaan vuosittain noin 250 kpl. Suurien lakihankkeiden käsittely voi kestää vuosia, mutta suurin osa hallituksen esityksistä käsitellään 2-4 kuukaudessa. Kun vaalikausi päättyy, raukeavat käsittelemättä olevat hallituksen esitykset ja lakialoitteet. (Eduskunta 2017.)

3.1 Hallituksen esityksen valmistelu ministeriössä

Esivalmisteluvaihe lähtee käyntiin lakialoitteessa esiintuodun tavoitteen tai ongelman määrittämisenä (Liite 1. Kuvio 7). Kun tavoite tai ongelma on saatu määritettyä, laatii hallitus, ministeri tai virkamiesjohto toimeksiannon alustavan kartoituksen tekemisestä. Valmistelutiimi tekee alustavan kartoituksen, jossa selvitetään mitä asiasta jo tiedetään, miten asiaa on käsitelty aikaisemmin, mitä asiaa koskevaa lainsäädäntöä on voimassa, mitä asiasta keskustellaan julkisuudessa ja mediassa sekä minkälaisia lisäselvityksiä asiasta vielä tarvitaan. Valmistelutiimi laatii kartoituksesta muistion ja tekee päätöksen sidosryhmien kuulemisesta. Seuraavaksi valmistelutiimi selvittää, ketkä asiantuntijat, viranomaiset ja sidosryhmät liittyvät asiaan ja tutkii heidän mielipiteitään lainsäädännön muutoksen tarpeellisuudesta. Sidosryhmien lausunnoista laaditaan muistio. (Finlex 2017c.)

Kun lakialoitteen kartoitus on riittävä, tekee virkamiesjohto päätöksen esivalmistelun aloittamisesta. Se valitsee valmistelutiimin henkilöt ja tiedottaa ministeriä. Jos asia on taloudellisesti tai periaatteellisesti katsoen merkittävä tai ei sisälly hallitusohjelmaan, tekee ministeri päätöksen. Päätös johtaa joko lainsäädännön valmisteluun, hankkeen lopettamiseen tai lisäkartoitukseen. Jos aloite on merkittävä, tiedotetaan esivalmistelun aloittami-

sesta mediassa. Jos kyseessä on EU-säädös, aloitetaan kansallisen lainsäädännön valmistelu välittömästi, kun ehdotus on tullut vireille. Jos on päätetty aloittaa lainsäädännön valmistelu, tekee valmistelutiimi suunnitelman esivalmistelun kulusta tai määrätään valmisteluelin hoitamaan esivalmistelu. Esivalmistelussa kootaan yhteen asiasta esitetyt aikaisemmat kannanotot ja ehdotukset, tutkimukset ja selvitykset sekä asiaa koskeva kirjallisuus ja oikeuskäytäntö. Asian tämänhetkistä tilannetta ja muutostarvetta tarkastellaan kriittisesti ja selvitetään kansainvälisiä näkökulmia ja kokemuksia asiasta. Lopuksi laaditaan hankesuunnitelma, josta tulee ilmi hankkeen tavoitteet, laajuus ja sisältö. Hankesuunnitelma julkaistaan ja sidosryhmiä kuullaan hankkeeseen liittyen ja heidän palautteensa kootaan yhteen. Esivalmisteluvaihe tulee päätökseen, kun ministeri tai virkamiesjohto tekee päätöksen hankkeen käynnistämisestä, lopettamisesta tai lisäselvityksien tarpeesta. Jos hanke on päätetty käynnistää, sisältää asettamispäätös tavoitteet yhteiskunnallisen ja oikeusjärjestyksen sekä lainvalmistelun laadun kannalta ja lisäksi hankkeen tehtävän määrittelyn ja rajaukset sekä määräajan, jonka puitteissa hankkeen tulee olla pantu täytäntöön. Asettamispäätöksessä esitetään myös ministerin tai virkamiesjohdon valitsema valmisteluelin tai -tiimi, jos valmistelu tehdään virkatyönä. Hankkeesta esitetään myös budjetti sekä seurantaraportti ja esitetään tiedote medialle. (Finlex 2017c.)

Esivalmistelua seuraava **perusvalmistelu** on lainvalmistelun vaiheista aikaa vievin. Se tehdään joko valmisteluelimessä tai virkatyönä valmistelutiimissä. **Virkatyönä** tehtävä perusvalmisteluprosessi alkaa valmistelun organisoinnista. Valmistelutiimi laatii aluksi työsuunnitelman, jossa keskitytään hankkeen vaiheisiin lain voimaantumiseen saakka, sekä selvittää yhteistyötarpeen ministeriöiden kanssa (Liite 1. Kuvio 8). Valmistelutiimi kehittää lisäksi asiantuntijoiden kanssa viestintäsuunnitelman, jossa käydään läpi mediaviestintä ja sidosryhmien kuuleminen prosessin eri vaiheiden aikana. Virkamiesjohto tekee päätöksen valmistelun budjetista ja työpanoksesta. Se hyväksyy lisäksi laaditun työsuunnitelman. Seuraavaksi valmistelutiimi alkaa syventää jo koottua tietopohjaa valtioneuvoston kanslian tiedonhallintayksikön, ministeriöiden, virastojen, eduskunnan kirjaston, tutkimuslaitosten ja sidosryhmien kanssa. Tietopohjaan kerätään muun muassa oikeusvertailua muiden maiden lainsäädännöstä ja arvioita nykytilasta sekä tulevasta kehityksestä. Valmistelutiimi tekee lisäksi esityksen ulkopuolisten selvitysten tilaamisesta ja asiantuntija-avun tarpeesta sekä päätöksen sidosryhmien kuulemisesta. Kun asiantuntijoita ja sidosryhmiä on kuultu, tehdään heidän palautteestaan yhteenveto ja päivitetään suunnitelma ulkopuolisten selvityksien tarpeesta toimitettavaksi virkamiesjohdolle. Virkamiesjohto tekee päätöksen ulkopuolisten selvitysten tilaamisesta ja asiantuntija-avun tarpeesta sekä hankintojen budjetista. (Finlex 2017d.)

Valmistelutiimi selvittää seuraavaksi syvemmin eri ratkaisuvaihtoehtoja lakiehdotukselle ja arvioi niiden mahdollisia vaikutuksia tietopohjaa ja selvityksiä apuna käyttäen. Ministeriä ja mediaa tiedotetaan selvityksen tuloksista, jonka jälkeen kuullaan sidosryhmiä. Kun valmistelutiimi on tyytyväinen kerätyn tietopohjan laajuuteen, päättää virkamiesjohto tarvitaanko asiasta lisää selvityksiä, lopetetaanko valmistelu vai valmistellaanko hallituksen esityksen luonnoksen sisältö pääpiirteittäin. Ministeri tekee päätöksen HE-luonnoksen sisällön pääpiirteiden käsittelystä ja jatkaa käsittelyä hallituksen tasolla tai vie asian virkamiesjohdolle. Valmistelutiimi kirjaa HE-luonnokseen lakiehdotuksen ja sen perustelut sekä valmistelee luonnokset asetuksista valmisteltavaan lakiin. Luonnostellut säädökset sekä esitys niiden täytäntöönpanosta esitetään sidosryhmille ja sovitaan lausuntonmenettelystä. Lopuksi ministeri tekee päätöksen HE-luonnoksen käsittelystä tai vie sen eteenpäin hallituksen tai virkamiesjohdon käsittelyyn. (Finlex 2017d.)

Valmisteluelimessä tehtävä perusvalmistelu on hyvin samankaltainen kuin virkatyönä tehtävä. Prosessi alkaa samalla tavoin valmistelun organisoinnista, mutta valmisteluelimessä toimii erillinen valmistelija, jonka tueksi virkamiesjohto valitsee valmistelutiimin ministeriön sisältä (Liite 1. Kuvio 9). Virkamiesjohto päättää aluksi valmisteluelimen budjetista sekä valmistelijan ja valmistelutiimin työhön kohdennetusta panoksesta. Valmistelutiimi laatii hanke- ja viestintäsuunnitelman samoilla tavoitteilla kuin virkatyönä tehtävässä valmistelussa. Hankkeen tiedotussuunnitelmasta ja sidosryhmien kuulemisesta valmistelutiimi päättää yhdessä valmisteluelimen puheenjohtajan sekä kuulemisen ja viestinnän asiantuntijoiden kanssa. Valmisteluelin päättää hankkeen työsuunnitelmasta ja saattaa valita itselleen alaryhmiä ja jaostoja. Valmistelun organisoinnin jälkeen seuraa tietopohjan kokoaminen, mikä suoritetaan samalla tavoin kuin virkatyönä tehtävässä perusvalmistelussa. Erona on kuitenkin, että valmistelutiimin suorittama tietopohjaan syventyminen tehdään yhdessä valmisteluelimen kanssa. Kun riittävä tietopohja on kerätty, kuulee valmisteluelin näkökulmia tietopohjasta sidosryhmiltä, jotka eivät ole osana valmisteluelintä. Näkemysten esittämisen jälkeen virkamiesjohto päättää tarvitaanko vielä ulkopuolisia selvityksiä ja asiantuntija-apua. Hankintojen rahoituksesta tehdään lisäksi päätös, jos niihin otetaan rahoitus ministeriön budjetista. (Finlex 2017e.)

Kun on päästy päätökseen ulkopuolisten selvityksien tarpeesta, alkaa valmisteluelin syventää esivalmistelun aikana koottua listausta vaikutusten arvioinnista. Hankkeen pääky-symyksiä ja niiden ratkaisumahdollisuuksia täsmennetään ja niiden mahdollisista vaikutuksista tehdään listaus. Valmisteluelimen puheenjohtaja tiedottaa prosessin aikana ministeriä ja ministeri kertoo niistä mietteensä oman harkintansa mukaan. Valmisteluelimen loppuraporttiin koostetaan arvio vaikutuksista ja siitä tiedotetaan erikseen. Myös tätä vai-

hetta seuraa näkemyksen esittäminen sidosryhmille, jotka eivät ole osana valmisteluelintä. Lisäksi valtiovarainministeriö antaa lausunnon hankkeen rahoituksesta, jos hanke on toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävä. Kun sidosryhmien näkökulmat hankkeen vaikutuksiin on kerätty, tekee valmistelutiimi arvion tietopohjan riittävydestä. Valmisteluelin tekee päätöksen, onko tietopohja riittävä ja voidaanko siirtyä keskustelemaan lakiehdotuksen sisällön linjausehdotuksista. (Finlex 2017e.)

Jos tietopohja on nähty riittäväksi, alkaa valmisteluelin laatia HE-luonnosta ja sen sisällön linjauksia. Käsittelyn jälkeen siirrytään joko päättämään HE-luonnoksen pääkysymyksistä tai palataan prosessin aikaisempiin vaiheisiin. Kun päätös HE-luonnoksen pääkysymyksistä on tehty, suunnittelee valmistelutiimi HE-muotoisen lakiehdotuksen ja sen perustelut aikaisemmin päätettyjen sisällön linjausten perusteella. Arvio vaikutuksista liitetään tiivistelmänä HE-luonnoksen perusteluihin ja sitä täydennetään aina, kun pääkysymysten ratkaisujen yksityiskohtia tarkennetaan. Valmistelutiimi kirjoittaa lisäksi luonnokset asetuksista, joita tulisi ehdotettavan lain rinnalle, sekä täytäntöönpano- ja seurantasuunnitelman, jotka käydään läpi valmisteluelimessä. Valmisteluelin pyytää sidosryhmiltä jälleen palautetta luonnoksista ja täytäntöönpanosuunnitelmasta. Tätä vaihetta seuraa valmisteluelimessä tapahtuva HE-luonnoksen hyväksyminen, jossa käydään läpi HE ja siihen liittyvät luonnokset asetuksista sekä loppuraportin sisältö. Lopuksi valmisteluelimen jäsenet kirjaa- vat joko lausunnon tai eriävän mielipiteensä loppuraporttiin. Loppuraportin kieliasu on pää- osin suomeksi, mutta raportin tiivistelmä ja säädösehdotukset kirjataan myös ruotsin kie- lellä. Jos lakiehdotus koskee merkittävästi saamelaiskulttuuria, käännetään edellä mainitut myös saamen kielelle. Valmistelutiimi kokoaa loppuraportin valmisteluelimen ehdotuksien pohjalta ja lopulta valmisteluelin saattaa loppuraportin ministeriön haltuun, joka hoitaa rap- portin julkaisemisen ja siitä tiedottamisen. (Finlex 2017e.)

Lausunnotmenettely alkaa virkamiesjohdon päätöksestä tarvitaanko sidosryhmiltä kirjalli- sia lausuntoja, missä laajuudessa ja millä aikataululla (Liite 1. Kuvio 10).

Ministeriä tiedotetaan päätöksestä. Seuraavaksi valmistelutiimi valmistelee lausuntopyy- nön sidosryhmille koskien HE-luonnosta tai valmisteluelimen laatimaa loppuraporttia, joka sisältää HE-luonnoksen. HE-luonnos käännetään seuraavaksi ruotsin kielelle ja tarvitta- essa myös saamen kielelle, jos näin ei ole tehty jo valmisteluelimen loppuraporttiin. Kun virkamiesjohto on allekirjoittanut valmistelutiimin laatimat lausuntopyyntö, lähetetään ne sidosryhmille ja samalla heidät kutsutaan kuulemistilaisuuteen. Sidoryhmät antavat lau- suntonsa ministeriölle virkamiesjohdon toimiessa puheenjohtajana tilaisuudessa. Kuule- mistilaisuudessa sidoryhmillä on mahdollisuus kuulla ministeriön mietteitä lakiehdotuk- sesta ja esittää omia näkökulmiaan. Valmistelutiimi käy tilaisuuden jälkeen läpi sidoryh-

mien antamat lausunnot ja laatii niistä tiivistelmän ja lausuntokoosteen. Muistioon valmisteliimi kirjaa tilaisuudessa esitetyt muutosehdotukset. Lopulta nämä tuotokset julkaistaan valtioneuvoston hanketietopalvelussa ja lausuntojen antajia tiedotetaan julkaisusta. Lopuksi ministeri tekee päätöksen valmistelun jatkosta sekä selvittää miten lakiehdotus sopisi sekä valtion talousarvioon että kuntien peruspalvelubudjettiin esityksen palveluiden osalta. (Finlex 2017f.)

Jatkovalmistelu aloitetaan antamalla palautetta lausuntojen antajille. Valmisteliimi informoi heitä heidän vaikutuksestaan hankkeeseen virkamiesjohdon toimiessa puheenjohtajana, esimerkiksi jos heidän lausuntojensa perusteella on tehty muutoksia hankkeeseen (Liite 1. Kuvio 11). Tilaisuuden lopuksi ministeriä tiedotetaan tilaisuuden kulusta ja sidosryhmien mietteistä. Valmisteliimi päivittää aikaisemmin laaditun muutosehdotusmuistion perustuen sidosryhmien mietteisiin. Ministeri tekee palautekeskustelujen jälkeen päätöksen HE:n lopullisesta sisällöstä tai päättää, että valmistelua ei jatketa. Kun ministeri tekee päätöksen, hän varmistaa, että muutokset on huomioitu esitykseen liittyvissä peruspalvelubudjetissa ja talousarviossa. Jos HE liittyy kuntiin, otetaan päätöksessä huomioon Kunnallistalouden ja –hallinnon neuvottelukunnan näkökulma esitykseen.

Seuraavaksi valmisteliimi päivittää muutosehdotusmuistioon kirjatut muutokset HE-luonnokseen ja perusteluihin kirjataan kuulemisjärjestelyt, palautteet ja niiden merkitys esitykseen. Lisäksi, valmisteliimi käy läpi alkuperäisen resurssisuunnitelman ja tekee siihen tarkennuksia lausunnoista saatujen palautteiden mukaisesti. Samalla varmistetaan, että tarvittavat resurssit on otettu huomioon talousarviossa ja valtiontalouden kehyspäätöksessä. On mahdollista, että lainsäädännön arviointineuvosto haluaa tutustua esitykseen paremmin, jolloin tästä lähtee tieto ministeriölle, jonka tehtäväksi jää HE:n toimittaminen neuvostolle. Neuvosto arvioi valtioneuvoston kanslian kirjaamoon toimitetut lausunnot ja esityksen ja julkaisee oman lausuntonsa, kun se on hyväksytty ja allekirjoitettu. Sidosryhmiin ollaan yhteydessä ja heidän mietteensä kuullaan, jos esityksen sisältö muuttuu merkittävästi. Oikeusministeriön laintarkastusyksikkö käy läpi HE-luonnoksen oikeellisuuden ja virkamiesjohto hyväksyy esityksen. Jos esityksessä käsitellään toisen ministeriön alaisia asioita, tarvitaan toiselta ministeriöltä esittelylupa. Valmisteliimi laatii esittelylistat ja jakaa ne ministeriölle, jota varten ministeri antaa jakoluvan. (Finlex 2017g.)

3.2 Hallituksen esityksen käsittely valtioneuvostossa

Valtioneuvoston päätöksentekoprosessi alkaa esittelylistojen tarkastamisella oikeuskansleriviraston, valtiovarainministeriön, valtioneuvoston istuntoyksikön ja ministerien erityisavustajien toimesta (Liite 1. Kuvio 12). Jos HE on taloudellisesti tai yhteiskunnallisesti

merkittävä aiheeltaan, käsittelee rahan-asiainvaliokunta sen ennen valtioneuvoston yleisistuntoa. Valiokunta voi joko puoltaa esitystä, jättää asian pöydälle tai puoltaa esitystä, jos sitä muutetaan. Valiokunnan mietteiden perusteelta esittelylistaa muutetaan ja ministeri hyväksyy muutokset. Valtioneuvoston yleisistunnossa tarkastellaan esitystä päätöslista-asiana oikeuskanslerin vastatessa päätöksenteon laillisuudesta. Istunnossa päätetään joko HE:n siirtämisestä edelleen eduskunnan päätettäväksi, asian jättämisestä pöydälle tai asian käsittelyn lykkäämisestä. Lykkääminen voi tapahtua, jos ministeri pyytää asiakirjat tarkasteltavakseen. Yleisistunnosta laaditaan lopuksi pöytäkirja ja istunnon kulusta tiedotetaan mediaa sekä lähetetään allekirjoitettu HE eduskunnalle. Ministeri pitää tämän jälkeen lähetekeskustelun esitykseen liittyen. (Finlex 2017h.)

3.3 Lakiesityksen eduskuntakäsittely

Hallituksen esityksen **eduskuntakäsittely** alkaa, kun HE saapuu allekirjoitettuna sekä painettuna eduskunnalle (Liite 1. Kuvio 13). Valmistelutiimi toimittaa esityksen valmistelussa tuotetun tietopohjan ja materiaalit valiokunnille. Seuraavaksi valiokuntia kuullaan valiokuntien kokouksissa, joissa erillinen esittelijä käy läpi HE:n ja valiokunnilla on mahdollisuus pyytää lisäselvityksiä aiheesta. Valmistelutiimi laatii lisäselvitykset ja vastineen lausunnoista, johon on kirjattuna ministeriön näkökulmat valiokunnan kuulemisissa kuultuihin lausuntoihin. Esittelijä ja virkamiesjohto keskustelevat muiden ministeriöiden kanssa vastineesta, jos HE pitää sisällään muiden ministeriöiden alaisia asioita. Jos vastine keskittyy esityksen sisällön muuttamiseen, tekee ministeri päätöksen sen hyväksymisestä. Muuten virkamiesjohto tekee päätöksen. Esittelijä antaa vastineen valiokunnalle, joka tekee pyynnön muutosten valmistelusta. Valiokunta valmistelee valmistelutiimin avustuksella muutosehdotuksen, josta ministeri ja virkamiesjohto kertovat näkemyksensä. Muutoksista keskustellaan tarpeen vaatiessa myös muiden ministeriöiden kanssa. Lopulta eduskunta tekee päätöksen, hyväksyykö se esityksen vai hylkääkö se sen. Jos eduskunta hyväksyy esityksen, siirtyy se lain vahvistusvaiheeseen. (Finlex 2017i.)

3.4 Hyväksytyin lain käsittely valtioneuvostossa

Kun eduskunta on hyväksynyt lain, siirtyy se tasavallan presidentin **vahvistettavaksi**. Jos eduskunnassa on jo tehty päätös lain voimaantulopäivästä, tehdään lain vahvistus ja julkaisu ennen kyseistä päivää (Liite 1. Kuvio 14). Jos päätöstä ei olla tehty, tekee valmistelutiimi voimaantulopäivästä ehdotuksen. Valmistelutiimi laatii laista taittoversion valtioneuvoston päätöksentekojärjestelmään soveltuvaksi. Jos eduskunnassa tiedetään jo ennalta, että presidentti ei tule vahvistamaan hyväksytyä lakia, laaditaan lain vahvistamatta jättämisestä hallituksen kirjelmä. (Finlex 2017j.) Kirjelmällä hallitus tiedottaa eduskuntaa, ettei presidentti vahvista lakia (Mot 2017).

Seuraavaksi valmistelutiimi kirjaa lain esittelylistat valtioneuvoston päätöksentekojärjestelmällä. Listat laaditaan valtioneuvoston yleisistuntoa ja tasavallan presidentin esittelyä varten sekä valtioneuvoston raha-asianvaliokunnan istuntoa varten, jos lain vahvistaminen tarvitsee käsitellä myös siellä. Valmistelutiimi jakaa esittelylistat istuntoihin ministerin luvalla, jos virkamiesjohto on antanut ensin suostumuksensa ministerille. Esittelylistat tarkastetaan huolellisesti valtioneuvoston istuntoyksikön, valtiovarainministeriön ja oikeuskanslerinviraston sekä ministeriön erityisavustajien toimesta. Jos listat eivät täytä vaatimuksia, tarvitsee valmistelutiimin korjata ne pikaisesti. Kun esityslistat ovat kunnossa, käsitellään valtioneuvoston ratkaisuesitys presidentille valtioneuvoston yleisistunnossa, joka tekee päätöksen lain vahvistamisen esittämisestä presidentille. Ratkaisuesitys käsitellään pääsääntöisesti päätöslista-asiana. Istunnossa ja presidentin esittelyssä oikeuskansleri varmistaa päätöksenteon laillisuuden. Tasavallan presidentti lopulta vahvistaa lain allekirjoittamalla sen. Jos hän kuitenkin päättää olla vahvistamatta lakia, siirtyy se takaisin eduskunnan käsittelyyn. Ministeriö tiedottaa mediaa lain vahvistamisesta. Lopuksi yleisistunnosta ja presidentin esittelyn kulusta laaditaan pöytäkirjat valtioneuvoston istuntoyksikössä. Lain julkaiseminen tapahtuu valmistelutiimin toimesta. Jos vahvistettu laki koskee EU-säädöksiä täytäntöönpanoa, tiedottaa valmistelutiimi komissiota EU-säädöksiä edellytyksien mukaan. Kun laki on julkistettu, se astuu voimaan lain määräämänä päivänä tai se asetetaan voimaan myöhemmin asetuksella. (Finlex 2017j.) Laki julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa, johon sisältyvät Suomen säädöskokoelman vihkoset, Suomen laki I ja II lakikirjat sekä Finlex (Raske2 2017).

Lain **täytäntöönpanovaiheessa** julkishallinto suorittaa toimenpiteitä, jotka johtavat lain käytännön toteutukseen ja lain soveltamiseen. Täytäntöönpanijana voi toimia esimerkiksi aluehallinto tai tuomioistuin. Lain täytäntöönpanon jälkeen lain toimivuutta tarkastellaan ja pohditaan, mitä laissa pitäisi vielä muuttaa. Näitä pohdintoja käytetään myöhemmin, kun lakia ollaan taas uudistamassa. Lain toimivuuden seurannan suorittaa se ministeriö, joka on valmistellut lain. (Finlex 2017k.)

4 Rahanpesulainsäädännön historia ja uudistukset

Tässä kappaleessa käsitellään rahanpesulainsäädännön historiaa ja rahanpesulainsäädäntöä ohjaavia direktiivejä, jotka Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat asettaneet. Historiaosuuden jälkeen siirrytään käsittelemään rahanpesulainsäädännön vuoden 2017 kokonaisuudistusta ja sen tuomia muutoksia lainsäädäntöön.

4.1 Rahanpesulainsäädännön historia

1.1.1994 alkaen rahanpesua ja terrorismin rahoittamista on käsitelty Suomen rikoslaissa kriminaalisina, kun rikoslain 32 luvun 1 §:n 2 momentti astui voimaan. Ennen tätä muutosta rikoslakiin nämä rikokset sisältyivät osaksi kätkemisrikoksen tunnusmerkistöä. (Laki rikoslain muuttamisesta (1304/1993), HE 180/1992 vp; Poliisi 2012, 3.) Rahanpesu nähdään liitännäisrikoksena alkurikokseen, jonka tuottamaa taloudellista hyötyä häivytetään rahanpesulla. Rahanpesuun käytetyn omaisuuden täytyy olla alkuperältään rikoksesta saatua taloudellista hyötyä, jotta rahanpesun tunnusmerkistö toteutuu. Vuodesta 1994 lähtien kaikkia rikoksia on voitu pitää rahanpesun alkurikoksina Suomessa. Jos alkurikos on tehty Suomen rajojen ulkopuolella toisessa valtiossa, pitää alkurikos olla rangaistavuuden piirissä sekä Suomessa että toisessa kyseessä olevassa valtiossa, jotta tekoa voitaisiin käsitellä Suomessa rahanpesurikoksena. (Sahavirta 2007, 156.)

Ennen kuin rahanpesua alettiin käsitellä Suomessa kriminalisaationa, säädettiin Euroopan neuvoston toimesta **1. rahanpesudirektiivi** (91/308/ETY), joka annettiin 10.6.1991 rahoitusjärjestelmän rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämistarkoituksessa. (Euroopan neuvoston direktiivi 91/308/ETY.) Suomessa astui voimaan ensimmäinen **laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä 30.1.1998/68** 1.3.1998, joka saattoi voimaan ensimmäisen rahanpesudirektiivin säädökset. Samana vuonna perustettiin rahanpesun selvittelykeskus, jonka toiminnasta säädetään rahanpesulaissa. (HE 25/2008 vp, 5-6; Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä 30.1.1998/68.)

Euroopan parlamentin ja neuvoston **2. rahanpesudirektiivi** (2001/97/EY) annettiin 4.12.2001. Siinä olevat merkittävimmät muutokset koskivat rahanpesun alkurikoksien määrittelyä sekä rahoitusalan ulkopuolisten toimijoiden ja ammattien lisäämistä direktiivin soveltamisalan piiriin. (Euroopan parlamentin direktiivi 2001/97/EY; 21.5.2002.) Vuonna 1998 voimaan astunutta rahanpesulakia muutettiin 1.6.2003 rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (365/2003). Tähän liittyen sisäministeriö antoi rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä asetuksen (890/2003) 23.10.2003. Näillä muutoksilla saatettiin voimaan toinen rahanpesudirektiivi. (HE 25/2008 vp, 5.) Vuoden 2003 rahanpesusäännöksiä koskevan lakimuutokset HE:ssä nostetaan

esille, että rahanpesussa voidaan hyödyntää minkä tahansa rikoksen tuottamaa omaisuutta, kunhan henkilön varallisuus on kasvanut rikoksen takia. HE:ssä käsiteltiin myös veropetosta ja verorikkomusta rahapesun alkurikoksina. (HE 53/2002 vp, s. 36; Sahavirta 2007, 157.)

26.10.2005 annettiin Euroopan unionin **3. rahanpesudirektiivi** (2005/60/EY) rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen. Direktiivi luotiin tehostamaan rahanpesun torjuntaa ja sen yksi päätarkoituksista oli pankkien ja muiden rahoituslaitosten velvoittaminen asiakkaiden toiminnan tarkastelemiseen ja epäilyttävän toiminnan raportointiin Finanssivalvonnalle. Direktiivillä pyrittiin myös kriminalisoimaan rahanpesu Euroopan unionin jäsenmaissa ja velvoittamaan jäsenmaita valvomaan tarkemmin esimerkiksi Hedge-rahastoja, joita usein hallitaan veroparatiiseista käsin. Hedge-rahastot ovat korkeariskisiä ja niiden valvonta ja säätely on suurelta osin puutteellista. Komission virkamiehet olivat muotoilleet alkuperäisen esityksen, johon EU:n parlamentti pääsi sanomaan viimeisen sanan. Lopullinen päätös direktiivistä tehtiin kuitenkin EU:n parlamentin ja komission yhteispäätösmenettelyllä. (Ylönen 2008, 100.) Alkuperäisen esityksen mukaan pankeilla olisi velvollisuus tarkkailla asiakkaita mahdollisten rahanpesutapausten varalta. FA:n Piia-Noora Kaupin ehdotuksen mukaan artiklaa muutettiin koskemaan vain asiakkaita, jotka tulevat EU:n ulkopuolelta. EU:n sisällä on kuitenkin monia merkittäviä rahanpesusta tunnettuja maita, joista tulevat asiakkaat artikla jättää ulkopuolelleen. Tällaisia maita ovat Britannia, Espanja, Itävalta, Latvia, Luxemburg, Saksa, Ranska ja Kreikka. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/60/EY; Ylönen 2008, 101-102.)

Direktiiviin tehtiin toinenkin merkittävä muutos, joka koski trusteja eli saman alan yritysten yhteenliittymiä. Alkuperäisen komission muotoileman esityksen mukaan kaikki suorat ja välilliset yli 10 prosentin omistusosuudet trusteissa tulee raportoida eteenpäin viranomaisille, jotta saadaan tieto yritysten tosiasiallisista edunsaajista. Piia-Noora Kaupin ehdotus ilmoitusrajan nostamisesta 25 prosenttiin hyväksyttiin. Kauppi olisi kuitenkin halunnut muuttaa omistusosuuksien ilmoitukset koskemaan vain suoria omistusosuuksia. Tämä ehdotus hylättiin. Suorien ja välillisten yli 25 prosentin omistusosuuksien raportoinnin kautta voidaan valvoa tarkemmin tosiasiallisia edunsaajia yrityksissä ja estää rahanpesu pöytälaatikkoyritysten avulla. Kauppi teki kolmannenkin muutosehdotuksen, jossa hän ehdotti yhden kohdan poistamista direktiivistä. Kyseisessä kohdassa käsitellään EU:n jäsenvaltioiden mahdollisuutta käyttää järeämpiä keinoja rahanpesun torjumiseksi kuin mitä direktiivissä on säädetty. Tämäkin muutosehdotus hylättiin. Jos jäsenmailta vietäisiin oikeus käyttää tehokkaampia keinoja rahanpesua vastaan, joutuisivat jotkut jäsenmaat löysentämään lainsäädäntöään ja helpottamaan rikollisten toimia. (Ylönen 2008, 102.)

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä

18.7.2008/503 astui voimaan 1.8.2008. Tämä laki kumosi vuonna 1998 voimaan tulleen lain rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä (68/1998). Samalla, kun uusi rahanpesulaki tuli voimaan, otettiin käyttöön myös EU:n parlamentin ja neuvoston vuonna 2005 säättämä 3.rahanpesudirektiivi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoittamiseen (2005/60/EY). (Poliisi 2012, 5. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 503/2008.)

Vuoden 2013 helmikuussa Euroopan komissio antoi ehdotuksen uudesta rahanpesudirektiivistä ja uudesta varainsiirtoasetuksesta eli toisesta maksajan tiedot -asetuksesta. Ehdotukset perustuivat FATF:n vuonna 2012 antamiin 40 suositukseen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi. FATF toimii OECD:n alaisuudessa hallitusten välisenä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisena toimintaryhmänä. Euroopan parlamentti ja neuvosto antoi **4. rahanpesudirektiivin** 2015/840 ja toisen maksajan tiedot -asetuksen 20.5.2015. Direktiivi ja asetus astuivat voimaan 3.7.2017 rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistuksen astuessa voimaan. Keskeisimpiä muutoksia neljännessä rahanpesudirektiivissä oli aiempaan nähden säännökset tosiasiallisista edunsaajista ja omistajista, viranomaisyhteistyön lisäämisestä, PEP -käsitteen laajentamisesta (Politically Exposed Person), verorikosten lisäämisestä rahanpesun esirikoksien soveltamisalaan, ilmoitusvelvollisuuden kohdentamisesta henkilöihin, jotka käyvät tavarakauppaa käteisellä, riskiarvioiden asettamisesta jäsenvaltioille, riskiperusteisen lähestymistavan painottaminen sekä kaikkien rahapelien lisäämisestä direktiivin soveltamisalaan. Direktiivin kanssa samaan aikaan annettu toinen asetus maksajan tiedoista koskee erityisesti FATF:n suositusta sähköisistä rahalähetyksistä. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849; Valtiovarainministeriö 2017; Vanhala 7.12.2016.)

Euroopan komissio antoi viimeisimmän muutosehdotuksensa rahanpesudirektiivin muuttamiseksi 5.7.2016. Ehdotuksen taustalla on huoli kasvaneesta terrorismin uhasta Euroopassa, johon pyritään vastaamaan maksujärjestelmien ja rahoitusmarkkinoiden toiminnan muutoksilla. Ehdotuksen merkittävimpiä muutoksia olisivat: rahanpesun selvittelykeskuksen toimivaltuuksien lisääminen etenkin tietojensaannin kannalta, rekisterien ja tiedonhakujärjestelmien perustaminen koskien pankki- ja maksutilejä, virtuaalivaluutanvaihtoa suorittavien palveluiden ja digitaalisten lompakkopalveluiden tarjoajien lisääminen direktiivin soveltamisalan piiriin eli ilmoitusvelvollisiksi, rajoitukset anonyymien prepaid-korttien käyttöön kieltämällä käyttäminen internetissä sekä laskemalla korttien ylärajaa 250 eurosta 150 euroon. Ehdotuksessa nostetaan esille myös avoimuuden lisääminen koskien yritysten tosiasiallisia edunsaajia ja omistajia. (Valtiovarainministeriö 2017.)

4.2 Rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistus 2017

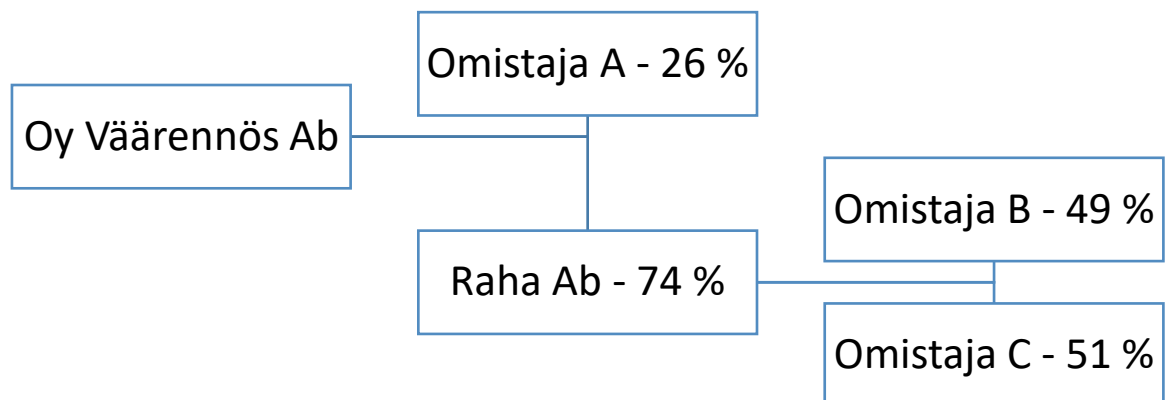
Rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistus astui pääosin voimaan 3.7.2017. Tasavallan presidentti Sauli Niinistö vahvisti 28.6.2017 lain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017) sekä lain rahanpesun selvittelykeskuksesta (445/2017) että niihin liittyvät lait, joilla saatetaan täytäntöön neljäs rahanpesudirektiivi ja maksajan tiedot -asetus. Lakiuudistus pohjautuu hallituksen esitykseen HE 228/2016, jonka Valtioneuvosto antoi Eduskunnalle käsittelyyn 3.11.2016. Ilmoitusvelvollisten riskiarviota ja poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden tuntemismenettelyä koskien määritettiin siirtymäaika, joka oli voimassa 31.12.2017 saakka. Rekisteröitymisvelvollisten tulee rekisteröityä aluehallintoviraston uuteen valvontarekisteriin 1.7.2019 alkaen. (Sisäministeriö 28.6.2017; Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 445/2017; Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 444/2017.)

Valvontaviranomaisille tulee uudistuksen myötä mahdollisuus määrätä hallinnollisia seuraamuksia velvollisuuksien laiminlyönneistä tai rikkomuksista. Seuraamuksia ilmoitusvelvollisille voi olla rikemaksu, julkinen varoitus tai seuraamusmaksu. Valvontaviranomaisiin lukeutuvat muiden muassa Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Finassivalvonta ja Poliisihallitus. (Etelä-Suomen aluehallintovirasto 7.7.2017; Sisäministeriö 28.6.2017.) Lain uudistuksen myötä tulee käyttöön lisäksi uusi rahanpesun valvontarekisteri, joka korvaa aiemmin käytössä olleet valuutanvaihto- ja yrityspalvelurekisterit. Toimijoiden, jotka ovat merkittynä vanhoihin rekistereihin, pitää tehdä hakemus uuteen rekisteriin merkitsemiseksi viimeistään 3.1.2020. (Etelä-Suomen aluehallintovirasto 7.7.2017.)

Uudistettu laki velvoittaa yritykset ja yhteisöt tekemään ilmoituksen tosiasiallisista edunsaajistaan kaupparekisteriin 1.7.2019 alkaen. Lain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 444/2017 1 luvun 2 § mukaan laki ei kuitenkaan koske yhtiötä, ”jonka osakasluetteloon on merkitty osakkeenomistajan sijaan henkilö hallintarekisteröinnin hoitajana, jos yhtiön arvopaperi on kaupankäynnin kohteena kaupankäynnistä annetun lain (748/2012) 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla säännellyllä markkinalla”. Jos luonnollisella henkilöllä on suoraan tai välillisesti yli 25 prosenttia osakkeiden tai osuuksien yhteenlasketusta äänimäärästä tai henkilö käyttää suoraan tai välillisesti yli 25 prosentin osuutta äänioikeuksista perustuen omistukseen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen, jäsenyyteen tai näihin verrattavissa oleviin sääntöihin tai hän käyttää muuten tosiasiallisesti määräysvaltaa oikeushenkilössä, on hänellä määräysvalta ja hän on oikeushenkilön tosiasiallinen edunsaaja. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 444/2017; Vanhala 7.12.2016; Etelä-Suomen aluehallintovirasto 7.7.2017.)

Rahanpesulain mukaan on kyse suorasta omistuksesta, jos luonnollisella henkilöllä on yli 25 prosentin omistusosuus oikeushenkilöstä. Välillisessä omistuksessa luonnollinen henkilö omistaa oikeushenkilön, joka puolestaan omistaa yli 25 prosenttia toisesta oikeushenkilöstä tai jolla on oikeus käyttää määräysvaltaa tässä kohteessa. Kaikista omistus- tai ääniosuuksista, jotka ovat toisen oikeushenkilön hallussa, on tehtävä yhtiön sisällä selvitys. Selvityksestä on ilmentävä, keillä luonnollisilla henkilöillä on itsenäinen päätösoikeus omistavassa oikeushenkilössä. On tärkeää huomioida, että tällainen asema voi olla lähtöisin esimerkiksi osakassopimuksesta. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 444/2017; Vanhala 7.12.2016.)

Kuviossa 5 selvennetään tosiasiallisten edunsaajien rekisteröintivelvoitetta. Oy Väärennös Ab:lla ja Raha Ab:lla on velvollisuus ilmoittaa tosiasialliset edunsaajansa Patentti- ja rekisterihallitukselle. Oy Väärennös Ab:n tosiasiallisena edunsaajana voidaan pitää Omistaja A:ta, koska hän on luonnollinen henkilö, jolla on yli 25 prosentin omistusoikeus yhtiöön. Oy Väärennös Ab:n tulee ilmoittaa lisäksi Omistaja C, koska hänellä on valta tehdä itsenäisiä päätöksiä Raha Ab:ssa yli 50 prosentin omistusoikeudella. Raha Ab:n tulee ilmoittaa tosiasiallisiksi edunsaajakseen myös Omistaja C. (Vanhala 7.12.2016.)

Kuvio 5. Tosiasiallisten edunsaajien rekisteröintivelvoite (Vanhala 7.12.2016)

Kumotussa säädöksessä 503/2008 on määritelty, milloin alla mainittujen ilmoitusvelvollisten tulee tunnistaa asiakas ja missä laajuudessa. Nyt voimaan astuneessa säädöksessä 444/2017 ilmoitusvelvollinen tekee päätöksen tuntemis- ja tunnistamisvelvoitteesta perustuen omaan riskiarvioonsa. Riskiarvio tehdään kirjallisena ja siinä tulee huomioida riskit liittyen asiakkaisiin, maihin ja maantieteellisiin alueisiin, jakelukanaviin, liiketoimiin sekä palveluihin ja tuotteisiin. Riskiarvio piti laatia 31.12.2017 mennessä. Ilmoitusvelvollisen tulee tarkkailla ja valvoa tehokkaasti omassa toiminnassaan tunnistettuja riskejä ja pyrkiä seuraamaan ja kehittämään omaa toimintaansa ja menettelytapojaan sekä valvontatapaansa. Kansallisella tasolla riskiarvion laatii sisäministeriö. Lisäksi erilaisten valvontaa

suorittavien viranomaisten on tehtävä kattava riskiarvio valvomiinsa toimijoihin liittyvistä riskeistä. (Vanhala 7.12.2016; Etelä-Suomen aluehallintovirasto 7.7.2017.) Taulukossa 1 on esitettyinä uuden lain mukaiset ilmoitusvelvolliset tahot.

Taulukko 1. Ilmoitusvelvolliset (Vanhala 7.12.2016)

1) Finanssivalvonnan toimilupavalvottavat	12) Muut oikeudellisia palveluita tarjoavat
2) Luottolaitokset	13) Rahoituspalveluyritykset
3) Arvo-osuusjärjestelmässä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa tarkoitettut tilinhoitajat	14) Eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annetun lain soveltamisalaan kuuluvat elinkeinonharjoittajat näiden välittäessä vertaislainoja
4) Maksulaitoslain 7 ja 7 a §:ssä tarkoitettut luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt	15) Sijoituspalveluyritykset
5) Vakuutusyhdistykset	16) Panttilainauslaitokset
6) Vakuutusedustajat	17) Kiinteistönvälitysliikkeet
7) Joukkorahoituksen välittäjät	18) Perintätoimen toimiluvan haltijat
8) Asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä annetussa laissa tarkoitettut suomalaiset luotonvälittäjät	19) Yrityspalvelun tarjoajat
9) Rahapeliyhteisöt	20) Veroneuvontaa tarjoavat
10) Tilintarkastajat	21) Kirjanpitäjät
11) Asianajajat	22) Tavarakaupan myyjät, kun käteismaksuna vastaanotetaan vähintään 10 000 euroa

Soveltamisala laissa ilmoitusvelvollisten osalta laajeni koskemaan tavarakauppiaita, jotka vastaanottavat käteistä vähintään 10.000 euroa yhtenä suorituksena tai useampina toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina. Lakiin on tehty lisäksi tarkennuksia ja lisäyksiä ilmoitusvelvollisia koskien, mutta he ovat kuuluneet jo aikaisemminkin lain soveltamisalan piiriin. Tällaisiksi ilmoitusvelvollisiksi voidaan lukea muiden muassa rahoituspalveluita tarjoavat yritykset, jotka harjoittavat esimerkiksi valuutanvaihtoa, takaustoimintaa ja rahoitusleasingiä. (Etelä-Suomen aluehallintovirasto 7.7.2017.)

Ilmoitusvelvollisen tulee järjestää riippumaton kanava, jonka kautta sen palveluksessa olevat voivat ilmoittaa nimettömästi rahanpesulain säädösten epäilystä rikkomisesta eli niin

sanottu whistleblowing-järjestelmä. Ilmoitusvelvollisen on hyvä laatia ohjeistus siitä, miten ja mihin tarkoitukseen kanavaa tulee käyttää. Kanavan kautta yrityksellä on mahdollisuus valvoa noudatetaanko yrityksen toiminnassa yrityksen laatimia ohjeita. Ilmoitusvelvollisella on velvollisuus huolehtia, että se suojelee ilmoitusten tekijöitä asianmukaisesti ja riittävästi. Valvovilla viranomaisilla pitää olla vastavuoroisesti järjestelmä, johon he saavat ilmoitukset epäillyistä rikkomuksista. Rahanpesuilmoitukset rahanpesun selvittelykeskukselle koskevat ilmoitusvelvollisten asiakkaiden toimintaa, whistleblowing-järjestelmän toiminnassa rahanpesulain velvoitteiden noudattamisen varmistajana. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017; Vanhala 7.12.2016; Etelä-Suomen aluehallintovirasto 7.7.2017.)

Uuteen lakiin on lisäksi sisällytetty, että poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä (PEP) aletaan käsitellä myös kotimaisella tasolla. Siirtymäaikaa yrityksille hankkia sopivat menettelytavat PEP-henkilöiden tunnistamiseksi oli 31.12.2017 asti. Yritysten tulee tunnistaa ketkä heidän asiakkaistaan ovat poliittisesti vaikutusvaltaisia ja suorittaa heidän kohdallaan tehostettua valvontaa ja toimenpiteitä asiakkaan jatkuvan tunnistamisprosessin mukaisesti sekä asiakassuhdetta luotaessa että ylläpidettäessä. (Etelä-Suomen aluehallintovirasto 7.7.2017; Sisäministeriö 28.6.2017.)

5 Tutkimus ilmenneistä muutospaineista

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia vuonna 2017 voimaan tullutta rahanpesulainsäädäntöä ja muutospaineita, jotka se jätti vielä jälkeensä. Opinnäytetyössä keskityn tarkastelemaan rahanpesua ilmiönä, lainsäädännön uudistamisprosessia yleisesti, rahanpesulainsäädännön historiaa sekä tilannetta ennen ja jälkeen viimeisimmän uudistuksen. Opinnäytetyössä on käsitelty asiantuntijoiden näkökulmia rahanpesulainsäädännöstä ja niistä muutostarpeista, joita asiantuntijat ovat esittäneet ennen rahanpesulainsäädännön uudistusta sekä sen jälkeen.

Kappaleessa käsitellään ensimmäiseksi valittuja tutkimusmenetelmiä ja tutkimuksessa käytettyä aineistoa sekä kerrotaan miten tutkimus on tehty. Tämän jälkeen siirrytään käsittelemään asiantuntijalausuntoja ja niissä kuvattuja muutospaineita, joista esitetään ensin asiantuntijoiden huomaamat ongelmat ja niiden merkitys sekä niihin ratkaisuehdotukset. Lopuksi muutospaineista esitetään yhteenveto.

5.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää, koska se nähtiin sopivimmaksi menetelmäksi tutkia rahanpesulainsäädäntöä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimus perustuu kokonaisvaltaiselle tiedonkeräykselle ja sille on tyypillistä, että aineiston analysointi tapahtuu aineistolähtöisen analyysin avulla. Aineiston lähteet valikoidaan tutkimuksen kannalta käyttökelpoisesti. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään yleensä lähteinä harvaa joukkoa ihmisiä ja tulosten voidaan katsoa olevan uniikkeja. Tutkimuksen tarkoitus ei ole luoda yleistettäviä tutkimustuloksia. (Tuomi 2007, 97.) Laadullisessa tutkimuksessa aineisto kerätään haastattelemalla, kyselyillä, havainnoinneilla sekä dokumentteja tarkastelemalla. Näitä keräysmenetelmiä on mahdollista käyttää joko yhdessä tai vaihtoehtoisina menetelminä. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 73.)

Tutkimus on toteutettu tekemällä haastattelu sekä keräämällä asiantuntijoiden kirjallisia lausuntoja hallituksen esityksestä 228/2016, verkkolehtien artikkeleista sekä blogeista. Laadullisessa tutkimuksessa on tavoitteena kuvata jotakin ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtää tietynlaista toimintaa tai esittää tulkinta jollekin ilmiölle. Tutkimuksessa tulee varmistaa, että asiantuntijat, joilta lausuntoja kerätään, omaavat kattavasti tietoa ja kokemusta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 87-88.)

Tutkimusta varten on haastateltu Verohallinnon verotarkastaja Jani Pylkästä ja selvitetty hänen näkökulmiaan liittyen rahanpesulainsäädäntöön ja sen uudistukseen. Haastattelu

valittiin yhdeksi aineistonkeruumenetelmäksi, koska haastattelu tarjosi mahdollisuuden saada syvällisempi lausunto osaksi tutkimusta. Haastattelussa pystyttiin kysymään tarkemmin rahanpesulakiin liittyvistä teemoista ja jo haastattelun aikana tarkentamaan mahdollisia epäselvyyksiä. Haastattelussa oli mahdollista kysyä kysymykset haastattelun kulun kannalta luontevassa järjestyksessä. Vaikka haastattelu on menetelmistä aikaa vievin, valittiin se työhön sen syvällisyyden takia.

Verohallinnon näkökulma valittiin työhön, koska Verohallinto keskittyy ensisijaisesti estämään veropetoksia, mutta raportoi myös rahanpesuepäilyistä, jos niitä havaitsee. Verohallinnon näkökulma rahanpesuun on verotuksellinen. Verohallinnon asiantuntijana kuultiin Jani Pylkästä, joka toimii Verohallinnolla verotarkastajana ja yhteyshenkilönä keskusrikospoliisin suuntaan. Pylkäs on toiminut Verohallinnolla 15 vuotta ja hänellä on vankka kokemus alalta. Haastattelu nauhoitettiin Verohallinnon tiloissa 23.10.2017. Haastattelua varten laadittiin haastattelurunko (Liite 2), joka lähetettiin ennen haastattelua Pylkkäälle sähköpostitse, jotta hän ehti tutustua haastattelurunkoon ennen varsinaista haastattelua ja varmistamaan, että pystyy kommentoimaan aihetta Verohallinnon edustajana.

Tutkimuksessa käytettiin puolistrukturoitua haastattelutapaa, jossa haastattelun otsikko jaettiin yksityiskohtaisiksi kysymyksiksi, mutta haastatteluun sisältyi lisäksi avoimia kysymyksiä. Aihe on hyvin laaja ja monipuolinen ja haastattelurunko vaati siksi tarkempaa rajausta. Haastattelurunko toimi haastattelun rytmittäjänä ja varmisti, että haastattelun aikana pysytään aiheessa. Laaja-alaiset kysymykset varmistivat, että Pylkäs pystyi kertomaan näkökulmansa syvällisemmin. Haastattelu nauhoitettiin ja jo sen aikana kerättiin vastauksia haastattelurungon kysymyksiin. Jälkikäteen äänite litteroitiin. Pylkäksen lausunnoista poimittiin ensin vastaukset haastattelurungon kysymyksiin. Tämän jälkeen lausuntoa analysoitiin vielä uudelleen ja tällä kertaa keskityttiin tarkastelemaan minkälaisia muutospaineita Pylkäksen mukaan oli vielä jäänyt jäljelle. Pylkäksen haastattelu on koostettu liitteeseen 3.

Tutkimusta varten on kerätty lisäksi Finassiala ry:n ja keskusrikospoliisin asiantuntijoiden antamia kirjallisia lausuntoja. Tutkimusta varten on käyty läpi FA:n ja KRP:n antamat lausunnot Eduskunnalle hallituksen esityksestä 228/2016 sekä verkkolehtien artikkeleita ja blogikirjoituksia, joissa on haastateltu FA:n ja KRP:n toimihenkilöitä.

Finanssiala ry:n näkökulma valittiin työhön yksittäisten pankkien sijaan, koska yhdistys edustaa pankkeja, vakuutusyhtiöitä, arvopaperivälittäjiä, työeläkeyhtiöitä, sijoitusrahastoyhtiöitä ja rahoitusyhtiöitä eli merkittävää osaa kaikista finanssialan toimijoista. Finanssiala

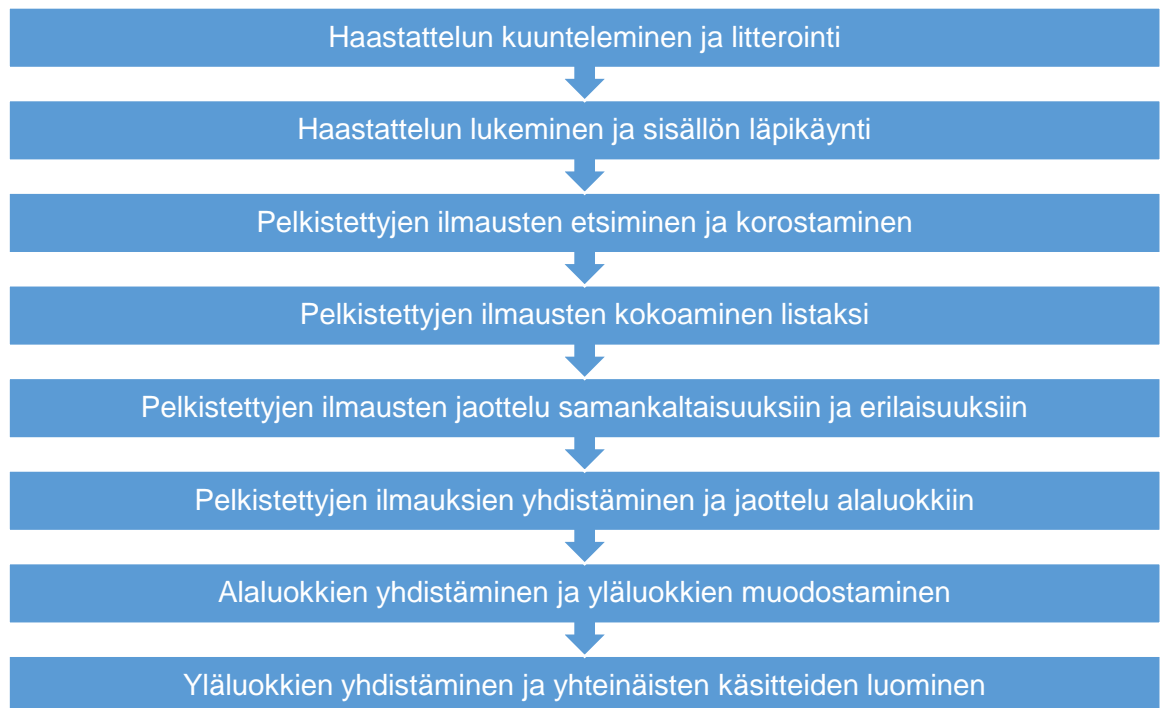
ry:n asiantuntijoina on käytetty toimitusjohtajan Piia-Noora Kaupin sekä johtavan asiantuntijan Mika Linnan näkökulmia aiheeseen. Asiantuntijat ovat yhdistyksessä johtavissa asemissa ja heillä on monien vuosien kokemus työskentelystä rahanpesulainsäädännön kanssa. FA:ta koskevana aineistona on käytetty Mika Linnan Eduskunnan valiokunnille antamia lausuntoja hallituksen esitykseen 228/2016, Piia-Noora Kaupin kirjoittamaa Taloustaito-blogia, FA:n sivuilla julkaistuja haastatteluja sekä Linnan Kauppalehdelle antamaa haastattelua.

Keskusrikospoliisin asiantuntijoina on käytetty Pekka Vasaraa, joka toimii KRP:n selvittelykeskuksessa rikostarkastajana, sekä Anu Jaakkolaa, joka toimii ylitarkastajana KRP:n selvittelykeskuksessa, jotta on saatu lainvalvoajapuoli edustetuksi tutkimuksessa. KRP:tä koskevana aineistona on käytetty Pekka Vasaran lausuntoja hallituksen esityksestä 228/2016 sekä lausuntoja KRP:n verkkojulkaisussa, Vasaran antamaa haastattelua Keski-suomalainen-lehdessä sekä Anu Jaakkolan antamaa haastattelua Aamulehteen.

Tutkimuksen aineiston muodostavat Verohallinnon Jani Pyläksen haastattelu, FA:n Piia-Noora Kaupin ja Mika Linnan sekä KRP:n Pekka Vasaran ja Anu Jaakkolan lausunnot. Hallituksen esityksestä 228/2016 annetuissa lausunnoissa asiantuntijat ovat kommentoineet rahanpesulakiesitystä ja antaneet jo valmiiksi muutosehdotuksia lakiin. HE:stä annetut lausunnot olivat luotettava ja looginen lähde aloittaa tutkimusaineiston keräys. Aineistona käytetyt julkaisut verkkolehdistä valittiin tutkimukseen, koska niissä asiantuntijoiden näkökulmia oli jaettu jo sopiviksi teemakokonaisuuksiksi. Julkaisut ovat julkista dokumentaatiota, jota pystyttiin hyödyntämään tutkimuksessa. Ne katsottiin luotettavaksi aineistoksi, koska artikkelit on julkaistu arvostetuissa uutisjulkaisuissa. Tutkimuksen aineistona käytettiin myös blogikirjoituksia, joita asiantuntijat olivat itse kirjoittaneet. Näissä julkaisuissa asiantuntijat ovat itse esittäneet omia näkökulmiaan ja ne katsottiin sen takia luotettavaksi lähteeksi tutkimukseen.

Aineiston analysointimenetelmänä on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysiä sekä teemoittelua. Teemoittelu lasketaan yhdeksi laadullisen aineiston analyysin perusmenetelmäksi, jonka tarkoituksena on löytää aineistosta usein esiin nousevat teemat, jotka toistuvat aineistoa läpikäydessä. Analyysissä muodostetaan ensin teemoja, joita sitten käsitellään tarkempina kokonaisuuksina. (Jyväskylän yliopisto 2016.) Aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin kuuluu, että analyysin kohteita ei ole päätetty etukäteen vaan ne nousevat esiin aineistosta (Tuomi 2007, 130).

Kuviossa 6 on kuvattu aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen vaihe kerrallaan. Tutkimuksen aineiston käsittely seuraa tätä prosessia.

Kuvio 6. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen vaihe kerrallaan (Tuomi & Sarajärvi 2006, 111)

Aluksi kerätty aineisto redusoiitiin eli pelkistettiin ja pilkottiin osiin. Aineistosta etsittiin asiantuntijoiden esittämiä rahanpesun ja sen valvonnan ongelmakohtia sekä muutosehdotuksia itse rahanpesulainsäädäntöön. Osiin pilkottu aineisto klusteroitiin eli ryhmiteltiin keskenään samankaltaiset ongelmakohdat ja muutosehdotukset omiin joukkoihinsa. Näistä joukoista abstrahoiitiin ja mallinnettiin yleisimmät teemat, jotka nousivat useimmin esiin lausuntojen joukosta. Teemoiksi nousivat tiedonjako eri viranomaisten ja muiden tahojen kesken kotimaisella ja kansainvälisellä tasolla, virtuaalivaluuttojen tuonti sääntelyn piiriin sekä lainsäädännön tiukentaminen sääntelyä lisäämällä. Teemoja käsittelevissä kappaleissa esitetään aluksi asiantuntijoiden esittämät ongelmat, joiden jälkeen siirrytään käsittelemään asiantuntijoiden esittämiä muutosehdotuksia. Lopuksi esitetään tutkimuksen tulokset yhteenvedon muodossa. Yhteenvedoa varten on rakennettu taulukko jokaisesta teemasta, johon on kerätty kustakin teemasta nousevat ongelmat ja ratkaisuehdotukset. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 110-115.)

5.2 Asiantuntijalausunnot ilmenneistä muutospaineista

Tässä kappaleessa on käsitelty asiantuntijoiden näkökulmia rahanpesulainsäädännön kehitystarpeista teemoittain. Seuraavissa kappaleissa esitetyt teemat nousivat merkittävimmiksi muutospaineiksi asiantuntijoiden antamissa lausunnoissa ja haastatteluissa.

5.2.1 Tiedonjako eri viranomaisten ja muiden tahojen kesken kotimaisella ja kansainvälisellä tasolla

Verohallinnon verotarkastaja Jani Pylkäs kokee tarpeelliseksi mahdollistaa tiedonjaon eri viranomaisten ja muiden tahojen välillä sekä kotimaisella että kansainvälisellä tasolla. Hän näkee ongelmallisena sen, että viranomaisilla on tietoja, mutta tiedot eivät ole kaikkien käytettävissä, koska viranomaisia sitovat määräykset siitä kenelle, mille taholle ja mitä tietoa he saavat jakaa. Tiedonjakaminen vaikeutuu entisestään kansainvälisissä asioissa, joissa tietoa tulisi voida vaihtaa valtioiden rajojen yli. Jollain toisella viranomaisella sattaa olla hallussaan enemmän tietoja kuin Verohallinnolla esimerkiksi vältetyistä veroista. Jos Verohallinto saisi nämä tiedot käyttöönsä, voisi se havaita epäilyttävän toiminnan ja reagoida siihen. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pankkien kannalta riskikartoittamista helpottaisi, mikäli pankit voisivat vaihtaa keskenään tietoja asiakkaista. Tällöin uutta asiakassuhtetta perustettaessa pankki voisi saada asiakkaan edelliseltä pankilta tiedon asiakkaan aiemman pankkisuhteen aikaisesta epäilyttävästä toimesta ja mahdollisesti torjua oman pankkinsa kautta kulkevaa rahanpesua. Nykyisin tämä ei ole mahdollista, koska mustien listojen kerääminen ja jakaminen ei ole sallittua, sillä yhteiskunta suojaa oikein toimivia. (Pylkäs 23.10.2017.)

On myös tapauksia, joissa jokin toimija havaitsee omassa toiminnassaan jonkin rahanpesuketjun vaiheen, mutta ei pysty välttämättä jakamaan siitä tietoa suoraan sille taholle, joka tiedon tarvitsisi. Jokin yritys saattaa havaita alkurikoksen, joku häivyttämistä tai hyödyntämistä. Eri tahoilla on erilaiset mahdollisuudet havaita rahanpesuketjun eri vaiheita ja heille pitäisi tarjota riittävät mahdollisuudet jakaa niistä tieto eteenpäin tahoille, joiden toimintaa se koskee. Tällä hetkellä ilmoitusvelvolliset voivat tehdä ilmoituksen epäilyttävästä liiketoimesta rahanpesun selvittelykeskukselle, mutta olisi suotavaa, että tieto sieltä kulkisi myös tapaukseen liittyville tahoille, jotta rahanpesuketju pystyttäisiin pysäyttämään. Pylkäs kertoo olleen tapauksia, joissa Verohallinto ei ole havainnut jotain tapahtunutta veron välttämistä, mutta tapahtunut olisi ehkä voitu havaita aiemmin, mikäli viranomainen, jolla on hallussaan enemmän tietoja kuin Verohallinnolla, olisi voinut välittää tarpeellista tietoa Verohallinnolle. Mikäli hallinto voisi hyödyntää tällaista tiedonvaihtoa, voisi aikaa säästyä. (Pylkäs 23.10.2017.)

Vasara kertoo KRP:n lausunnossa hallituksen esityksestä HE 228/2016, että KRP:n rahanpesun selvittelykeskus luovuttaa tietoja rikostutkintoihin, jotka ovat sillä hetkellä meneillään. Tietojen luovutuksen avulla pystytään estämään ja paljastamaan rikoksia, jotka voisivat jäädä huomaamatta ilman selvittelykeskuksen tietoja. Vasara kertoo selvittelykeskuksen aloittaneen itsenäisesti 56 rikostutkintaa ja luovuttaneet tietoja 320:een meneillään olevaan rikostutkintaan sekä 647:ään tutkintaan liittyen estämiseen ja paljastamiseen. (Vasara 28.2.2017.) Selvittelykeskus joutuu yhä useammin torjumaan terrorismin rahoitusta, koska rahanpesuilmoituksissa on aika ajoin viitteitä terrorismin rahoituksesta. Tällöin avainasemaan nousee tiedonjako kansainvälisellä tasolla sekä Suojelupoliisin kanssa. Tapauksiin liittyviä tietoja joudutaan selvittämään ulkomaisten viranomaisten kanssa ja varmuus siitä, onko tapauksissa todellisuudessa kyse terrorismin rahoituksesta, saadaan vain kansainvälisen tiedonvaihdon kautta. (Keskusrikospoliisi 4.8.2016.)

Linna kertoo FA:n verkkosivuilla ja hallituksen esityksestä HE 228/2016 antamissaan lausunnoissa, että tämän hetkiset välineet rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaan eivät riitä. Velvoitteiden ja seuraamusten kiristäminen ei riitä estämään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista tehokkaasti, vaan tarvitaan uusia keinoja ja välineitä, jotta ilmoitusvelvolliset voisivat torjua rahanpesua ja terrorismin rahoitusta tehokkaammin sekä täyttää rahanpesulain heille asettamat velvoitteet. (Lapatto 23.3.2017; Linna 17.11.2016a, 3; Linna 17.11.2016b, 1; Linna, M. 1.3.2017, 3.)

Pylkäs näkee tiedonjako-ongelman ratkaisuna tiedonvaihtamisen helpottamisen eri viranomaisten välillä. Jotta rahanpesua voitaisiin estää paremmin, tietoja pitäisi pystyä jakamaan sekä kotimaisella että kansainvälisellä tasolla. Olisi suotavaa, että esitutkintaviranomainen voisi luovuttaa tietoja toiselle viranomaiselle, jonka toimintaa asia koskee. Esimerkiksi olisi hyvä, jos lainvalvontaviranomainen voisi luovuttaa verohallintoa ja verojen määräämiseen, välttämiseen, maksamiseen tai perimiseen liittyviä tietoja verohallinnolle. Verohallinto voisi perustaa toimintaansa näille tiedoille esimerkiksi tutkiessaan veronkiertoepäilyjä. Tiedonjaon avulla Verohallinto voisi keskittää toimintaansa epäilyttäviin asiakkaisiin ja estää veronkierron jatkumisen. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pankeilla on jo tällainen velvollisuus kertoa asiakassuhteesta verohallinnolle, kun heille lähetetään selvityspyyntö sivullisen tiedonantopykälän mukaisesti. Hän mainitsee kuitenkin, että kaikkea jaettua tietoa ei ehkä pystytä hyödyntämään, eikä resurssijakaan välttämättä ole tarpeeksi käytettävissä. Pylkäs näkee, että rahanpesun ja veronkierron estäminen sekä transaktioiden valvominen vaatisi nimenomaan sitä, että tietoa pystyisi vaihtamaan sekä kotimaan sisällä eri viranomaisten välillä ja lisäksi valtakunnan rajojen yli kan-

sainvälisellä tasolla. Millään muilla toimilla rikollisia ei saada kiinni. Pylkäs kertoo tavoitteena olevan, että Verohallinnolla olisi käytettävissä enemmän tietoja tai että olisi mahdollista tehdä tiedonsaantipyyntöjä kotimaan sisällä ja ulkomailta. Pylkäs mieltää, että tiedonsaantipykälät ovat kuitenkin ihan hyvällä tasolla tällä hetkellä. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pylkäksellä ei ollut tietoa työstetäänkö eduskunnassa jo seuraavia uudistuksia rahanpesulakiin tai onko aiheesta tehty aloitteita. Hänellä ei ollut tietoa kuinka voimakkaasti yhteistyötavoitetta ajetaan, mutta Verohallinto on vahvasti tietojen käyttöönsaamisen kannalla. Pylkäs kokee, että tietoja jakamalla rahanpesu voitaisiin tehdä niin vaikeaksi, että ei olisi enää mitään, mitä pestä. (Pylkäs 23.10.2017.)

FA:n toimitusjohtaja Piia-Noora Kauppi on ottanut kantaa tiedonvaihtomahdollisuuteen Taloustaito-lehden blogipäivityksessään, joka on julkaistu 15.12.2016. Hän kertoo FA:n ehdottaneen hallitukselle, että yrityksille sallittaisi entistä laajempi keskinäinen tiedonvaihto, jos on syytä epäillä rahanpesun liittyvän asiakkaan toimintaan. FA näkee tiedonvaihtomahdollisuuden positiivisena tekijänä rahanpesun torjunnassa. Hallituksen esityksessä tätä ehdotusta ei kuitenkaan hyväksytty. (Kauppi 2016.)

Linna näkee yhtenä ratkaisuna rahanpesun hillitsemiseen pankkien ja vakuutusyhtiöiden välisen tiedonvaihdon koskien rahanpesun torjuntaan liittyviä tietoja. Hän huomauttaa, että tällä hetkellä ilmoitusvelvollisiin kohdistetaan jatkuvasti lisää vaatimuksia ja velvoitteita sekä kiristetään seuraamuksia velvoitteiden laiminlyönneistä. Tämä ei kuitenkaan yksinään riitä ratkaisemaan ongelmia. Linna nostaa esille myös muulitilien kautta harjoitetun rahanpesun. Järjestely toimii niin, että rahanpesijät kierrättävät pestäviä rahoja ulkopuolisten henkilöiden pankkitilien kautta, jotta jäljitettävyyshetki katkeaisi. Linna näkee, että jos pankeilla olisi mahdollisuus tiedottaa muita pankkeja tällaisista muulitileistä ja niiden kautta kulkevista rahoista, pystyttäisiin varojen kulku todennäköisesti pysäyttämään ja selvittämään laittomasti hankittujen varojen alkuperä. Linna antaa esimerkin myös vakuutusmaailman puolelta; vakuutusyhtiöillä ei ole tällä hetkellä keinoa varmistaa, että vakuutuskorvausrahat maksetaan oikean henkilön tilille. Hän näkee, että vakuutusyhtiöille pitäisi kuitenkin antaa tällainen oikeus. Linna pitää tärkeänä, että pankit ja vakuutusyhtiöt pystyisivät jakamaan tietoa jo ennen varsinaisen rahanpesuilmoituksen tekemistä. Tiedonvaiholla pystyttäisiin estämään rahanpesua entistä tehokkaammin. (Lapatto 23.3.2017.)

Linnan näkemyksen mukaan lisääntyvän sääntelyn rinnalle tarvitaan uusia ja tehokkaampia välineitä ja keinoja, jotta ilmoitusvelvolliset voivat vastata heille asetettuihin tavoitteisiin ja torjua rikollisuutta yhteiskunnassa, jossa rikolliset kehittävät jatkuvasti toimintaansa. Linna kertoo, että FA kokee tärkeäksi sen, että lainsäädäntö mahdollistaisi tämän hetkistä

laajemman tiedonvaihdon finanssialan toimijoiden kesken ennen varsinaisen ilmoituksen tekemistä rahanpesun selvittelykeskukselle. Näin finanssialan toimijat voisivat jakaa keskenään tietoa liiketoiminnasta sen suoritushetkellä. Ei riitä, että ilmoitusvelvolliset pystyisivät jakamaan tietoa vasta sen jälkeen, kun ovat tehneet ilmoituksen epäilyttävästä liiketoi-
mesta. Kun tietoja vaihdetaan vasta transaktioiden ja ilmoituksen jälkeen, joutuvat pankit selvittämään jälkikäteen manuaalisesti transaktioita ja käyttämään paljon aikaa transaktioiden jäljittämiseen. Monesti transaktioita ei pystytä selvittämään kunnollisesti jälkikäteen. (Lapatto 23.3.2017; Linna 17.11.2016a, 3; Linna 17.11.2016b, 1; Linna 1.3.2017, 3.)

Linna korostaa myös, että lainsäädännön pitäisi velvoittaa toimivaltaiset viranomaiset ja-
kamaan tietoa ajankohtaisista ja uusista tekotavoista, joita on ilmennyt rahanpesu- ja ter-
rorismin rahoitus -tapauksissa. Jakamalla tietoa tekotavoista suoraan ilmoitusvelvollisille,
pystyisivät he puolustautumaan rahanpesuyrityksiä vastaan tehokkaammin. Toimivaltais-
ten viranomaisten pitäisi lisäksi antaa kunnollista palautetta ilmoitusvelvollisille heidän te-
kemistään rahanpesuilmoituksista sekä siitä ovatko heidän käyttämänsä keinot rahanpe-
sun ja terrorismin rajoituksen torjunnassa olleet riittävän toimivia ja tehokkaita. Linna ko-
roostaa, että tietojen jakamista sekä epäiltyjen henkilöiden tunnistamistietojen selvittämistä
pitäisi nopeuttaa. Linna kertoo, että FA velvoittaisi asiakkaat antamaan ilmoitusvelvollisille
tarvittavat selvitykset ja tiedot sekä takaamaan niiden virheettömyyden. FA oli laatinut jo
osittain konkreettisten lakitekstien muotoon ehdotuksia osaksi lainvalmistelua, mutta näitä
ei huomioitu lainvalmistelussa, koska vedottiin tietosuojanäkökulmiin. FA:n mukaan, jos
kyseessä on tilanne, jossa pitäisi varmistua, että asiakas on ilmoittanut oikean pankkitili-
numeron tai jos pitäisi selvittää, että annetun maksutoimeksiannon tiedot ovat oikein osa-
puolina olevien pankkien välillä, ei ole nähtävissä ongelmia, joihin lainvalmistelijat ovat ve-
donneet. (Lapatto 23.3.2017; Linna 17.11.2016a, 3; Linna 17.11.2016b, 1; Linna 1.3.2017,
3.)

5.2.2 Virtuaalivaluuttojen tuonti sääntelyn piiriin

Pylkäs näkee ongelmalliseksi sen, että rikollinen raha vääristää kilpailua. Rikolliset ovat
häiriköimässä kaikissa yhteiskunnan rakenteissa. Kun jossain päin maailmaa tehdään al-
kurikos, saattaa se näyttäytyä Suomessa esimerkiksi jonkin suomalaisen pankin tai yrityk-
sen käyttämisenä osana häivyttämisketjua. Pylkäs näkee virtuaalivaluutat yhtenä tyypilli-
simmistä rahanpesuriskeistä nyt ja tulevaisuudessa, koska ne eivät ole vielä tarkan sääte-
lyn piirissä. Kun virtuaalivaluutoilla suorittaa transaktioita, kukaan ei kysele perään millä
rahalla virtuaalivaluutta on alun perin ostettu ja kenen varoista on todellisuudessa kyse.
Virtuaalivaluuttojen alkuperää ei tarvitse selvittää samalla tavalla kuin varojen, jotka liikku-
vat pankkijärjestelmän piirissä. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pankkijärjestelmässä pystytään seuraamaan rahanpesusta muodostuvaa transaktioketjua, mutta kun varat siirretään käteiseksi, ketju katkeaa. Kun varat myöhemmin laitetaan takaisin pankkijärjestelmän piiriin, yritetään väliin luoda ketjua rahan kulusta. Tämän takia rahanpesu siirtyy yhä enemmän virtuaalimaailman puolelle. Pylkäs näkee virtuaalivaluutoissa saman riskin kuin käteisessä: vastapuoli ei tiedä mikä sen alkuperä on ja lainsäädännöllä tähän on vaikea puuttua. (Pylkäs 23.10.2017.)

KRP:n selvittelykeskuksen ylitarkastaja Anu Jaakkola kertoo, että tällä hetkellä virtuaalivaluuttatoimijoita ei sido ilmoitusvelvollisuus. Hän kuitenkin näkee, että heidät tulisi saattaa ilmoitusvelvollisuuden piiriin, koska poliisin tekemän virtuaalivaluutta-analyysin mukaan ilmoitusvelvollisuudelle olisi kova tarve. Poliisin analyysi koski virtuaalivaluuttoja, jotka eivät vielä ole sääntelyn piirissä. (Koponen 5.9.2017.)

Pylkäs näkee ratkaisuna virtuaalivaluuttoja koskeviin ongelmiin, että virtuaalivaluuttojen tuomiin riskeihin pystytään vastaamaan osoittamalla tietty taho suorittamaan valvontaa. Hän huomauttaa, että jonkun toimijan on aina ylläpidettävä aikakautensa valuuttoja ja vaihdannan välineitä. Nykypäivänä rahamarkkinoiden toimijat ja pankit joutuvat jo tekemään valvontaa ja määrättyjä toimia. Virtuaalivaluuttojen sekä niiden kauppapaikkojen ylläpitäjät tulevat tulevaisuudessa valvonnan piiriin. Pylkäksen käsityksen mukaan jo nyt määrättyt virtuaalivaluuttatoimijat joutuvat ilmoittamaan havaitsemistaan epäilyttävistä liiketoimista. Pylkäs toivoo, että valvonta tulee kuitenkin lisääntymään ja ilmoitusvelvollisten lista pidentymään sitä mukaa, kun uusia toimijoita syntyy rahamarkkinoille. (Pylkäs 23.10.2017.)

Kun rahanpesua haitataan tarpeeksi tavallisen pankkimaailman puolella, siirtyy rahanpesu yhä vahvemmin virtuaalimaailmaan ja niin sanotusti käteiseksi, jonka kulkua ei voi jäljittää. Pylkäs huomauttaa, että lainsäädäntö koskee tulevaisuudessa yhä laajemmin virtuaalivaluuttoja, koska tarvitaan aina joku toimija ylläpitämään tällaisia järjestelmiä. Määrätyt virtuaalivaluuttatoimijat joutuvat todennäköisesti ilmoittamaan rahanpesuhavainnoistaan ja epäilyistään ilmoitusvelvollisuuslistan pidentyessä uusien toimijoiden myötä. (Pylkäs 23.10.2017.)

Jaakkola näkee ratkaisuna virtuaalivaluuttoja koskeviin ongelmiin sen, että virtuaalivaluuttatoimijat tuotaisiin ilmoitusvelvollisuuden piiriin, jotta he joutuisivat ilmoittamaan havainnoistaan rahanpesun selvittelykeskukselle (Koponen 5.9.2017).

5.2.3 Lainsäädännön tiukentaminen sääntelyä lisäämällä

Kysyttäessä Verohallinnon kannalta rahanpesulainsäädännön tärkeimpiä uudistuksia näkee Pylkäs ilmoitusvelvollisuuden tärkeimpänä. Ilmoitusvelvollisille yrityksille on koitunut rahanpesulainsäädännön uudistuksesta eniten vaivaa ja heidän asiakkailleen enemmän selvitettävää. Hyvänä puolena ilmoitusvelvollisuudessa kuitenkin on, että jos Verohallinto tarvitsee asiakkailtaan lisäselvityksiä epäilyttävistä transaktioista, ovat tiedot todennäköisesti asiakkaalla valmiina, sillä hän on saattanut selvittää transaktioita jo pankille. Pankin kautta Verohallinto saa vielä lisätodennusta transaktioista. Pylkäs huomauttaa, että Verohallinnolla, poliisilla, tullilla ja ulosotolla on kevyempi vastuu ilmoitusvelvollisuuden kanssa; ne eivät ole sanktioiden piirissä, jos ilmoitusvelvollisuutta ei noudateta. Yrityksille sen sijaan koituu seuraamuksia, jos he eivät ilmoita havaitsemistaan epäilyttävistä liiketoimista. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pylkäs ei osaa sanoa, mitä tietoa asiakkailta voisi vielä kysyä ilman, että kyselyt alkavat jo haitata liiketoimintaa. Hän huomauttaa kuitenkin, että pankkialalla saattaa olla jo yleinen näkemys asiakkaiden negatiivisesta suhtautumisesta kyselyihin. Selvityksiin joudutaan laittamaan suhteettoman paljon resursseja verrattuna siihen, että rahanpesu koskettaa kuitenkin vain marginaalista osaa ihmisistä, joskin euromääräisesti summat ovat suuria. (Pylkäs 23.10.2017.)

KRP:n Pekka Vasaran näkemyksen mukaan asiakkailta kysyttävät PEP-kysymykset pitäisi käsitellä henkilöiden riskiarvioiden kautta. Tärkeää on, että selvitetään keinot, joilla pystytään ehkäisemään omaisuuden häivyttämistä. Vasara ei näe tarpeellisenä esittää PEP-kysymyksiä kaikille asiakkaille, jos pankki ei koe heitä riskikartoituksen kautta suurempi riskisiksi, koska utelut eivät aina tuo haluttua lopputulosta. (Gustafsson 31.5.2017.)

Kun yrityksessä tai organisaatiossa pyritään yhä suurempaan liikevaihtoon ja suurempiin voittoprosentteihin, voivat työntekijät olla valmiita joustamaan yrityksen arvoista ja lainsäädännöstä. Pylkäs näkee, että tämä on hyvinkin mahdollinen skenaario, jonka Verohallinto pyrkii estämään. Yksi suurimmista tällaisen toiminnan mahdollistajista on kiristynyt kilpailu. (Pylkäs 23.10.2017.)

FA:n Mika Linna esittää FA:n verkkosivuilla ja hallituksen esityksestä HE 228/2016 antamissaan lausunnoissa huolen siitä, että yhteisöjen tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot pitäisi saada kaupparekistereihin ja muihin rekistereihin ensitilassa. Hän huomauttaa, että ilmoitusvelvollisten tuli ottaa selvää ja hallinnoida tietoja tosiasiallisista edunsaajistaan jo heti lainsäädännön astuttua voimaan. Tämä ei kuitenkaan riitä, vaan tiedot tarvitaan myös

rekistereihin. Linna kertoo, että FA:n selvityksen mukaan siirtymisaika tosiasiallisten edunsaajien rekisterille on pisin kaikista EU-maista, mikä on saanut aikaan ihmettelyä finanssialan eurooppalaisilla foorumeilla. (Lapatto 23.3.2017; Linna 17.11.2016a, 4; Linna 1.3.2017, 4.)

KRP:n rikostarkastaja Pekka Vasara on kommentoinut hallituksen esityksestä HE 228/2016 antamissaan lausunnoissa, että koska rahanpesulainsäädännön muutokset lisäävät KRP:n rahanpesun selvittelykeskukselle ilmoitusvelvollisilta tulevia ilmoitusmääriä, tarvitsee KRP lisää resursseja ilmoitusten käsittelyyn. Vasara kertoo ilmoitusmäärien nousemisen syyksi sen, että ilmoitusrajat rahapelitoimintaa koskien laskevat ja valuutansiirtoja aletaan tarkastella kynnsarvoilmoittamisen näkökulmasta. Vasara arvioi, että ilmoitusmäärät kasvavat huomattavasti, koska neljännen rahanpesudirektiivin takia EU:n sisällä tapahtuvat liiketoimet ja rahansiirrot pitää raportoida näissä vastapuolena olevan valtion selvittelykeskukselle herkemmin. Tämä johtaa tiedonvaihdon merkittävään lisääntymiseen ulkomaisten selvittelykeskusten välillä. (Vasara 27.2.2017; Vasara 29.11.2016.)

Pylkäs näkee, että lainsäädäntö on hyvä nykyisillä säädöksillä, koska tiukentuneella tunnistamismenettelyllä rahanpesua haitataan jo paljon. Haittaaminen tulee jo osaltaan siitä, että rikolliset toimijat joutuvat antamaan enemmän tietoja kuin aikaisemmin. Pylkäksen näkemyksen mukaan selvityksiä olisi kuitenkin hyvä lisätä, koska ne ovat ainoa keino haitata rahanpesua tarpeeksi. Rahanpesua ei voida estää, vaan sitä pystytään ainoastaan haittaamaan. Jos haluaa tuoda rahaa johonkin, joutuu antamaan selvityksen siitä, mitä se raha on, jolloin siitä jää dokumentaatiota. Jo transaktion aikana voidaan tehdä päätöksiä siitä, onko se epäilyttävää vai ei. Selvityksistä jää dokumentaatiota, jota aikaisemmin ei välttämättä jäänyt, kun selvityksiä ei pyydetty. Tällä hetkellä, kun asiakkaat joutuvat antamaan selvityksen asioinnistaan, on rahanpesun toteaminen helpompaa ja on aineistoa tuotemassa epäilyttävien transaktioiden selvitystyötä. Ei ole pelkkää tiliä, vaan tili kuuluu tietylle henkilölle ja siihen liittyvät tietyt dokumentit. (Pylkäs 23.10.2017.)

Kysyttäessä Pylkäksen näkökulmaa tulevaisuuden uhkiin tietotekniikan ja liiketoiminnan kehittyvässä maailmassa, näkee hän rahanpesun muuttuvan laajamuotoisemmaksi. Rahanpesusta muodostuu marginaalitoimijoiden hallitsema toiminta, jonka kuriin saamiseksi tullaan tarvitsemaan lisää valvontaa. Rahanpesua voidaan haitata eli tehdä se vaikeammaksi tiukentamalla lainsäädäntöä. Lainsäädännöllä voidaan kuitenkin vain haitata rahanpesua, mutta ei estää sitä kokonaan. Säättämällä lakeja tiukemmiksi, voidaan vähentää rahanpesua tekemällä rahanpesusta vaikeampaa erilaisten selvityspyyntöjen avulla. Lainsäädäntö ei kuitenkaan ohjaa toimintaa rikosten piirissä. Kun lainsäädäntöä kehitetään, muuttaa rahanpesu muotoaan; häivyttäminen, peittäminen ja muuttaminen

tehdään aina vain vaikeammin havaittaviksi. Kun jotain muutetaan tai tehdään eri tavalla, pitää päästä jälleen jäljille siitä, miten sitä kulloinkin tehdään. (Pylkäs 23.10.2017.)

Linna kertoo, että FA pitää lain vaatimusta yhdistysten tosiasiallisten edunsaajien tietojen kirjaamisesta rekistereihin yhtenä tärkeimmistä muutoksista, joita tuli rahanpesulakiin vuoden 2017 heinäkuussa. Yritysten ja yhteisöjen pitää rekisteröidä tosiasialliset edunsaajat rekistereihin 1.7.2019 alkaen. FA pitää tätä siirtymäaikaan liian pitkänä. Tiedot pitäisi saada kaupparekisteriin ja muihin rekistereihin mahdollisimman nopeasti. (Linna 17.11.2016a, 4; Linna 1.3.2017, 4.)

Vasaran näkemyksen mukaan poliisille tarvitaan lisää resursseja sekä vähintään kolme henkilötyövuotta lisää, jotta kasvaviin ilmoitusmääriin voidaan vastata. Vasara kertoo, että arvioiden mukaan ilmoitusmäärät tulevat kasvamaan 50-100%. Tämä prosenttimäärä vastaa kymmeniä tuhansia ilmoituksia. Vasara korostaa, että selvittelykeskukselta vaaditaan yhä laajempaa analyysiä ilmoituksista, joita se vastaanottaa. Analyysiä pitäisi tehdä strategiselta, taktiselta sekä operatiiviselta kantilta. Lisäksi selvittelykeskuksen veloitetaan antavan ilmoitusvelvollisille yhä tehokkaampaa palautetta koskien ilmoituksia. Vasara näkee lisäresurssien saannin välttämättömänä, jotta vaatimuksiin ja ilmoitusmääriin voidaan vastata. (Vasara 27.2.2017; Vasara 29.11.2016.)

Yrityksen sisällä tapahtuviin voitontavoittelutarkoituksessa tehtyihin yrityksen arvojen ja lain rikkomisiin Pylkäs näkee ratkaisuna yritysten sisäiset ilmiantokanavat.

Verohallinnolla ei ole sisäistä ilmoituskanavaa mahdollisten organisaation omien työntekijöiden väärinkäytösten varalta, koska heidän työnsä on asiakkaiden havainnointia. Muiden kanavien kautta pystyy kuitenkin ilmoittamaan, jos havaitsee epäilyttävää toimintaa. Pylkäs korostaa, että Verohallinto peilaa asiakasta eikä niinkään Verohallintoa. (Pylkäs 23.10.2017.)

5.3 Tulosten yhteenveto

Tässä kappaleessa käydään läpi tutkimuksen tuloksia yhteenvedon muodossa. Jokaisesta tutkimuksessa käsitellystä teemasta on tehty oma taulukkonsa. Taulukoissa kuvataan teemoihin liittyvät ongelmat ja ratkaisut. Kaikkiin esitettyihin ongelmiin ei tutkimuksessa saatu vastausta. Tulosten yhteenveto -kappaleen jälkeen seuraa Johtopäätökset-kappale, jossa käsitellään tutkimustuloksia vielä syvemmin tutkimuksen ja teorian pohjalta.

Taulukossa 2 on käsitelty tiedonjakoon liittyviä ongelmia ja ratkaisuja. Asiantuntijat ovat pohtineet tiedonjaon mahdollisuuksia eri viranomaisten ja muiden tahojen välillä sekä kotimaisella että kansainvälisellä tasolla. Tiedonjakoa koskevia asiantuntijalausuntoja on Verohallinnon verotarkastajalta Jani Pylkäkseltä, KRP:n päälliköltä, rikostarkastaja Pekka Vasaralta, FA ry:n johtavalta asiantuntijalta Mika Linnalta sekä FA ry:n toimitusjohtajalta Piia-Noora Kaupilta.

Taulukko 2. Ongelmat ja ratkaisut koskien tiedonjakoa eri viranomaisten ja muiden tahojen välillä kotimaisella ja kansainvälisellä tasolla

Tiedonjako eri viranomaisten ja muiden tahojen kesken kotimaisella ja kansainvälisellä tasolla	
<p><u>Ongelmat</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pylkäs <ul style="list-style-type: none"> •Viranomaisilla on tietoja, mutta tiedot eivät ole kaikkien käytettävissä •Mustien listojen kerääminen ja jakaminen ei onnistu •Eri tahot havaisevat rahanpesun eri vaiheita, pitäisi pystyä raportoimaan tahoille, joita asia koskee •Kaikkia tietoja ei pystytä hyödyntämään; ei tarpeeksi resursseja •Verohallinto tietojen käyttöönsaannin kannalla • Vasara <ul style="list-style-type: none"> •Kansainvälisiä terrorismin rahoitus epäilyjä ei voida ratkaista ilman kansainvälistä tietojenvaihtoa • Linna <ul style="list-style-type: none"> •Välineet rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaan eivät riitä 	<p><u>Ratkaisut</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pylkäs <ul style="list-style-type: none"> •Tiedonvaihtamisen pitäisi olla helpompaa •Tietojenjakoa kotimaisella ja kansainvälisellä tasolla •Esitutkintaviranomaisen mahdollisuus luovuttaa tietoja muille tahoille • Kauppi <ul style="list-style-type: none"> •Tiedonvaihtomahdollisuus positiivisena tekijänä rahanpesun torjunnassa • Linna <ul style="list-style-type: none"> •Tarvitaan uusia keinoja ja välineitä rahanpesun ja terrorismin torjuntaan

Asiantuntijoiden näkökulmia tarkasteltaessa pääongelmaksi muodostui se, että eri viranomaisten ja eri tahojen välinen tiedonjako ja yhteistyö ei ole riittävää. Viranomaisilla on hallussaan tietoja, joita he eivät jaa muiden käyttöön. Näillä tiedoilla muut viranomaiset ja muut tahot pystyisivät mahdollisesti torjumaan rahanpesua paremmin ja pysäyttämään rahanpesuketjuja. Tiedonjakoa tarvittaisiin myös kansainvälisellä tasolla, jotta kansainväliset terrorismin rahoitusepäilyt pystyttäisiin ratkaisemaan. Tällä hetkellä ei ole tarpeeksi resursseja, jotta ilmoitusvelvolliset sekä rahanpesun selvittelykeskus pystyisivät vastaamaan heille asetettuihin veloitteisiin. Tarvittaisiin lisäksi uusia välineitä ja toimintatapoja, joilla torjua rahanpesua ja terrorismin rahoitusta.

Ratkaisuina asiantuntijat näkivät sen, että tietoja jaettaisiin sekä kotimaisella että kansainvälisellä tasolla eri viranomaisten ja eri tahojen kesken. Esille nousi myös se, että rahanpesun ja veronkierron estämistä helpottaisi, jos esitutkintaviranomainen pystyisi jakamaan heillä olevia tietoja muille tahoille keitä asia koskee. Ratkaisuna nähtiin myös se, että kehitettäisiin uusi välineitä ja toimintatapoja vastaamaan tarpeita sekä lisättäisiin resursseja poliisille ja ilmoitusvelvollisille tahoille.

Taulukossa 3 on käsitelty virtuaalivaluuttoihin liittyviä ongelmia ja ratkaisuja. Asiantuntijoiden keskuudessa nousi eniten toiveita saattaa virtuaalivaluutat sääntelyn piiriin määrittämällä virtuaalivaluuttojen ylläpitäjille ja niiden kauppapaikkojen ylläpitäjille määrätty valvova taho. Lausunnoissa korostui lisäksi toimijoiden saattaminen ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Virtuaalivaluuttoja koskien asiantuntijalausuntoja on käytetty Verohallinnon verotarkastaja Jani Pylkäseltä sekä KRP:n ylitarkastajalta Anu Jaakkolalta.

Taulukko 3. Ongelmat ja ratkaisut koskien virtuaalivaluuttojen tuontia sääntelyn piiriin

Virtuaalivaluuttojen tuonti sääntelyn piiriin	
<p><u>Ongelmat</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pylkäs •Suomalaisia yrityksiä käytetään osana rahanpesun häivyttämisketjua •Virtuaalivaluutat yksi tyypillisimmistä rahanpesuriskeistä •Selvityksiä ei tarvitse tehdä •Virtuaalivaluutat verrattavissa käteiseen; eivät ole jäljitettävissä eikä tietoa alkuperästä • Jaakkola •Virtuaalivaluuttatoimijoita ei sido ilmoitusvelvollisuus 	<p><u>Ratkaisut</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pylkäs •Määrätty taho suorittamaan valvontaa •Virtuaalivaluuttojen ylläpitäjät ja virtuaalivaluuttojen kauppapaikkojen ylläpitäjät valvonnan ja ilmoitusvelvollisuuden piiriin •Virtuaalivaluuttojen huomiointi lainsäädännössä • Jaakkola •Virtuaalitoimijat ilmoitusvelvollisuuden piiriin

Asiantuntijat näkivät virtuaalivaluuttoja koskevana ongelmana sen, että virtuaalivaluuttatoimijoita ei sido ilmoitusvelvollisuus eikä virtuaalivaluuttatransaktioita tarvitse selvittää ulkopuolisille tahoille. Virtuaalivaluutat toimivat kuin käteinen eli niitä ei pysty jäljittämään eikä niiden alkuperästä ole tietoa. Virtuaalivaluutoista onkin muodostunut yksi tyypillisimmistä rahanpesuriskeistä samalla, kun yhä useammin suomalaisia yrityksiä käytetään osana rahanpesun häivyttämisketjua. Ratkaisuna asiantuntijat näkivät, että virtuaalivaluuttoja valvomaan määrättäisiin valvova taho. Virtuaalivaluuttojen ylläpitäjät sekä niiden kauppapaik-

kojen ylläpitäjät tulisi saattaa valvonnan alle ja ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Virtuaalivaluutat pitäisi lisäksi huomioida tarkemmin lainsäädännössä sääntelemällä tiukempia lakeja niiden ympärille.

Taulukossa 4 on käsitelty lainsäädännön tiukentamiseen liittyviä ongelmia ja ratkaisuja. Asiantuntijoilta nousi näkökulmia rahanpesulainsäädännön tiukentamisen puolesta ja vastaan. Lainsäädännön tiukentamiseen liittyen asiantuntijalausuntoja on käytetty Verohallinnon verotarkastaja Jani Pylkäkseltä, FA ry:n johtavalta asiantuntijalta Mika Linnalta sekä KRP:n päälliköltä, rikostarkastaja Pekka Vasaralta.

Taulukko 4. Ongelmat ja ratkaisut koskien lainsäädännön tiukentamista sääntelyä lisäämällä

Lainsäädännön tiukentaminen sääntelyä lisäämällä	
<u>Ongelmat</u>	<u>Ratkaisut</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Pylkäs • Asiakkaiden negatiivinen suhtautuminen kyselyihin • Kyselyt haittaavat liiketoimintaa • Kyselyihin suhteettoman paljon resursseja; rahanpesu koskettaa vain marginaalista ryhmää • Voiton tavoittelu voi johtaa arvoista ja lainsäädännöstä joustamiseen • Linna • Yritysten ja yhteisöjen tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot pitäisi saada kaupparekistereihin ja muihin rekistereihin ensitilassa; siirtymäaika pisin kaikista EU-maista • Vasara • PEP-kysymykset riskikartoituksen kautta; ei tarvitse kysyä kaikilta asiakkailta • Ilmoitusmäärät tulevat kasvamaan 50-100 % • Ei riittävästi resursseja ilmoitusmäärien ja velvollisuuksien kasvaessa 	<ul style="list-style-type: none"> • Pylkäs • Lainsäädännön tiukentaminen • Valvonnan ja selvitysten lisääminen • Rikollisten käyttämien keinojen aktiivinen jäljittäminen • Yritysten sisäiset ilmiantokanavat • Linna • Yritysten ja yhteisöjen tosiasiallisten edunsaajien rekisteri pitäisi saada käyttöön ensitilassa • Vasara • Lisää resursseja poliisille, jotta ilmoitusmääriin ja lain vaatimuksiin voidaan vastata

Asiantuntijat näkivät ongelmallisena sen, että PEP-kysymyksiä kysytään kaikilta asiakkailta ja ne nähtiin jo liiketoimintaa haittaavana asiana. PEP-kysymyksiä pitäisi kysyä vain riskikartoituksen kautta, jos ne nähdään tarpeellisiksi. Kyselyihin kuluu lisäksi suhteettoman paljon resursseja verrattuna siihen, että rahanpesu ja terrorismin rahoitus koskettavat vain marginaalista ryhmää. Lainsäädännön muutoksen takia ilmoitusmäärät nousevat 50-

100 % eikä selvittelykeskuksella ole tarpeeksi resursseja ilmoitusmäärien ja velvollisuuksien kasvaessa. Ongelmaksi nousi myös se, että jos yrityksessä on kova paine saavuttaa voittoja, on mahdollista, että työntekijät tai yrityksen johtohenkilöstö alkavat joustaa yrityksen arvoista ja lainsäädännöstä. Tämä voidaan ratkaista yritysten sisäisillä ilmiantokanavilla. Huolenaiheeksi nousi myös yritysten ja yhteisöjen tosiasiallisia edunsaajia koskeva rekisteri. Tiedot tosiasiallisista edunsaajista pitäisi saada rekisteriin niin pian kuin mahdollista. Siirtymäaika on tällä hetkellä pisin kaikista EU-maista.

Ratkaisuina asiantuntijat näkivät sen, että lainsäädäntöä tiukennettaisiin ja valvontaa ja selvityksiä lisättäisiin, koska ne ovat ainoa keino haitata rahanpesua tarpeeksi. Rahanpesua ei voida estää, vaan sitä pystytään ainoastaan haittaamaan. Rikollisten rahanpesussa käyttämiä uusia keinoja pitäisi jäljittää yhä tehokkaammin, jotta keinoihin voitaisiin vastata. Tosiasiallisia edunsaajia koskeva rekisteri pitäisi ottaa käyttöön ensitilassa, jotta rahanpesutapausten selvittely helpottuisi yritysten ja yhteisöjen osalta. Tarvitaan lisäksi lisää resursseja poliisille, jotta ilmoitusmääriin ja lain vaatimuksiin voidaan vastata.

6 Pohdinta

Tässä kappaleessa tarkastelen aluksi tutkimuksesta saatuja tuloksia ja teen niiden pohjalta johtopäätöksiä. Tämän jälkeen pohdin tutkimuksen luotettavuutta ja nostan esiin jatkotutkimus- sekä kehittämisehdotuksia. Lopuksi arvioin opinnäytetyöprosessin kulkua kokonaisuutena sekä omaa oppimistani prosessin aikana.

6.1 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia vuonna 2017 voimaan tullutta rahanpesulainsäädäntöä ja muutospaineita, jotka se jätti vielä jälkeensä. Opinnäytetyössä keskityin tarkastelemaan rahanpesua ilmiönä, lainsäädännön uudistamisprosessia yleisesti, rahanpesulainsäädännön historiaa sekä tilannetta ennen ja jälkeen viimeisimmän uudistuksen. Opinnäytetyössä käsitelin asiantuntijoiden näkökulmia rahanpesulainsäädännöstä ja niistä muutostarpeista, joita asiantuntijat ovat esittäneet sekä ennen rahanpesulainsäädännön uudistusta että sen jälkeen. Toteutin opinnäytetyön käyttäen kvalitatiivista tutkimusmenetelmää sekä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

Yhdeksi keskeisimmäksi tutkimustulokseksi sain, että tiedonjakoa pitäisi lisätä eri viranomaisten ja eri tahojen välillä sekä kotimaisella että kansainvälisellä tasolla. Lisäksi virtuaalivaluutat tulisi saattaa sääntelyn piiriin. Virtuaalivaluuttojen sekä niiden kauppapaikkojen ylläpitäjät tulisi saattaa ilmoitusvelvollisiksi ja valvonnan alaisiksi. Lakiin pitäisi saada tiukempi virtuaalivaluuttojen sääntely. Myös rahanpesulainsäädäntöä pitäisi tiukentaa lisäämällä sääntelyä ja selvityspyyntöjä, koska ainoa keino haitata rahanpesua ja terrorismin rahoitusta on hankaloittaa sitä velvoittamalla antamaan yhä tarkempia selvityksiä ja dokumentaatiota varoista ja liiketoimista.

Pylkäs mainitsee mustat listat yhtenä keinona torjua rahanpesua, mutta kertoo, että niitä ei ole mahdollista toteuttaa. EU:n jäsenmaiden tulee 25.5.2018 alkaen panna täytäntöön EU:n yleinen tietosuoja-asetus, joka rajoittaa yksityisten henkilöiden tietojen jakamista eri tahojen välillä. EU:n tietosuojalainsäädännön uudistukseen liittyy myös tietosujadirektiivi, joka kohdistuu henkilötietojen käsittelyyn rikosasioissa poliisin ja viranomaisten toimesta. Direktiivi tulee saattaa täytäntöön 6.5.2018 mennessä. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/679, Tietosuojavaltuutetun toimisto 2018.) Tietosuoja-asetus hankaloittaa tietojen jakamista entisestään, mutta se tuo selkeyttä henkilötietojen ja yrityksiä koskevien tietojen käsittelyyn. Tietojen jakamiseen liittyy eettisiä ongelmia. Lisäksi yksityishenkilöiden tietosuoja pyritään turvaamaan. Kun tiedonjakoa pohditaan kansainvälisellä tasolla, tulee ottaa huomioon

muiden maiden lainsäädäntö koskien tiedonjakoa. Tiedonjako törmää jo kotimaisella tasolla moniin säädöksiin ja lakeihin, joten sen laajentaminen kansainväliselle tasolle ei tule olemaan ainakaan mutkatonta.

Kotimaisten pankkien välinen tiedonjako helpottaisi pankkien suorittamaa asiakkaiden riskikartoitusta. Pankit voisivat tarjota toisilleen tärkeitä tietoja asiakkaista, jotka ovat tehneet epäilyttäviä liiketoimia ja joiden varojen epäillään olevan rikollista alkuperää. Tiedonjaolla pystyttäisiin estämään lisäksi uusien asiakassuhteiden avaaminen toisissa pankeissa, jos yksi pankki on jo todennut asiakkaaseen liittyvät riskit liian suuriksi pankin sietokyvyn kannalta. Jos pankit pystyisivät jakamaan tietoja kansainvälisellä tasolla, pystyttäisiin rahanpesuketjuja torjumaan huomattavasti tehokkaammin ja terrorismin rahoittamisepäilyjä pystyttäisiin todentamaan. On mahdollista, että pankkien kasvava kiinnostus rahanpesun ennaltaehkäisyyn johtuu osaltaan heidän pelostaan herättää epäluottamusta asiakkaissa, jos pankki joutuu yhdistetyksi rahanpesutapauksiin. Viimeisimmistä merkittävistä rahanpesutapauksista on uutisoitu laajasti mediassa, eikä tällainen negatiivinen julkisuus ole toivottavaa. Kuitenkin pankkien olisi hyvä tiedottaa, kun he ovat paljastaneet suuria rahanpesutapauksia, koska avoin tiedottaminen kertoisi positiivisella tavalla pankkien lisääntyneestä huolellisuudesta.

Olisi tärkeää saada lisää resursseja rahanpesun ja terrorismin rahoituksen vastaiseen työhön. Pankit ovat alkaneet vasta viime vuosien aikana herätä rahanpesuilmiön vakavuuteen ja selvitystyöhön kohdennettuja resursseja on lisätty. Poliisin resursseja vähennetään jatkuvasti, vaikka todellisuudessa poliisin resursseja tulisi lisätä. Poliisin tämän hetkiset resurssit epäilyttävistä liiketoimista tehtyjen ilmoitusten läpikäymiseen eivät ole riittävät. Poliisia vaaditaan lisäksi välittämään ilmoitusvelvollisille tietoa rikollisten käyttämistä uusista välineistä ja keinoista sekä lisäksi poliisin veloitetaan opastamaan miten rikollisuutta pystyttäisiin torjumaan parhaiten. Näiden velvoitteiden täyttäminen ei onnistu, jos resursseja ei lisätä. Rahanpesuilmoitusten arvioidaan kasvavan monilla tuhansilla joka vuosi, mikä tarkoittaa käsittelyaikojen venymistä, jos resursseja ei saada lisää. Tämä puolestaan johtaa siihen, että rikollisia ei välttämättä saada kiinni tarpeeksi ajoissa ja he ehtivät näin jatkaa rikollista toimintaansa.

Uusimmassa Euroopan parlamentin ehdotuksessa rahanpesudirektiivin muuttamiseksi on käsitelty virtuaalivaluuttoja ja viranomaistahojen välistä tiedonvaihtoa. On todennäköistä ja toivottavaa, että seuraavassa hallituksen esityksessä uudesta rahanpesulaista käsiteltäisiin näitä samoja aiheita, kun uusinta direktiiviä saatetaan voimaan. Virtuaalivaluuttatransaktioiden jäljittäminen on mahdotonta tietojärjestelmissä käytettävän avoimen lähdekoodin takia, joten olisi tärkeää saada virtuaalivaluuttojen sekä niiden kauppapaikkojen

ylläpitäjät ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Tällöin heidän tulisi raportoida havaituista epäilyttävästä liiketoimista muiden ilmoitusvelvollisten tavoin. Virtuaalivaluuttamaailmassa liikkuu paljon rikollista rahaa juuri siksi, että transaktioita ei voida jäljittää. Virtuaalivaluuttojen kauppapaikkojen ylläpitäjät pitäisi velvoittaa selvittämään virtuaalivaluuttojen ostamiseen käytettävien varojen alkuperä. Lisäksi suurempien virtuaalivaluutoilla tehtävien transaktioiden osalta olisi hyvä selvittää varojen käyttötarkoitus ja alkuperä.

Tutkimuksessa tuli lisäksi ilmi, että yritykset eivät haluaisi kysyä kaikilta asiakkailta PEP-kysymyksiä, vaan vain asiakkailta, jotka riskikartoituksessa määritellään suuremman riskin omaaviksi. Yrityksillä kuluu huomattavasti resursseja kyselyihin eivätkä asiakkaat ole suhtautuneet kyselyihin aina kovin positiivisesti. Kyselyitä ja selvityksiä tehdään, koska rikolliset käyttävät hyödyksi yhteiskunnan palveluita rikollisissa toimissaan. Kyselyiden kautta rikollisten jäljille on helpompi päästä. Tämän seurauksena henkilöt, jotka eivät ole osallisina rikoksissa, joutuvat käyttämään aikaansa kyselyihin. Laki velvoittaa esimerkiksi pankkeja tuntemaan asiakkaansa ja heidän asiointinsa tarkoituksen. Kyselyt ovat ainoa tapa selvittää asiointin tarkoitusta ja todella tuntea asiakas. Kyselyillä ja selvityksillä haitataan rahanpesua, koska rikolliset joutuvat toimittamaan dokumentteja, joiden kautta heidän jäljilleen voidaan päästä. Kyselyitä ei siis tulisi vähentää. Olisi kuitenkin hyvä, että yritykset pystyisivät suorittamaan kyselyitä oman riskikartoituksensa kautta, jotta kyselyt pystyttäisiin kohdentamaan vain suuremman riskin asiakkaille. Jos kyselyitä suoritetaan riskikartoituksen perusteella vain osalta asiakkaista, saattavat asiakkaat pitää tätä epärealistina. Olisi myös haasteellista perustella asiakkaille, joille kyselyitä tehdään, miksi juuri heiltä kysellään tiettyjä asioita. Tämä teettäisi yrityksille lisää töitä ja resursseja kuluisi enemmän.

Havaitsin tutkimuksessani, että asiantuntijat puoltavat nopeampaa yritysten ja yhteisöjen tosiasiallisten edunsaajien kirjaamista rekistereihin. Tällä hetkellä siirtymäaika Suomessa on vuoden 2019 puolella ja näin ollen pisin kaikista EU-maista. Tiedot pitäisi saada rekistereihin ensitilassa, jotta rahanpesutapausten ja rikostutkintojen selvittäminen nopeutuisi ja helpottuisi. Rekisteristä voidaan nähdä suoraan kuka hyötyy yrityksen liiketoimista todellisuudessa eniten ja kuka on yrityksessä tehtyjen päätösten takana.

Tutkimuksessa käytiin läpi myös mahdollisuutta, että voiton tavoittelu voisi johtaa yrityksessä arvoista ja lainsäädännöstä joustamiseen. Tämä nähtiin mahdollisena skenaariona yrityksessä, jossa liikevoiton tavoittelu nähtiin erityisen tärkeänä ja tavoiteltuna asiana. Yrityksen sisäisellä ilmiantokanavalla pystytään torjumaan ja kitkemään tällaista toimintaa yrityksen sisältä käsin varsin tehokkaasti, koska yleensä kollegat tietävät hyvin, mitä muut tekevät yrityksessä. Tällaisten ilmiantokanavien kautta pystyttäisiin lisäksi ilmoittamaan,

jos työntekijät havaitsevat yrityksen johdon tai työntekijöiden harjoittavan rahanpesua tai veronkiertoa.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on hyvä ottaa huomioon, että tutkimus on kvalitatiivinen ja perustuu kokonaisvaltaiselle tiedonkeräykselle. Kerätty aineisto on saanut alkunsa asiantuntijoiden luomista merkityksistä eikä tutkimuksen tuloksia voida yleistää, koska tutkimuksessa käytetty asiantuntijoiden joukko on ollut pieni. Tutkimuksessa käytetyt asiantuntijat ovat kuitenkin asiantuntijoita sekä verotuksen että rahanpesun ja terrorismin rahoituksen vastaisen työn saralla. Heillä on monien vuosien kokemus finanssimaailmasta ja työskentelystä rahanpesuun liittyvän lainsäädännön parissa. Lisäksi he toimivat johtavissa tai asiantuntija-asemissa organisaatioissaan.

Finanssiala ry:n näkökulma valittiin työhön, koska yhdistys edustaa pankkeja, vakuutusyhtiöitä, arvopaperivälittäjiä, työeläkeyhtiöitä, sijoitusrahastoyhtiöitä ja rahoitusyhtiöitä eli merkittävää osaa kaikista finanssialan toimijoista. Verohallinnon näkökulma valittiin työhön, koska Verohallinto keskittyy ensisijaisesti estämään veropetoksia ja raportoi rahanpesuepäilyistä, jos niitä havaitsee. Verohallinnon näkökulma rahanpesuun on verotuksellinen. Keskusrikospoliisin näkökulma työhön valittiin, jotta saatiin myös lainvalvojan edustetuksi tutkimuksessa.

Tutkimuksessa käytetty lähdeaineisto on aiheen kannalta keskeistä ja lähdeviitteitä on käytetty relevantisti. Tutkimuksessa on kyetty löytämään tutkimuksen kannalta oleelliset asiat ja lähteet on merkitty lähdeviitein. Tutkimuksessa on käytetty kotimaisia ja kansainvälisiä lähteitä, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksessa on käytetty lähdeaineistoa painetuista kirjoista, verkkoartikkeleista, poliisin rahanpesun selvittelykeskuksen verkkojulkaisuista, finanssialan toimijoiden verkkosivuilta sekä Europolin, Eduskunnan ja Finlexin sivuilta. Lähteinä on käytetty lisäksi Euroopan neuvoston ja parlamentin säätämiä direktiivejä sekä rahanpesuun liittyvää lainsäädäntöä. Lähdeaineistoa on käytetty monipuolisesti ja luotettavista lähteistä. Artikkelit ja verkkojulkaisut, joita on käytetty, on julkaistu arvostettujen yritysten ja toimijoiden verkkosivuilla, mikä lisää niiden luotettavuutta. HE:stä annetut asiantuntijalausunnat on julkaistu Eduskunnan sivuilla ja niitä ovat antaneet arvostetut asiantuntijat arvostetuista organisaatioista.

Käytetyt painetut kirjalähteet on julkaistu vuosien 2006-2008 aikana, mutta niiden sisällön voidaan katsoa olevan yhtä pätevää tietoa tänä päivänä kuin julkaisuvuotenaankin. Kirjojen kirjoittajat ovat asiantuntijoita aloillaan ja heidän kirjoittaman aineiston voidaan katsoa

olevan luotettavaa. Käytetty lähdeaineisto asiantuntijalausuntojen osalta on annettu vuosien 2016 ja 2017 aikana. Vuonna 2016 annetut lausunnot ovat annettu viitaten silloin käsitellyssä olleeseen lainvalmisteluun liittyen. Vuonna 2017 annetut lausunnot on annettu lain valmisteluvaiheessa ennen lain voimaantuloa sekä lakiuudistuksen jälkeen. Lausuntojen voidaan siten katsoa olevan ajankohtaisia ja tukevan asiantuntijoiden näkökulmia myös tänä päivänä. Muiden lähteiden osalta julkaisuvuodet vaihtelevat kahden vuosikymmenen ajalla. Tutkimukseen on kerätty tietoa lainsäädännön historiasta ja tätä varten syvennyttiin myös hyvin vanhoihin artikkeleihin ja julkaisuihin. Lainsäätämisen aikaisten artikkeleiden tutkiminen loi syvempää ymmärrystä sen ajan tilanteesta lakien säätämisen näkökulmasta. Muuta kuin historiaa koskevilta osin tutkimuksessa käytetty aineisto on julkaistu muutaman viime vuoden aikana ja sen voidaan katsoa olevan ajantasalla ja uskottavaa.

Huolellisen pohdinnan jälkeen onnistuin muodostamaan tutkimukselle yksiselitteiset tavoitteet. Tutkimuksen rajausta on onnistunut. Tutkimukseen olisi mahdollista liittää useita lisäkohtia aiheen monipuolisuuden ja mielenkiintoisuuden takia, mutta tutkimus pysyi rajauksen sisäpuolella. Tutkimustavoitteet olivat haastavia, mutta pääsin tavoitteisiin huolellisen työskentelyn tuloksena. Tutkimustavoitteet olivat realistisia ja niiden pohjalta onnistuin rakentamaan hallitun kokonaisuuden. Tutkimusta varten perehdyin rahanpesua koskevaan lainsäädäntöön ja rahanpesuilmiöihin perusteellisesti. Tarkastelin aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia aiheesta ja lisäsin myös niiden kautta ymmärrystä aiheesta. Tutkimuksen viitekehys on selkeä ja johdonmukainen ja se pohjustaa aihetta kattavasti. Viitekehyksessä käytetyt lähteet ovat ajantasaisia ja monipuolisia. Käytin lähteitä monista eri medioista kotimaisella ja kansainvälisellä tasolla.

Tutkimuksen alussa oli minulla oli tarkoituksena kerätä mahdollisimman monta haastattelua asiantuntijoilta. Haastattelujen saaminen osoittautui kuitenkin hankalaksi, koska aihetta on hyvin vaikea lähteä kommentoimaan organisaatioiden nimissä. Haastattelun litteointi ja läpikäyminen vei myös suunniteltua enemmän aikaa, joten päätin pitäytyä yhdessä haastattelussa ja kerätä muut lähteet kirjallisista lähteistä. Tutkimuksen alussa oli jo selvää, että hyödynnän tutkimuksessa HE:stä annettuja lausuntoja, sillä jo niistä muodostui hyvä pohja tutkimukselle. Kirjallisten lähteiden osalta lähteiden keruu sujui suunnitelmiin nähden hyvin.

Tutkimuksen empiirinen osa on mahdollista toteuttaa uudelleen, koska tutkimuksen tekotapa on kuvattu tutkimusmenetelmissä kattavasti. Käytetty haastattelulomakekin toimisi uusissa tutkimuksissa empiirisen osan haastatteluiden pohjana. Itse haastattelutilanne onnistui hyvin, vaikka haastattelu toteutettiin Verohallinnon toimitilojen aulassa, jossa oli paljon hälinää. Tämä ei tullut ilmi haastattelutilanteessa eikä siten häirinyt haastattelua,

mutta tallennetta litteroitaessa häiriöt korostuivat. Aineiston tallentaminen sujui muilta osin onnistuneesti nauhurilla. Koen, että luottamus tutkijan ja tutkittavan välillä oli hyvä ja tutkittava, tässä haastateltu, pystyi oman käsitykseni mukaan luottamaan siihen, että hänen sanansa tulkitaan oikein.

Aineiston keruu haastattelun ja kirjallisten lähteiden osalta on onnistunut. Otos on riittävä, jotta sain tutkimuksesta luotettavan ja merkittävän. Aineistoa olisi löytynyt teoriaosuuteen paljon enemmänkin, mutta aineistoa piti rajata tutkimuksen ulkopuolelle, jotta tutkimus pysyisi opinnäytetyölle asetetuissa rajoitteissa. Kansainvälistä aineistoa oli painetun kirjallisuuden osalta hankalaa löytää enkä onnistunut kirjastojen kautta löytämään tutkimukseen sopivaa painettua kansainvälistä aineistoa. Analysoinnin eteneminen on kuvattu työssä omasta mielestäni riittävästi ja analysointi on mahdollista toistaa uusien tutkimuksen muodossa, koska se on kuvattu kattavasti. Käytin työssäni analysointimenetelmiä monipuolisesti ja harkiten, jotta analyysistä muodostui eheä kokonaisuus.

Tutkimuksessa pystyin vastaamaan asetettuihin tutkimustavoitteisiin. Tutkimuksella ei ollut toimeksiantajaa, vaan toteutin sen itsenäisesti. Tutkimuksen tulokset ovat kuitenkin hyödynnettävissä, kun tarkastellaan rahanpesulainsäädännön mahdollisia uudistuksia ja lakialoitteita. Työskentelyni oli pitkäjänteistä ja huolellista koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tutkimus eteni vaiheittain ja osio kerrallaan, jotta työskentelyn loogisuus säilyi. Tutkimus ei kuitenkaan valmistunut suunnittelemani aikataulussa, koska käytin alussa liikaa aikaa yrittäessäni löytää haastateltavia ja sopia haastatteluita, enkä ollut osannut arvioida oikein litterointityöhön menevää aikaa. Lisäksi minun olisi pitänyt varata työllä enemmän aikaa suhteutettuna muihin pakollisiin töihin. Prosessin edetessä pystyin kuitenkin muovaamaan aikataulua toimivammaksi oman työskentelyni kannalta. En ollut asettanut työlle etukäteen mitään tiettyjä eettisiä valintoja, mutta pidin itsestään selvänä sitä, että pidän asiantuntijoiden näkökulmat osana alkuperäistä asiayhteyttään. Opinnäytetyö on rakenteeltaan selkeä ja etenee loogisessa järjestyksessä. Työssä käytetty kieli on sujuvaa ja äidinkielen kannalta oikeaa. Opinnäytetyö on julkinen kokonaisuus eikä siitä ole tehty toisistaan poikkeavia versioita.

6.3 Jatkotutkimus- ja kehittämisehdotukset

Tutkimusta voisi kehittää pidemmälle, kun lainsäädäntöä ollaan seuraavan kerran muuttamassa. Tutkimusta voisi jatkaa vuoden päästä tutkimalla miten lainsäädännön muutokset ovat pitkällä tähtäimellä vaikuttaneet rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaan. Tutkimusta olisi mahdollista kehittää myös laajentamalla ja syventämällä sitä. Tutkimusta voisi jatkaa uuden rahanpesulainmuutoksen tullessa voimaan, kun lakia seuraavan kerran

muutetaan. Tällöin voitaisiin tutkia, mitä teemoja on vielä jäänyt pois uudesta laista ja mitä pitäisi vielä muuttaa. Mielenkiintoinen olisi myös tutkimus mahdollisuuksista jakaa tietoa eri viranomaisten ja eri tahojen kesken sekä kotimaisella että kansainvälisellä tasolla. Tällaisen tutkimuksen avulla pystyttäisiin tutkimaan, mitä keinoja ja tietoja pystyttäisiin hyödyntämään, jotta rahanpesua ja terrorismin rahoitusta pystyttäisiin torjumaan mahdollisimman tehokkaasti.

6.4 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Kokonaisuutena opinnäytetyöprosessi onnistui hyvin. Suunniteltu aikataulu venyi hieman, mutta aikataulun venyminen johti siihen, että onnistuin tekemään työstä harkitun ja hallitun kokonaisuuden. Haastattelujen saamisen vaikeus yllätti minut. Kun opinnäytetyön alussa aloin etsiä haastateltavia asiantuntijoita, en osannut ottaa huomioon, että yrityksien ja organisaatioiden työntekijät eivät voi suoraan vastata kysymyksiin yrityksen tai organisaation nimissä. Tuntui, että monet eivät osanneet itse oikein sanoa, mitä he saavat kertoa yrityksen nimissä. Haastattelukysymykset koskevat lain uudistuksia eivätkä suoraan yritysten ja organisaatioiden toimintaa ja toimintatapoja, joten oletin, että löytäisin helpommin asiantuntijoita vastaamaan valitsemini kysymyksiin. Koin myös tavoitteiden asetteluun haastavana, mutta koen, että onnistuin siinä hyvin. Tavoitteista tuli selkeät ja onnistuin tutkimuksen aikana vastaamaan tavoitteisiin hyvin. Opin opinnäytetyöprosessin aikana työskentelemään tehokkaammin ja tekemään kriittistä tutkimusta. Oma oppimiseni aiheesta oli kattavaa ja voin käyttää oppimaani hyväksi työurallani.

Opinnäytetyöprosessin aikana osallistuin opinnäytetyön ohjaajan Arto Talmon järjestämiin opinnäytetyöseminaareihin sekä muiden ohjaajien järjestämiin menetelmä- ja tekstipajoihin. Koin, että seminaarien ja pajojen kautta sain hyvää ja rakentavaa palautetta työstäni sekä inspiraatiota kehittää työtä aina paremmaksi. Yhteistyö opinnäytetyön ohjaajan kanssa toimi saumattomasti ja sain häneltä hyvin apua opinnäytetyöprosessin ongelmakohdissa.

Lähteet

Af Heurlin, A. 5.11.2016. ”Oletko poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö?” – Oudot kysymykset tulossa myös vakuutuspuolelle. Uutinen. Luettavissa: <https://www.kauppa-lehti.fi/uutiset/oletko-poliittisesti-vaikutusvaltainen-henkilo---oudot-kysymykset-tulossa-myos-vakuutuspuolelle/fh35wSGi>. Luettu: 6.10.2017.

Aktia 2017. Vientiremburssi. Luettavissa: <https://www.aktia.fi/fi/yritysassiakkaat/ulkomaankauppa/vienti/vientiremburssi>. Luettu: 2.10.2017.

Bitcoin Exchange Guide 2018. Cryptocurrency vs Digital currency – How Virtual Money Works? Luettavissa: <https://bitcoinexchangeguide.com/cryptocurrency-vs-digital-currency/>. Luettu: 1.2.2018.

Eduskunta 2017. Lainvalmistelun vaiheet. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaattaminen/lainvalmistelu_vaiheet/Sivut/default.aspx. Luettu: 9.10.2017.

Eduskunta 2017. Kansalaisaloite. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaattaminen/kansalaisaloite/Sivut/default.aspx>. Luettu: 9.10.2017.

Etelä-Suomen Aluehallintovirasto. 7.7.2017. Tiedote muutoksista uuteen rahanpesulakiin liittyen. Tiedote. Luettavissa: <https://www.avi.fi/documents/10191/6952630/Tiedote+uuden+lain+velvoitteista+FI/91e6bf03-f4b7-4c12-84fd-c7b2f3ceabad>. Luettu: 1.2.2018.

Euroopan neuvoston direktiivi 91/308/ETY rahoitusjärjestelmän rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämisestä. Annettu 10.6.1991.

Euroopan parlamentti 2017. Euroopan unionin toimintaperiaatteet. Luettavissa: <http://europaparlamenti.info/fi/Euroopan-unioni/toimintaperiaatteet/>. Luettu: 5.9.2017.

Euroopan parlamentin direktiivi 2001/97/EY rahoitusjärjestelmien rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämisestä annetun neuvoston direktiivin 91/308/ETY muuttamisesta. Annettu 4.12.2001.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/60/EY rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen. Annettu 26.10.2005.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta. Annettu 20.5.2015.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta. Annettu 27.4.2016.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta. Annettu 27.4.2016.

Europol 2015. Why Is Cash Still King? A strategic report on the use of cash by criminal groups as a facilitator for money laundering. Raportti. Luettavissa: [file:///C:/Users/Jasmin/Downloads/europolcik%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Jasmin/Downloads/europolcik%20(1).pdf). Luettu: 18.2.2018.

Europol 2018. Money laundering. Luettavissa: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/economic-crime/money-laundering>. Luettu 18.2.2018.

Finanssivalvonta 2017a. Määritelmiä: rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen. Luettavissa: http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Valvonta/Rahanpesun_estaminen/Pages/maaritelmia.aspx. Luettu: 2.10.2017.

Finanssivalvonta 2017b. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Luettavissa: http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Valvonta/Rahanpesun_estaminen/Pages/Default.aspx. Luettu: 5.9.2017.

Finlex 2017a. Lakien säätäminen. Luettavissa: <http://lainvalmistelu.finlex.fi/>. Luettu: 19.9.2017.

Finlex 2017b. Aloite. Luettavissa: <http://lainvalmistelu.finlex.fi/aloite/#esittely>. Luettu: 19.9.2017.

Finlex 2017c. 1 Esivalmistelu. Luettavissa: <http://lainvalmistelu.finlex.fi/1-esivalmistelu/#esittely>. Luettu: 19.9.2017.

Finlex 2017d. 2a Perusvalmistelu – Virkatyö. Luettavissa: <http://lainvalmistelu.finlex.fi/2a-perusvalmistelu-virkatyo/#esittely>. Luettu: 19.9.2017.

Finlex 2017e. 2b Perusvalmistelu – Valmisteluelin. Luettavissa: <http://lainvalmistelu.finlex.fi/2b-perusvalmistelu-valmisteluelin/#esittely>. Luettu: 19.9.2017.

Finlex 2017f. 3 Lausunntomenettely. Luettavissa: <http://lainvalmistelu.finlex.fi/3-lausunntomenettely/#esittely>. Luettu: 19.9.2017.

Finlex 2017g. 4 Jatkovalmistelu. Luettavissa: <http://lainvalmistelu.finlex.fi/4-jatkovalmistelu/#esittely>. Luettu: 19.9.2017.

Finlex 2017h. 5 Valtioneuvoston päätöksenteko. Luettavissa: <http://lainvalmistelu.finlex.fi/5-valtioneuvoston-paatoksenteko/#esittely>. Luettu: 19.9.2017.

Finlex 2017i. 6 Eduskuntakäsittely. Luettavissa: <http://lainvalmistelu.finlex.fi/6-eduskuntakasittely/#esittely>. Luettu: 19.9.2017.

Finlex 2017j. 7 Lain vahvistaminen. Luettavissa: <http://lainvalmistelu.finlex.fi/7-lain-vahvistaminen/#esittely>. Luettu: 19.9.2017.

Finlex 2017k. Täytäntöönpano ja seuranta. Luettavissa: <http://lainvalmistelu.finlex.fi/taytantoonpano/#esittely>. Luettu: 19.9.2017.

Gustafsson, M. 31.5.2017. Lakiuudistus voi lopettaa pankkien pakolliset kyselyt poliittisesta vallasta. Uutinen. Luettavissa: <https://www.ksml.fi/kotimaa/Lakiuudistus-voi-lopettaa-pankkien-pakolliset-kyselyt-poliittisesta-vallasta/994804>. Luettu: 24.2.2018.

HE 53/2002 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle eräiden rikoslain talousrikossäännösten ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamiseksi. Eduskunta. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_53+2002.pdf. Luettu: 24.2.2018.

HE 28/2008 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Finlex. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2008/20080025.pdf>. Luettu: 11.2.2018.

Jyväskylän yliopisto 2016. Teemoittelu. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>. Luettu: 1.3.2018.

Kansalaisaloite 2017. Kansalaisaloitteella voi vaikuttaa lainsäädäntöön. Luettavissa: <https://www.kansalaisaloite.fi/fi>. Luettu: 9.10.2017.

Kauppi, P. 15.12.2016. Harmaat puliveivarit kuriin! Taloustaidon blogi. Luettavissa: <https://www.taloustaito.fi/Teemat/TT-Blogi/Blogit-2016/harmaat-puliveivarit-kuriin/>. Luettu: 6.1.2018.

Keskusrikospoliisi 4.8.2016. Rahanpesun selvittelykeskuksella kiireinen alkuvuosi. Tiedote. Luettavissa: http://www.poliisi.fi/keskusrikospoliisi/tiedotteet/1/0/rahanpesun_selvittelykeskuksella_kiireinen_alkuvuosi_50334. Luettu: 25.2.2018.

Kettley, S. 29.1.2018. Top 10 cryptocurrencies in 2018: Biggest digital tokens rated. Uutinen. Luettavissa: <https://www.express.co.uk/finance/city/911636/cryptocurrency-top-10-2018-bitcoin-ethereum-ripple-stellar-litecoin-market-cap>. Luettu: 1.2.2018.

Koponen, T. 5.9.2017. Poliisi saa pankeilta noin 5 000 rahanpesuilmoitusta tänä vuonna – määrä on ennätyskellisen suuri. Uutinen. Luettavissa: <https://www.aamulehti.fi/uutiset/poliisi-saa-pankeilta-noin-5-000-rahanpesuilmoitusta-tana-vuonna-maara-on-ennatyskellisen-suuri-200360834/>. Luettu: 22.2.2018.

Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä 30.1.1998/68.

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 28.6.2017/445.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 18.7.2008/503.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 28.6.2017/444.

Laki rikoslain muuttamisesta (1304/1993), HE 180/1992 vp.

Lapatto, M. 23.3.2017. Tietojenvaihto terhoittaisi rahanpesun torjuntaa. Uutinen. Luettavissa: <http://www.finanssiala.fi/uutismajakka/Sivut/Tietojen-vaihto-terhakoittaisi-rahanpesun-torjuntaa.aspx>. Luettu: 31.1.2018.

Linna, M. 17.11.2016a. HE 228/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. Lausunto. Finanssialan Keskusliitto. Helsinki. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2016-AK-92059.pdf>. Luettu: 22.2.2018.

Linna, M. 17.11.2016b. HE 228/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. Lausunto. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2016-AK-92060.pdf>. Luettu: 22.2.2018.

Linna, M. 1.3.2017. HE 228/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. Lausunto. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-109801.pdf>. Luettu: 24.2.2018.

Mot 2017. Eduskuntasanasto. Hallituksen kirjelmä. Luettavissa: <https://mot.kielikone.fi/mot/valter/netmot.exe?Opt=256&ListWord=hallituksen+kirjelm%C3%A4&SearchWord=skrivelse&dic=1&page=results&UI=fi80>. Luettu: 16.10.2017.

Nevalainen, T. 21.5.2002. Rahanpesudirektiivi muuttuu. Uutinen. Luettavissa: <https://tilisanomat.fi/yleiset/rahanpesudirektiivi-muuttuu>. Luettu: 11.2.2018.

Poliisi 2012. Keskusrikospoliisi. Rahanpesun selvittelykeskus. Rahanpesun torjunnan parhaat käytänteet. Julkaisu. Keskusrikospoliisi. Rahanpesun selvittelykeskus. Vantaa. Luettavissa: http://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/polii-siwwwstructure/26327_Rahanpesun_torjunnan_parhaat_kaytan-teet_27.8.2012.pdf?0b268987a9eed488. Luettu: 12.9.2017.

Poliisi 2014. Keskusrikospoliisi. Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2014. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/polii-siwwwstructurle/28746_Rahanpesun_selvittelykeskuksen_vuosikerto-mus_2014.pdf?fb1b8f87a9eed488. Luettu: 1.2.2018.

Poliisi 2017. Rahanpesun torjunta. Luettavissa: <https://www.poliisi.fi/rahanpesu>. Luettu: 26.9.2017.

Pylkäs, J. 23.10.2017. Verotarkastaja. Verohallinto. Haastattelu. Helsinki.

Raske2 2017. Suomalainen lainsäädäntöprosessi. Luettavissa:
<http://www.it.jyu.fi/raske/lainsaadantoprosessi.html>. Luettu: 15.10.2017.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Sahavirta, R. 2007. Rahanpesurikokset Suomen rikoslaissa. Teoksessa Lahti, R. & Koponen, P. (toim.). Talousrikokset. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja, s.156. Suomalainen Lakimiesyhdistys. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy. Vaajakoski.

Sahavirta, R. 2008. Rahanpesu rangaistavana tekona. Suomalainen Lakimiesyhdistys. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Santaharju, T. 19.5.2015. Miljoonasakot Ruotsin Nordealle – ei ole kyllin tarkkana rahanpesun varalta. Uutinen. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-8001792>. Luettu: 1.2.2018.

Sisäministeriö 28.6.2017. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskeva lainsäädäntö voimaan. Tiedote. Luettavissa: http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410869/rahanpesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-estamista-koskeva-lainsaadanto-voimaan. Luettu: 11.2.2018.

Taloussanommat 4.5.2016. EKP:n suunnitelmille sinetti – 500 euron setelin painaminen loppuu. Uutinen. Luettavissa: <https://www.is.fi/taloussanommat/oma-raha/art-2000001910638.html>. Luettu: 18.2.2018.

Tietosuojavaltuutetun toimisto 2018. EU:n tietosuojauudistus. Luettavissa: <http://www.tietosuoja.fi/fi/index/euntietosuojauudistus.html#tietosuoja-asetus>. Luettu: 18.2.2018.

Tilastokeskus 2017. Käsitteet: Yritys. Luettavissa: <http://www.stat.fi/meta/kas/yritys.html>. Luettu: 2.10.2017.

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue – Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

United Nations Office on Drugs and Crime 2018. Money-Laundering and Globalization. Luettavissa: <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/globalization.html>. Luettu: 18.2.2018.

Valtiovarainministeriö 2017. Rahanpesun estäminen rahoitusmarkkinoilla. Luettavissa: <http://vm.fi/rahanpesun-estaminen-rahoitusmarkkinoilla>. Luettu: 11.2.2018.

Vanhala, A. 7.12.2016. Uusi rahanpesulaki tuo lisävelvoitteita ja kiristää valvontaa. Artikkel. Luettavissa: <http://www.castren.fi/fi/blogijauutiset/uutiset-2016/uusi-rahanpesulaki-tuo-lisavelvoitteita-ja-kiristaa-valvontaa/>. Luettu: 5.9.2017.

Vasara, P. 29.11.2016. Keskusrikospoliisin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi (HE228/2016). Lausunto Eduskunnan Talousvaliokunnalle. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2016-AK-95285.pdf>. Luettu: 24.2.2018.

Vasara, P. 27.2.2017. Keskusrikospoliisin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 228/2016). Lausunto. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-109216.pdf>. Luettu: 24.2.2018.

Vasara, P. 28.2.2017. Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunta. Lausunto Eduskunnan Hallintovaliokunnalle. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-109320.pdf>. Luettu: 24.2.2018.

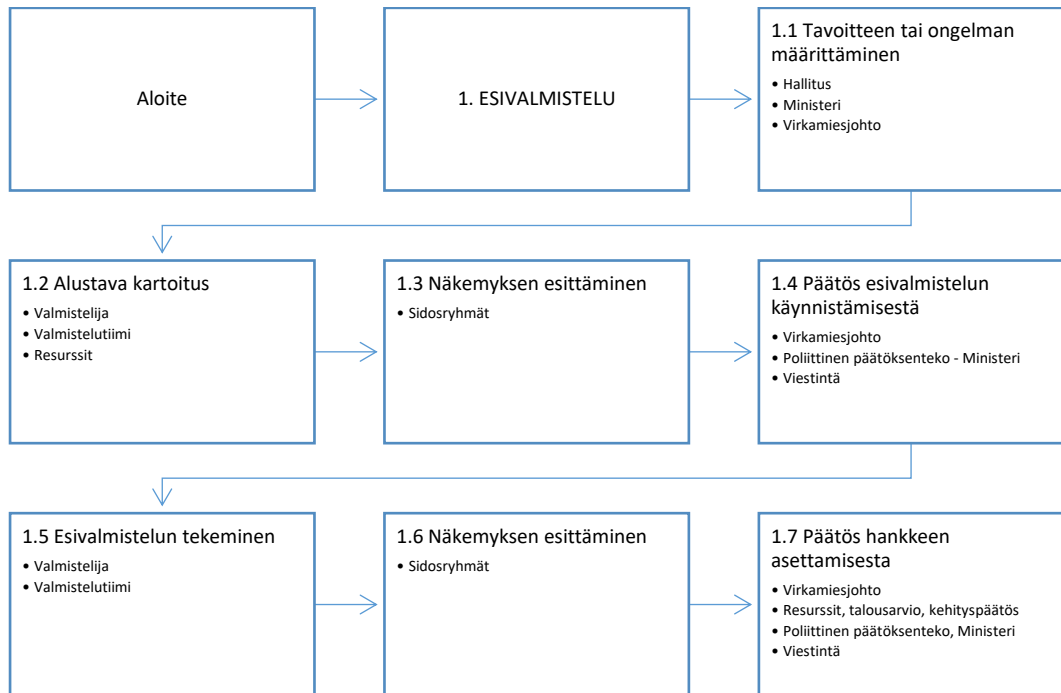
Yli-Huttula, T. 3.11.2016. Kotivakuutuksen ottajat syyniin – hallitukselta turhaa simputusta. Uutinen. Luettavissa: http://www.finanssiala.fi/uutismajakka/Sivut/Hallitukselta_turhaa_simputusta.aspx. Luettu: 6.1.2018.

Ylinen, T. 20.2.2017. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (rahanpesurikokset). Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnan lakivaliokunnalle. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-107542.pdf>. Luettu: 2.1.2018.

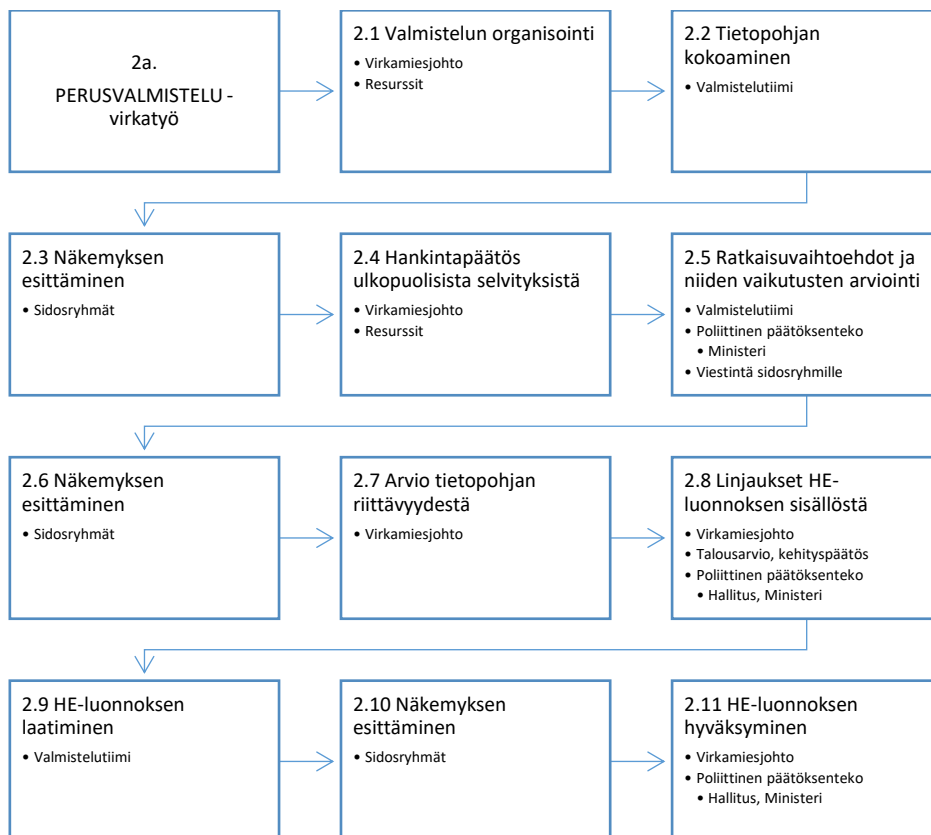
Ylönen, M. 2008. Veroparatiisit - 20 ratkaisua varjotalouteen. Into Kustannus. Like Kustannus. Helsinki.

Liitteet

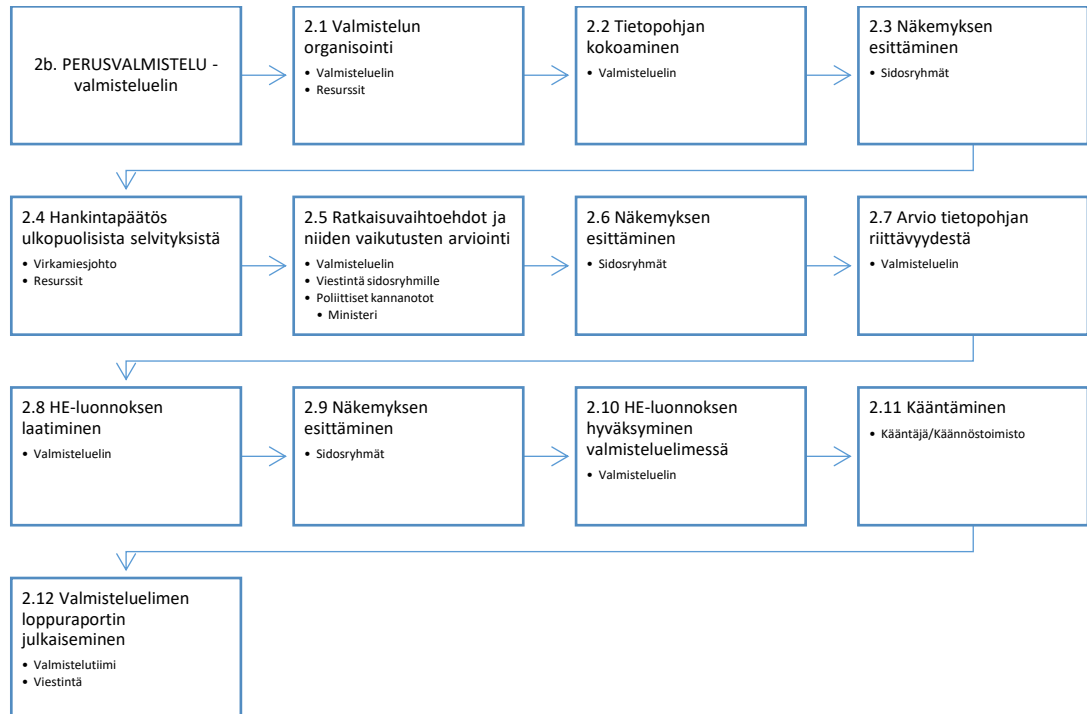
Liite 1. Lainsäädännön uudistamisprosessi

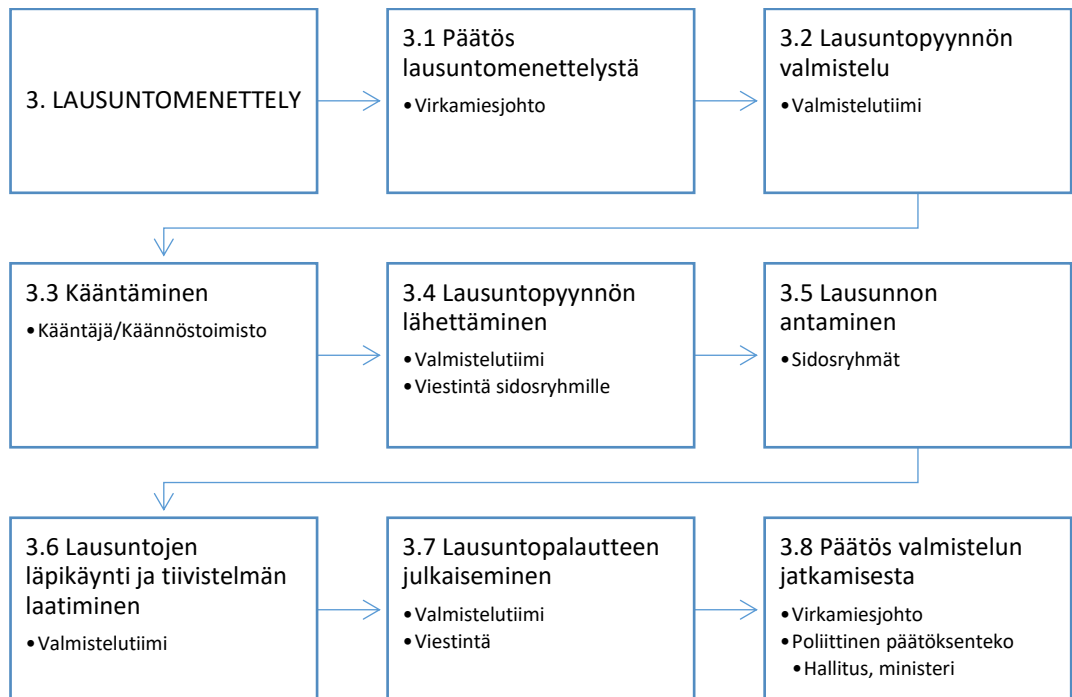
Kuvio 7. Vaihe 1. Esivalmistelu (Finlex 2017bc)

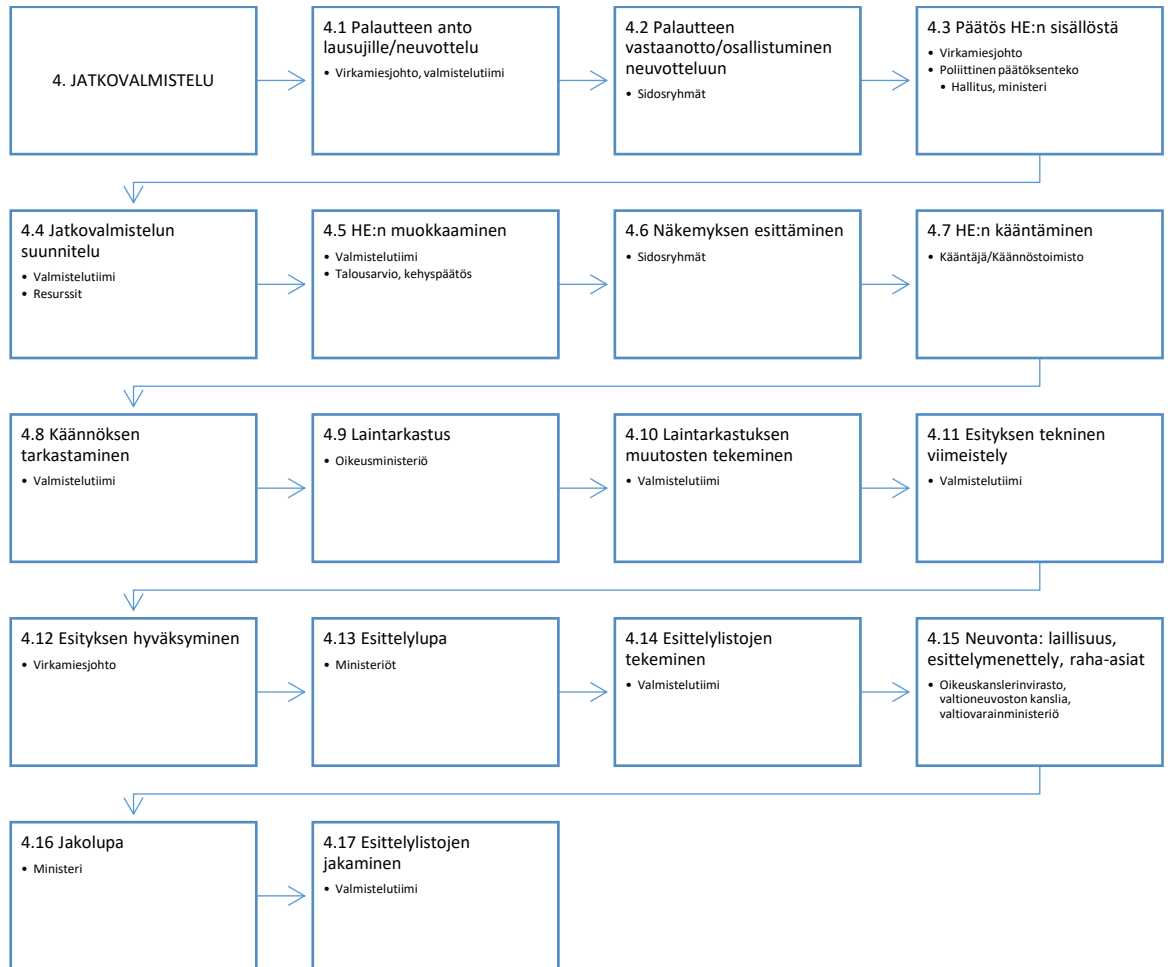
Kuvio 8. Vaihe 2a. Perusvalmistelu - Virkatyö (Finlex 2017d)

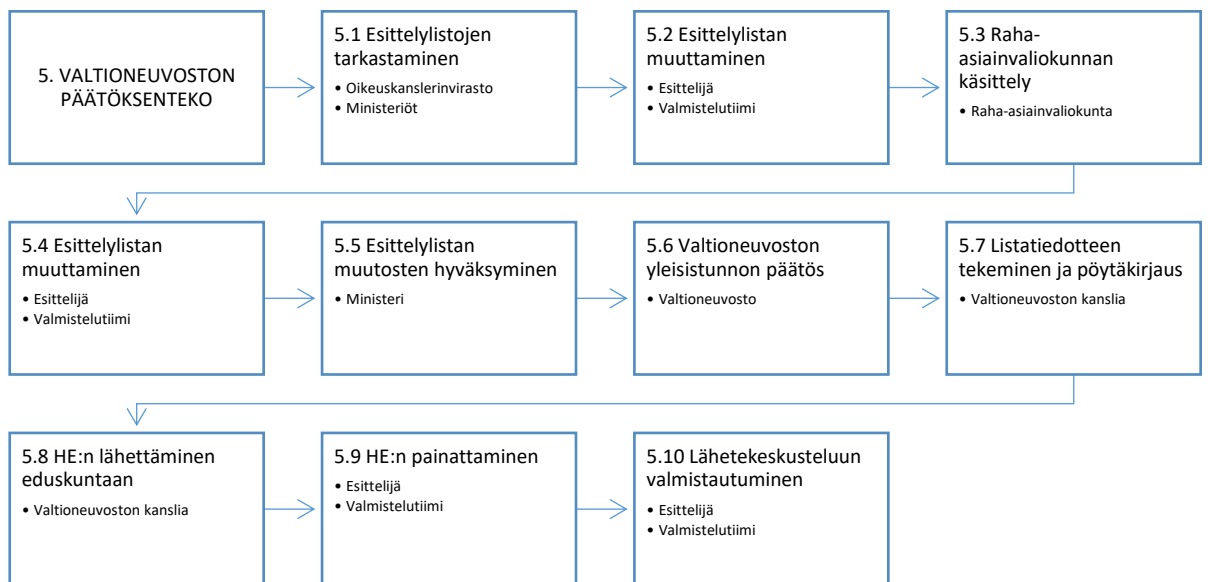
Kuvio 9. Vaihe 2b. Perusvalmistelu - Valmistelu (Finlex 2017e)

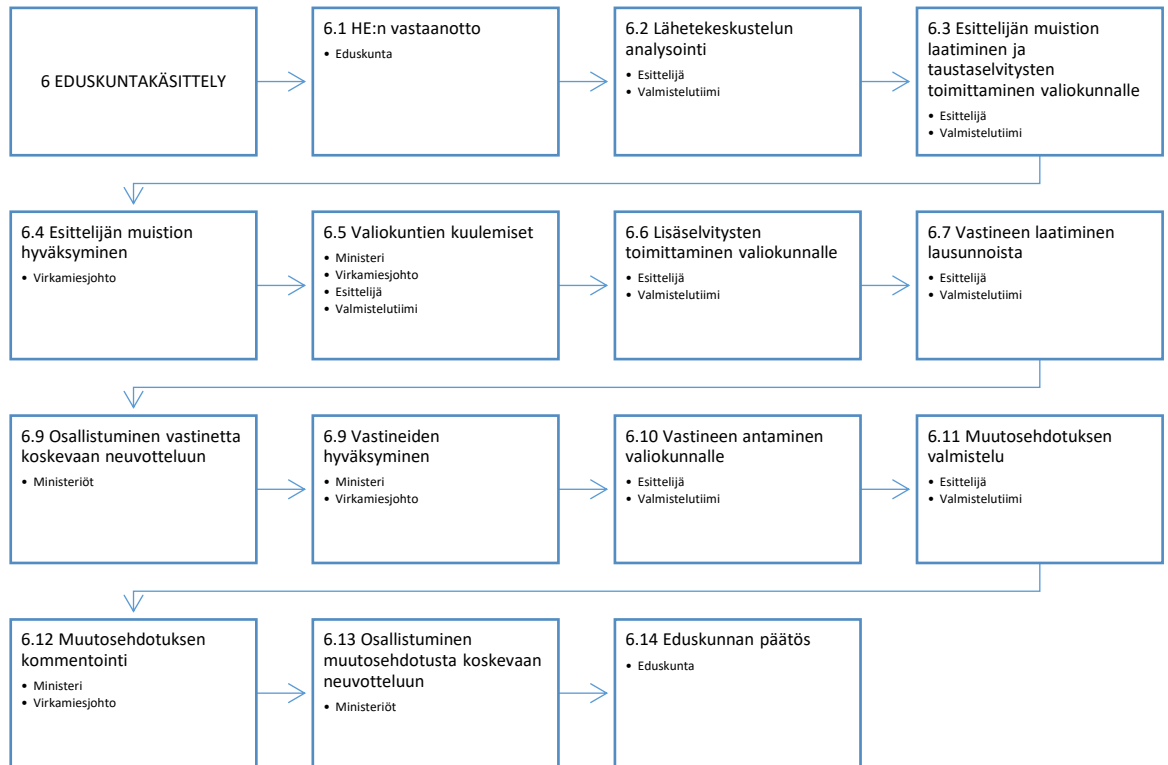
Kuvio 10. Vaihe 3. Lausuntomenettely (Finlex 2017f)

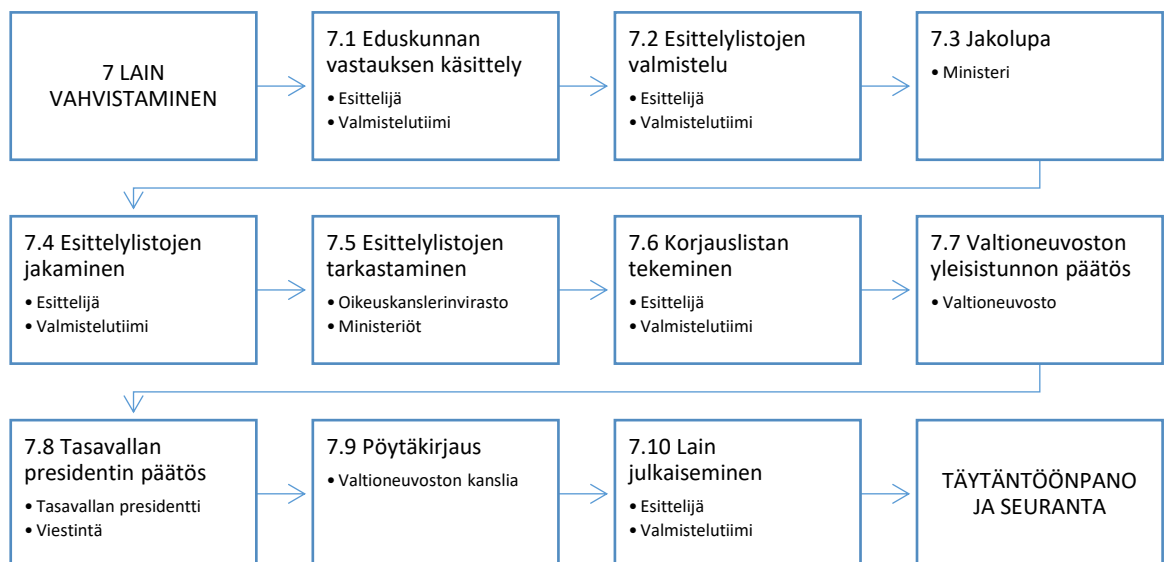
Kuvio 11. Vaihe 4. Jatkovalmistelu (Finlex 2017g)

Kuvio 12. Vaihe 5. Valtioneuvoston päätöksenteko (Finlex 2017h)

Kuvio 13. Vaihe 6. Eduskuntakäsittely (Finlex 2017i)

Kuvio 14. Vaihe 7. Lain vahvistaminen (Finlex 2017jk)

Liite 2. Haastattelurunko

0. Kuka olet?
  - a. Millä tavalla olet työssäsi tekemisissä rahanpesulainsäädännön kanssa?
  - b. Millaisessa osastossa/organisaatiossa työskentelet?
1. Miten lyhyesti määrittelet rahapesun?
  - a. Minkälaisia rahanpesuriskejä ja -uhkia yrityksesi/organisaatiosi kohtaa?
  - b. Miten yrityksesi/organisaatiosi toimii rahapesun estämiseksi?
2. Mitkä ovat yrityksesi kannalta tärkeimmät uudistukset rahanpesulainsäädännössä?
  - a. Minkälaisia puutteita lainsäädännössä vielä on?
3. Mitkä ovat yleisesti tyypillisimmät riskit liittyen rahapesuun?
  - a. Kotimaiset/kansainväliset?
  - b. Onko lainsäädännössä aukkoja tai ns. harmaita alueita, jotka mahdollistavat rahapesun kaltaista toimintaa?
4. Ovatko lainsäädännön muutokset onnistuneet eliminoimaan ongelmia, joita oli esimerkiksi viisi vuotta sitten?
  - a. Millaiset riskit eliminoitu?
  - b. Mitä uusia riskejä on ilmaantunut?
5. Koetko, että kun yrityksessä/organisaatiossa pyritään yhä suurempaan liikevaihtoon ja suurempiin voittoprosentteihin, ovat työntekijät valmiita joustamaan yrityksen arvoista ja lainsäädännöstä?
  - a. Onko tämä mahdollista? Teoriassa?
  - b. Onko tällaista toimintaa mahdollista estää esim. yritysten sisäisillä ilmianto-kanavilla?
6. Mitkä muutokset rahanpesulainsäädännössä viimeisen 10 vuoden aikana koit merkittävimiksi?
  - a. Millä muutoksilla rahanpesua saatiin estettyä parhaiten?
  - b. Millaisia uhkia on tulevaisuudessa, tietotekniikan ja liiketoimintojen muuttamisen johdosta?
  - c. Liittyykö virtuaalivaluuttoihin erityisiä riskejä?
7. Mitä kokisit tarpeelliseksi vielä kehittää/muuttaa uudessa lainsäädännössä? Millaisiin epäkohtiin pitäisi kiinnittää vielä huomiota?
  - a. Tiedätkö, työstetäänkö näitä muutoksia jo eduskunnassa tai onko näistä tehty vielä aloitetta?
  - b. Jos ollaan, niin miten/kenen aloitteesta kehitystä tehdään?
  - c. Miten lainsäädännön kehittämistä voisi parantaa?
8. Voiko nimesi ja organisaation nimen mainita opinnäytetyössä?
  - a. Jos ei, niin voinko mainita ne työn lähdeluettelossa?
9. Saanko ottaa yhteyttä uudelleen, kun olen päässyt pidemmälle opinnäytetyössä, jos ja kun herää uusia kysymyksiä?

Liite 3. Asiantuntijahaastattelu: Verohallinto, Jani Pylkäs

Haastattelin 23.10.2017 Jani Pylkästä, joka työskentelee Verohallinnon Uudenmaan verotarkastusyksikössä verotarkastajana sekä Verohallinnon yhteyshenkilönä poliisin suuntaan. Hänen tarkastelemaisena asiakaskunta on metropolialueelta, mutta harmaan talouden osalta tarkastelun kohteena on koko Suomi eikä toiminta ole paikkasidonnaista.

Haastattelu tapahtui Verohallinnon tiloissa Vallilassa. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pylkäs määrittelee rahanpesun olevan rikoksella hankitun taloudellisen hyödyn häivyttämistä. Rahanpesussa häivytetään, peitetään tai muutetaan lailliseen tulonlähteeseen alkurikoksella saatu taloudellinen hyöty. Pylkäs kertoo, että Verohallintoon kohdistuu useimmissa tapauksissa alkurikos. Verohallinto on kärsijätaho, koska rikos tapahtuu Verohallintoa kohtaan veropetosten tai väärän tiedon antamisen muodossa. Näistä rikoksista syntyy taloudellista hyötyä, jota häivytetään. Verohallinnon valvoessa asiakkaitaan saattaa ilmetä, että asiakkaita joko käytetään hyväksi rahanpesuprosessin häivytysvaiheessa tai he itse harjoittavat rahanpesua omassa toiminnassaan. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pylkäs kertoo, että Verohallinto havaitsee hyvin harvoin rahanpesua, mutta epäilyttäviä liiketoimia sen sijaan havaitaan usein. Niillä ei ole kuitenkaan aina liitännäiskohtaa rahanpesuun. Havainnot epäilyttävästä liiketoimesta havaitaan yleensä verotarkastuksen tuloksena, kun asiakas on maksanut liikaa tai liian vähän veroa tai antanut tahallisesti vääriä tietoja Verohallinnolle. Jos veroja on maksettu liikaa, palauttaa Verohallinto ylimääräiset varat veronpalautuksina tai jos veroja on maksettu liian vähän, perii Verohallinto saatavat seuraavan kauden verotuksessa. Jos asia on ollut vain verotuksellinen, ei yleensä tehdä rahanpesuilmoitusta. Verohallinto saattaa kuitenkin todeta rikosilmoitusharkinnan kautta, että on tapahtunut rikos. Verohallinto keskittyy alkurikoksien havaitsemiseen kun taas pankkipuolella tehdään huomattavasti enemmän ilmoituksia rahanpesuepäilyistä asiakkaan jatkuvan tunnistamisprosessin tuloksena. Veroriski sisältää rahanpesun ja ilmoituksen epäilyttävästä liiketoimesta sekä terrorismin rahoittamistapaukset. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pylkäs kertoo, että Verohallinto pyrkii minimoimaan alkurikoksien määrää tekemällä verovalvontaa sekä yrityksiin kohdistuvaa valvontaa ja siten estämään rahanpesua. Sillä on aina kaikessa toiminnassaan lähtökohtaisesti verotuksellinen intressi. Verohallinto saattaa yrityksiin kohdistuvassa valvonnassaan törmätä yrityksen harjoittamaan epäilyttävään liiketoimeen, jolla ei välttämättä ole aina liitännäiskohtaa verotukseen. Esimerkiksi yrityksen kirjanpito tai rahaliikenne voi olla epäilyttävää. Verotarkastustyössä on mahdollista havaita ra-

hapesuun liittyviä toimia. Jos havaitaan epäilyttävää liiketoimintaa, tehdään rahanpesuilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle. Epäilyttävää voi olla rikoksen tuottama taloudellinen hyöty, jonka avulla alkurikos ja sen häivyttämiseksi suoritettut toimet paljastuvat ja päästään tutkimaan rahanpesua. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pylkäs kuvailee rahanpesun tyypilliseksi riskiksi sen, että rahanpesu vääristää kilpailua, kun rikolliset häiriköivät yhteiskunnan rakenteissa, yhtiöissä ja valtioissa. Alkurikoksen Pylkäs nimeää kuitenkin huonoimmaksi ja pahimmaksi asiaksi. Suomalaisia yrityksiä käytetään yleensä rahanpesun häivyttämävaiheessa. Verohallinnon asiakkaista osa on itse rahanpesun uhreja tai käyttää rahanpesua osana omaa toimintaansa. Pylkäs nimeää myös virtuaalivaluutat tyypilliseksi riskiksi, koska ne eivät ole vielä tarkan säätelyn piirissä. Kun virtuaalivaluutoilla suorittaa transaktioita, ei kukaan kysele perään, millä rahalla virtuaalivaluutta on alun perin ostettu ja kenen varoista on kyse. (Pylkäs 23.10.2017.)

Kysyttäessä Verohallinnon kannalta rahanpesulainsäädännön tärkeimpiä uudistuksia, näkee Pylkäs ilmoitusvelvollisuuden tärkeimpänä. Ilmoitusvelvollisille yrityksille koituu uudistuksesta eniten vaivaa ja heidän asiakkailleen enemmän selvitettävää. Hyvänä puolena ilmoitusvelvollisuudessa kuitenkin on, että jos Verohallinto tarvitsee asiakkailtaan lisäselvityksiä epäilyttävistä transaktioista, ovat tiedot todennäköisesti asiakkaalla valmiina, sillä hän on saattanut selvittää transaktioita jo pankille. Pankin kautta Verohallinto saa vielä lisätodennusta transaktioista. Pylkäs huomauttaa kuitenkin, että Verohallinnolla, poliisilla, tullilla ja ulosotolla on kevyempi vastuu ilmoitusvelvollisuuden kanssa; ne eivät ole sanktioiden piirissä, jos ilmoitusvelvollisuutta ei noudateta. Yrityksille sen sijaan koituu seuraamuksia, jos he eivät ilmoita havaitsemistaan epäilyttävistä liiketoimista. (Pylkäs 23.10.2017.)

Kun yrityksessä tai organisaatiossa pyritään yhä suurempaan liikevaihtoon ja suurempiin voittoprosentteihin, voivat työntekijät olla valmiita joustamaan yrityksen arvoista ja lainsäädännöstä. Pylkäs näkee, että tämä on hyvinkin mahdollinen skenaario, jonka Verohallinto pyrkii estämään. Yksi suurimmista tällaisen toiminnan mahdollistajista on kiristynyt kilpailu. Pylkäs kertoo, että Verohallinnolla ei ole sisäistä ilmoituskanavaa mahdollisten organisaation omien työntekijöiden väärinkäytösten varalta, koska heidän työnsä on asiakkaiden havainnointia. Muiden kanavien kautta pystyy kuitenkin ilmoittamaan, jos havaitsee epäilyttävää toimintaa. Pylkäs korostaa, että Verohallinto peilaa asiakasta eikä niinkään Verohallintoa. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pylkäs on toiminut Verohallinnolla 15 vuotta ja hän on kokenut monia lainsäädännön muutoksia uransa aikana. Kysyttäessä häneltä ovatko lainsäädännön muutokset onnistuneet

eliminoimaan ongelmia, joita oli vielä muutama vuosi sitten, kertoo Pylkäs, että ongelmat eivät näy suoraan Verohallinnolla tehtävässä työssä. Riskikartassa ei ole rahanpesua vaan tavoitteena on verosaatavien valvonta. Rahanpesuhavainnot vaihtelevat paljon eri toimintojen mukaan. (Pylkäs 23.10.2017.)

Kysyttäessä Pylkäksen näkökulmaa tulevaisuuden uhkiin tietotekniikan ja liiketoiminnan kehittyvässä maailmassa, näkee hän rahanpesun muuttuvan laajamuotoisemmaksi. Rahanpesusta muodostuu marginaalitoimijoiden hallitsema toimi, jonka kuriin saamiseksi tullaan tarvitsemaan lisää valvontaa. Pylkäs näkee lisäksi virtuaalivaluutat tulevaisuuden riskinä, koska virtuaalivaluuttojen alkuperää ei tarvitse selvittää samalla tavalla kuin varojen, jotka liikkuvat pankkijärjestelmän piirissä. Pankkijärjestelmässä pystytään seuraamaan rahanpesusta muodostuvaa transaktioketjua, mutta kun varat siirretään käteiseksi, ketju katkeaa. Kun rahanpesua haitataan tarpeeksi tavallisen pankkimaailman puolella, siirtyy rahanpesu yhä vahvemmin virtuaalimaailmaan ja niin sanotusti käteiseksi, jonka kulkua virtuaalimaailmassa ei voi jäljittää. Pylkäs huomauttaa, että lainsäädäntö alkaa koskea tulevaisuudessa enemmän virtuaalivaluuttoja, koska tarvitaan aina joku toimija ylläpitämään tällaisia järjestelmiä. Määrätyt virtuaalivaluuttatoimijat joutuvat todennäköisesti ilmoittamaan rahanpesuhavainnoistaan ja epäilyistään ilmoitusvelvollisuuslistan pidentyessä uusien toimijoiden myötä. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pylkäs korostaa, että lainsäädännön keinoin rahanpesua voi ainoastaan haitata, mutta sitä ei voi estää. Säättämällä lakeja tiukemmiksi, voidaan vähentää rahanpesua tehden rahanpesusta vaikeampaa erilaisten selvityspyyntöjen takia. Lainsäädäntö ei kuitenkaan ohjaa toimintaa rikosten piirissä. Kun lainsäädäntöä kehitetään, kehittyvät myös rahanpesun vaiheet, huomauttaa Pylkäs. Hän ei kuitenkaan keksi mitä muuta voisi yritysten asiakkailta vielä kysyä ja selvittää. Selvitykset enemmänkin haittaavat jo yrityksiä, koska niihin pitää laittaa niin paljon yritysten voimavaroja ja asiakkaat kokevat PEP-kysymykset vain oudoiksi. Pylkäs kokee tämän hetkisen uudistetun lainsäädännön kuitenkin hyväksi, koska nykyisillä säädöksillä rahanpesua haitataan jo aika paljon. Rikolliset toimijat joutuvat antamaan enemmän tietoja, joista jää dokumentaatiota, mitä ei ole aikaisemmin jäänyt. Dokumentaatio auttaa rahanpesuketjujen selvittämisessä ja rahanpesun toteaminen on helppompaa. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pylkäs kokee tarpeelliseksi mahdollistaa eri virastojen ja muiden tahojen yhteistyö tiedonjaon avulla. Hänen mielestään rahanpesun selvittelykeskuksen olisi hyvä pystyä jakamaan heillä olevia tietoja rahanpesusta, veronkierrosta ja epäilyttävistä liiketoimista Verohallinnon käyttöön. Verohallinto voisi perustaa toimintaansa näille tiedoille esimerkiksi tut-

kimalla veronkiertoepäilyjä. Kun pankit ilmoittavat rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävistä transaktioista, on osassa transaktioista kyse verojen välttämisestä tai aiemmin vältetyistä veroista tai niiden siirtelystä. Tiedonjaon avulla Verohallinto voisi keskittää toimintaansa epäilyttäviin asiakkaisiin ja estää veronkierron jatkumisen. Pylkäs näkee tässä ongelmana kuitenkin resurssit; onko tarpeeksi resursseja hyödyntää saatavia tietoja. Viranomaisilla on paljon tietoja, jotka eivät ole aina kaikkien käytettävissä. Viranomaiset ovat niin sidottuja omiin oikeuksiinsa saada ja jakaa tietoja ja tämä vain vaikeutuu mentäessä valtakunnan rajojen yli. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pylkäs antaa esimerkkinä tiedonjaon helpottamisesta pankkien asiakkaat. Jos pankki kokee asiakkaan huonoksi, voi asiakas kävellä toiseen pankkiin, joka ei tiedä mitään asiakkaan aikasemmasta asioinnista toisessa pankissa. Asiakas voi näin saada uuden mahdollisuuden aloittaa rikollinen toiminta niin sanotusti puhtaalta pöydältä. Jos pankit pystyisivät jakamaan tietoja keskenään, voisivat pankit tehdä valmiiksi riskikartoituksia epäilyttävistä asiakkaista ja vähentää oman pankkinsa kautta kulkevaa rahanpesua. Pylkäs huomauttaa kuitenkin, että mustien listojen jakaminen ei onnistu, koska yhteiskunnan suoja oikein toimivia kohtaan on niin hyvä. Jotta rahanpesua voitaisiin estää paremmin, tietoja pitäisi pystyä jakamaan kotimaisella sekä kansainvälisellä tasolla. Jokin yritys saattaa havaita omassa toiminnassaan jonkin rahanpesun vaiheista, mutta ei välttämättä pysty tekemään asialle mitään muuta kuin ilmoittaa asiasta eteenpäin rahanpesun selvittelykeskukselle. Jos laajempi tiedonjako olisi mahdollista, voisi yritys antaa tiedon rahanpesuepäilystä eteenpäin seuraaville mahdollisille uhreille ja näin pysäyttää rahanpesuketjun. (Pylkäs 23.10.2017.)

Pylkäksellä ei ollut tietoa työstetäänkö seuraavia uudistuksia rahanpesulakiin vielä eduskunnassa tai onko aiheesta tehty aloitteita. Hänellä ei ollut tietoa kuinka voimakkaasti yhteistyötavoitetta ajetaan, mutta Verohallinto on vahvasti tietojen käyttöönsaamisen kannalla. Pylkäs kokee, että tietoja jakamalla rahanpesu voitaisiin tehdä niin vaikeaksi, että ei olisi enää mitään, mitä pestä. Pylkäs ei osaa vastata miten lainsäädännön kehittämistä voisi tällä hetkellä parantaa, koska hän näkee, että tiedonsaanti on nykyisin ihan hyvällä tasolla. (Pylkäs 23.10.2017.)